

Eneco Groep

Eneco schakelt om

Jaarverslag 2018

Eneco Groep Jaarrekening 2018

Eneco Groep N.V.

Jaarrekening 2018

Geconsolideerde jaarrekening 2018	72	29 Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen	125
Geconsolideerde winst- en verliesrekening	72	30 Transacties met verbonden partijen	127
Geconsolideerd overzicht gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	73	31 Beheersing van financiële risico's	127
Geconsolideerde balans	74	32 Kapitaalmanagement	138
Geconsolideerd kasstroomoverzicht	75	Toelichting op het geconsolideerd kasstroomoverzicht	139
Geconsolideerd mutatieoverzicht groepsvermogen	76	33 Mutatie werkkapitaal	139
Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening	77	Overzicht van belangrijkste dochterondernemingen, joint operations, joint ventures en geassocieerde deelnemingen	140
1 Grondslagen voor de financiële verslaggeving	77	Vennootschappelijke jaarrekening	143
2 Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	84	Vennootschappelijke winst- en verliesrekening	143
Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening	98	Vennootschappelijke balans	144
3 Opbrengst energielevering en energie-gerelateerde activiteiten	98	Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening	145
4 Overige opbrengsten	98	1 Waarderingsgrondslagen	145
5 Personeelsbeloningen	99	2 Bezoldiging bestuurders en commissarissen	145
6 Bezoldiging bestuurders en commissarissen	99	3 Financiële vaste activa	145
7 Resultaat geassocieerde deelnemingen en joint ventures	102	4 Eigen vermogen	145
8 Financiële baten	102	5 Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen	146
9 Financiële lasten	102	6 Accountantskosten	147
10 Belastingen over het resultaat	102	7 Voorstel winstbestemming 2018	147
11 Overheidssubsidies	104		
Toelichting op de geconsolideerde balans	105		
12 Materiële vaste activa	105		
13 Immateriële vaste activa	107		
14 Bedrijfscombinaties en overige wijzigingen in de consolidatiestructuur	108		
15 Geassocieerde deelnemingen en joint ventures	111		
16 Uitgestelde belastingen	112		
17 Afgeleide financiële instrumenten	114		
18 Overige financiële vaste activa	116		
19 Activa en verplichtingen aangehouden voor verkoop	116		
20 Handelsdebiteuren	117		
21 Overige vorderingen	118		
22 Liquide middelen	118		
23 Groepsvermogen	118		
24 Personeelsvoorzieningen	120		
25 Overige voorzieningen	121		
26 Rentendragende schulden	123		
27 Handelscrediteuren en overige schulden	124		
28 Operationele leases	124		

Geconsolideerde jaarrekening 2018

Geconsolideerde winst- en verliesrekening

x € 1 mln.	Toelichting	2018	2017
Opbrengst energielevering en energie-gerelateerde activiteiten	3	4.100	3.309
Inkoop energie en energie-gerelateerde activiteiten		3.101	2.303
Brutomarge		999	1.006
Overige opbrengsten	4	83	46
Brutomarge en overige opbrengsten		1.082	1.052
Personeelsbeloningen	5	264	242
Uitbesteed werk en andere externe kosten		389	374
Afschrijvingen en bijzondere waardemutaties materiële vaste activa	12	180	214
Afschrijvingen en bijzondere waardemutaties immateriële vaste activa	13	73	56
Overige bedrijfskosten		14	8
Bedrijfskosten		920	894
Bedrijfsresultaat		162	158
Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen en joint ventures	7	-9	-
Financiële baten	8	9	7
Financiële lasten	9	-32	-29
Resultaat voor belastingen		130	136
Belastingen	10	6	-9
Resultaat na belastingen		136	127
Resultaatverdeling:			
Resultaat toe te rekenen aan minderheidsaandeelhouders		-	-
Resultaat toe te rekenen aan aandeelhouders van Eneco Groep N.V.		136	127
Resultaat na belastingen		136	127

Geconsolideerd overzicht gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten

x € 1 mln.	Toelichting	2018	2017
Resultaat na belastingen		136	127
Niet-gerealiseerde resultaten die niet via de winst- en verliesrekening worden afgewikkeld			
Herwaardering van toegezegd-pensioenregelingen		-1	-1
Niet-gerealiseerde resultaten die wel via de winst- en verliesrekening worden afgewikkeld			
Translatieverschillen		-1	-6
Ongerealiseerd resultaat kasstroomafdekkingen	31	-13	-28
Uitgestelde belastingverplichtingen kasstroomafdekkingen en afdekking netto-investering in buitenlandse entiteiten	31	2	6
Aandeel in niet-gerealiseerde resultaten van geassocieerde deelnemingen en joint ventures, na belasting		-2	1
Totaal niet-gerealiseerde resultaten		-15	-28
Totaal gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten		121	99
Resultaatverdeling:			
Minderheidsaandeelhouders		-	-
Aandeelhouders van Eneco Groep N.V.		121	99
Totaal gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten		121	99

Geconsolideerde balans

x € 1 mln.	Toelichting	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Vaste activa			
Materiële vaste activa	12	2.495	2.538
Immateriële vaste activa	13	1.074	976
Geassocieerde deelnemingen en joint ventures	15	109	111
Uitgestelde belastingvorderingen	16	30	27
Financiële vaste activa			
- Afgeleide financiële instrumenten	17	84	65
- Overige financiële vaste activa	18	129	111
Totaal vaste activa		3.921	3.828
Vlottende activa			
Activa aangehouden voor verkoop	19	2	214
Immateriële activa en voorraden	13	178	58
Handelsdebiteuren	20	722	650
Actuele belastingvorderingen		1	7
Overige vorderingen	21	239	244
Afgeleide financiële instrumenten	17	176	190
Liquide middelen	22	504	465
Totaal vlottende activa		1.822	1.828
TOTAAL ACTIVA		5.743	5.656
Groepsvermogen			
Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders van Eneco Groep N.V.	23	2.936	2.866
Minderheidsbelangen	23	3	3
Totaal groepsvermogen		2.939	2.869
Langlopende verplichtingen			
Personeelsvoorzieningen	24	9	10
Overige voorzieningen	25	107	94
Uitgestelde belastingverplichtingen	16	267	306
Afgeleide financiële instrumenten	17	76	45
Rentedragende schulden	26	464	453
Overige schulden	27	142	117
Totaal langlopende verplichtingen		1.065	1.025
Kortlopende verplichtingen			
Verplichtingen aangehouden voor verkoop	19	3	9
Personeelsvoorzieningen	24	7	7
Overige voorzieningen	25	13	7
Afgeleide financiële instrumenten	17	150	181
Rentedragende schulden	26	41	282
Actuele belastingverplichtingen		8	52
Handelscrediteuren en overige schulden	27	1.517	1.224
Totaal kortlopende verplichtingen		1.739	1.762
TOTAAL PASSIVA		5.743	5.656

Geconsolideerd kasstroomoverzicht

x € 1 mln.	Toelichting	2018	2017
Resultaat na belastingen		136	127
Aanpassingen voor:			
- Financiële baten en lasten in het resultaat	8.9	23	22
- Belastingen ten laste van het resultaat	10	-6	9
- Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen en joint ventures		9	-
- Afschrijvingen en bijzondere waardemutaties materiële vaste en immateriële activa	12.13	253	270
- Resultaat bij verkoop materiële en immateriële vaste activa		1	2
- Mutatie werkkapitaal	34	120	288
- Mutatie voorzieningen, afgeleide financiële instrumenten en overige		-19	35
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		517	753
Ontvangen dividend van geassocieerde deelnemingen en joint ventures		2	4
Betaalde rente		-18	-17
Ontvangen rente		10	4
Ontvangen (-betaalde) vennootschapsbelasting		-83	-8
Kasstroom uit operationele activiteiten		428	736
Nieuw verstrekte leningen		-6	-8
Aflossing verstrekte leningen		201	2
Acquisitie dochterondernemingen (netto, exclusief aangekochte liquide middelen)		-288	-459
Desinvestering dochterondernemingen (netto, exclusief verkochte liquide middelen)		48	2
Acquisitie joint operations, joint ventures en geassocieerde deelnemingen	15	-12	-32
Desinvestering joint operations, joint ventures en geassocieerde deelnemingen	15	11	-
Investerings materiële vaste activa	12	-229	-142
Desinvesteringen materiële vaste activa	12	5	3
Investerings immateriële vaste activa	13	-19	-14
Desinvesteringen activa aangehouden voor verkoop		6	-
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-283	-648
Dividendbetalingen		-64	-
Aflossing langlopende rentedragende schulden	26	-108	-52
Aflossing kortlopende rentedragende schulden		-100	-25
Nieuw verkregen langlopende rentedragende schulden	26	66	118
Nieuw verkregen kortlopende rentedragende schulden		100	25
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-106	66
Mutatie liquide middelen		39	154
Saldo liquide middelen per 1 januari	22	465	343
Translatieresultaat liquide middelen dochterondernemingen		-	-1
Saldo liquide middelen inkrimping consolidatiekring		-	-31
Saldo liquide middelen per 31 december	23	504	465

Geconsolideerd mutatieoverzicht groepsvermogen

x € 1 mln.	Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders van Eneco Groep N.V. ¹									
	Gestort en opgevraagd kapitaal	Agio-reserve	Reserve translatie-verschillen	Reserve kasstroom afdekkingen	Ingehouden resultaten	Onverdeeld resultaat	Totaal eigen vermogen	Minderheidsbelangen	Totaal groepsvermogen	
Per 1 januari 2017	122	-	1	30	2.773	192	3.118	3	3.121	
Resultaat na belastingen 2017	-	-	-	-	-	127	127	-	127	
Totaal niet-gerealiseerde resultaten	-	-	-7	-20	-1	-	-28	-	-28	
Totaal gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	-	-	-7	-20	-1	127	99	-	99	
Winstbestemming 2016	-	-	-	-	192	-192	-	-	-	
Dividend aan Stedin Holding N.V.	-	-	-	-	-351	-	-351	-	-351	
Inbreng N.V. Eneco Beheer per 30 januari 2017	-122	2.781	-	-	-2.613	-46	-	-	-	
Totaal transacties met (voormalig) eigenaren van de vennootschap	-122	2.781	-	-	-2.772	-238	-351	-	-351	
Per 31 december 2017	-	2.781	-6	10	-	81	2.866	3	2.869	
Aanpassingen openingsbalans per 1 januari 2018 ²	-	-	-	-	13	-	13	-	13	
Aangepaste openingsbalans per 1 januari 2018	-	2.781	-6	10	13	81	2.879	3	2.882	
Resultaat na belastingen 2018	-	-	-	-	-	136	136	-	136	
Totaal niet-gerealiseerde resultaten	-	-	-1	-13	-1	-	-15	-	-15	
Totaal gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	-	-	-1	-13	-1	136	121	-	121	
Winstbestemming 2017	-	-	-	-	17	-17	-	-	-	
Dividend aan aandeelhouders van Eneco Groep N.V.	-	-	-	-	-	-64	-64	-	-64	
Totaal transacties met eigenaren van de vennootschap	-	-	-	-	17	-81	-64	-	-64	
Per 31 december 2018	-	2.781	-7	-3	29	136	2.936	3	2.939	

¹ Voor verdere informatie omtrent het eigen vermogen, in het bijzonder over de regel 'Inbreng N.V. Eneco Beheer per 30 januari 2017', raadpleeg toelichting 23 Groepsvermogen.

² Voor meer informatie wordt verwezen naar toelichting 23 'Groepsvermogen'.

Toelichting op de geconsolideerde jaarrekening

1. Grondslagen voor de financiële verslaggeving

1.1 Algemene informatie

Eneco Groep N.V. ('de vennootschap') is een vennootschap naar Nederlands recht, statutair gevestigd te Rotterdam en houdstermaatschappij van dochterondernemingen, deelnemingen in joint operations en joint ventures alsmede geassocieerde deelnemingen (deze gezamenlijk aangeduid als 'Eneco' of 'Groep'). De vennootschap is geregistreerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 67470041.

Vanuit haar missie 'duurzame energie van iedereen' investeert de Groep in de verdere verduurzaming van de energieketen met als doel energie ook op langere termijn schoon, leverbaar en betaalbaar te houden voor onze klanten. De Groep richt zich op innovatieve energiediensten en producten. Hiermee kunnen klanten energie besparen, zelf of samen duurzame energie opwekken en energie terugleveren aan het energienet. Daartoe worden nieuwe diensten ontwikkeld die vorm en inhoud geven aan de energietransitie, onder meer via het platform Toon®, innovatieve flexdiensten en diensten gericht op energiebesparing. De Groep is behalve in Nederland ook actief in België, Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Zwitserland.

De belangrijkste strategische samenwerkingsverbanden betreffen deelnemingen, participaties en lidmaatschappen in windparken, zowel onshore als offshore, in zonneparken, in startups en in coöperaties. Enkele voorbeelden hiervan zijn de gezamenlijke investeringen met Mitsubishi Corporation in het offshore windpark Luchterduinen, het offshore windpark in ontwikkeling Norther voor de Belgische kust en daarnaast de investering (samen met Partners Group, Shell, Mitsubishi Corporation en Van Oord) in het offshore windpark in ontwikkeling Blauwwind (Borssele III & IV). Vanaf 2018 neemt Eneco ook deel in het offshore windpark in ontwikkeling SeaMade in België. Verder neemt de Groep deel in de energiecentrale Encogen VOF, in Groene Energie Administratie B.V. (Greenchoice) en in het Duitse Next Kraftwerke GmbH, exploitant van een virtuele energiecentrale ('Virtual Power Plant').

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld door de Raad van Bestuur van de vennootschap. De jaarrekening 2018 is ondertekend door de Raad van Bestuur in de vergadering van 18 februari 2019 en zal op 27 maart 2019 ter vaststelling worden voorgelegd aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Tenzij anders vermeld, zijn alle bedragen opgenomen in de jaarrekening in miljoenen euro.

De geconsolideerde jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de per 31 december 2018 geldende International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals goedgekeurd door de Europese Commissie, en Titel 9 Boek 2 BW. Waar nodig zijn waarderingsgrondslagen van joint operations, joint ventures en geassocieerde deelnemingen in overeenstemming gebracht met die van Eneco Groep N.V. De geconsolideerde jaarrekening is met toepassing van het continuïteits- en het toerekeningsbeginsel opgesteld.

De vennootschappelijke winst- en verliesrekening is op grond van artikel 402, Titel 9 Boek 2 BW in beknopte vorm weergegeven.

1.2 Nieuwe of gewijzigde IFRS-standaarden

De volgende door de Europese Commissie goedgekeurde nieuwe IFRS-standaarden, zijn relevant voor Eneco en worden toegepast vanaf 1 januari 2018:

- IFRS 9 'Financial Instruments'

Deze standaard stelt een alomvattend kader voor de classificatie, presentatie, opname en waardering van alle financiële activa en financiële verplichtingen. Daarmee vervangt deze standaard de bestaande regelgeving in IAS 39 'Financial Instruments: Recognition and Measurement'. IFRS 9 is van toepassing voor boekjaren die starten op of na 1 januari 2018.

Wijzigingen als gevolg van de toepassing van deze standaard en de impact op de Eneco-cijfers:

1) Classificatie en waardering

IFRS 9 onderscheidt drie categorieën voor financiële activa:

- activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs;
- activa gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties via het eigen vermogen; en
- activa gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties via het resultaat.

De classificatie van financiële activa onder IFRS 9 is gebaseerd op zowel het bedrijfsmodel waarin een financieel actief wordt beheerd als de contractuele kasstroom-kenmerken. Aan de hand van dit bedrijfsmodel wordt bepaald ('business model test') of het financiële actief wordt gehouden met het doel om:

- de contractuele kasstromen te realiseren; of
- het financiële instrument vóór de contractuele vervaldatum te verkopen en daardoor de wijzigingen in de reële waarde te kunnen realiseren.

Verder dient beoordeeld te worden of de contractuele voorwaarden van het financieel actief wel of niet op bepaalde data leiden tot kasstromen die uitsluitend betalingen van hoofdsom en rente op de uitstaande hoofdsom zijn ('cash flow characteristics test').

Balanspost	IFRS 9 'Financial Instruments'	Categorieën financiële instrumenten volgens		
		Per 1 januari 2018	IAS 39 'Financial Instruments: Recognition and Measurement'	Per 31 december 2017
Financiële vaste activa				
Afgeleide financiële instrumenten	Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties in de winst of het verlies	65	Financiële activa of verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden (derivaten), gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties in de winst of het verlies	65
Overige financiële vaste activa	Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	111	Leningen en vorderingen – gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	111
Vlottende activa				
Handelsdebiteuren	Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	649	Leningen en vorderingen – gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	650
Overige vorderingen	Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	244	Leningen en vorderingen – gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	244

Balanspost	IFRS 9 'Financial Instruments'	Categorieën financiële instrumenten volgens		
		Per 1 januari 2018	IAS 39 'Financial Instruments: Recognition and Measurement'	Per 31 december 2017
Afgeleide financiële instrumenten	Financiële activa gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties in de winst of het verlies	190	Financiële activa aangehouden voor handelsdoeleinden (derivaten), gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties in de winst of het verlies	190
Liquide middelen	Financiële activa gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	465	Leningen en vorderingen – gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	465
Financiële langlopende verplichtingen				
Afgeleide financiële instrumenten	Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties in de winst of het verlies	45	Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden (derivaten), gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties in de winst of het verlies	45
Rentedragende schulden	Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	453	Financiële verplichtingen – gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	453
Overige schulden	Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	117	Financiële verplichtingen – gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	117
Financiële kortlopende verplichtingen				
Afgeleide financiële instrumenten	Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties in de winst of het verlies	181	Financiële verplichtingen aangehouden voor handelsdoeleinden (derivaten), gewaardeerd tegen reële waarde met mutaties in de winst of het verlies	181
Rentedragende schulden	Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	282	Financiële verplichtingen – gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	282
Handelscrediteuren en overige schulden	Financiële verplichtingen gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	1.224	Financiële verplichtingen – gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs	1.224

De veranderde bepalingen voor de classificatie en waardering van financiële activa en financiële verplichtingen hebben de geconsolideerde cijfers van Eneco niet beïnvloed, met uitzondering van de waardering voor bijzondere waardevermindering (zie hierna). Als gevolg daarvan zijn zowel de classificatie als de waardering van de vergelijkende cijfers 2017 niet aangepast bij de invoering van IFRS 9.

2) Bijzondere waardevermindering

Het model voor het bepalen van een bijzondere waardevermindering ('impairment') van financiële activa in IFRS 9 is gewijzigd ten opzichte van het model in IAS 39.

- Voor Eneco heeft dit met name gevolgen voor het bepalen van de voorziening dubieuze debiteuren. Tot 1 januari 2018 werd deze voorziening bepaald volgens het 'incurred losses' model, waarbij een voorziening werd gevormd op het moment van het ontstaan van een 'trigger' (een specifiek 'credit event'). Met ingang van 2018 wordt in overeenstemming met het 'expected credit losses'-model in IFRS 9 zowel historische als toekomstgerichte informatie betrokken bij de bepaling van deze voorziening. Dat wil zeggen dat het inherente risico dat een debiteur niet (volledig) zal betalen, vanaf de eerste opboeking van de vordering in de waardering wordt meegenomen.
- De impact van deze gewijzigde bepaling van de voorziening dubieuze debiteuren is beperkt. Dat komt enerzijds door het grote aantal relatief kleine en voornamelijk kortlopende debiteurenvorderingen, met in principe een kortlopend karakter, waardoor het risico gespreid is, en anderzijds door de continuering van de huidige (stringente) beoordelingscriteria en -processen voor de debiteurenportefeuille in zijn totaliteit.
- Het nieuwe model heeft ook gevolgen voor de waardering van de 'overige vorderingen' (zowel lang- als kortlopend, inclusief vorderingen uit hoofde van leasecontracten).
- De overstap naar het 'expected credit losses'-model heeft geleid tot een additionele dotatie aan de voorziening dubieuze debiteuren/overige vorderingen. In totaal betreft dit een bedrag van € 1 mln. dat in de openingsbalans van 1 januari 2018 is verwerkt. Het eigen vermogen in de openingsbalans 2018 is, gecorrigeerd voor een uitgestelde belastingvordering, overeenkomstig verlaagd. Op grond van de transitiecriteria in IFRS 9 zijn de vergelijkende cijfers 2017 niet aangepast op dit punt.

3) Hedge accounting

De Groep heeft ervoor gekozen om het nieuwe algemene hedge accounting-model van IFRS 9 toe te passen en niet het vorige model van IAS 39 te continueren. De bepalingen voor hedge accounting zijn in IFRS 9 aangepast om beter aan te sluiten bij het risicobeleid en de strategie van ondernemingen. Daarnaast vereist IFRS 9 een meer kwalitatieve en toekomstgerichte benadering bij de periodieke beoordeling van de hedge-effectiviteit. Toepassing van de nieuwe standaard heeft geen invloed op de geconsolideerde cijfers 2018 doordat alle onder IAS 39 bestaande hedge relaties ongewijzigd zijn gebleven onder het hedge accountingmodel van IFRS 9.

Tot slot zijn als gevolg van de invoering van IFRS 9 per 1 januari 2018, ook de toelichtingsvereisten voor financiële activa en financiële verplichtingen gewijzigd. Deze zijn opgenomen in de vanaf 1 januari 2018 geldende gewijzigde standaard IFRS 7 'Financial Instruments: Disclosures' en zijn, voor zover van toepassing, in acht genomen bij de totstandkoming van deze jaarrekening 2018.

- IFRS 15 'Revenue from Contracts with Customers'

Deze nieuwe standaard biedt een raamwerk voor de verantwoording van opbrengsten en vervangt de eerdere regelgeving ten aanzien van opbrengstverantwoording, met inbegrip van IAS 18 'Revenue', IAS 11 'Construction Contracts' en IFRIC 18 'Transfers of Assets from Customers'. IFRS 15 is van toepassing voor boekjaren die starten op of na 1 januari 2018.

Eneco past IFRS 15 toe vanaf 1 januari 2018. Er is een analyse uitgevoerd van de potentiële invloed op de geconsolideerde jaarrekening als gevolg van de toepassing van deze standaard. De onderwerpen die daarbij in het bijzonder zijn onderzocht zijn onder andere aansluit- en transportvergoedingen, kortingen waaronder cash-back vergoedingen van contracten, contractwervingskosten, belastingen, overige wettelijke vergoedingen, samengestelde contracten, het moment waarop opbrengsten in aanmerking worden genomen en verder of Eneco wordt beschouwd als agent of principaal voor deze opbrengsten. Toepassing van IFRS 15 leidt bij deze onderwerpen niet tot verschillen met eerder toegepaste accounting regels met uitzondering

van de contractwervingskosten die gemaakt zijn voor het verkrijgen en afwickelen van afgesloten energieleveringscontracten. Deze uitgaven worden bij toepassing van IFRS 15 niet langer direct ten laste van het resultaat gebracht, maar geactiveerd als vooruitbetaalde kosten en geamortiseerd over de looptijd van de contracten.

Eneco past IFRS 15 toe vanaf 1 januari 2018 volgens de 'aangepaste retrospectieve methode', door waarderingverschillen op 1 januari 2018 in de balans op te nemen en de vergelijkende cijfers 2017 niet aan te passen. Als gevolg daarvan is het cumulatieve effect van het activeren van de contractwervingskosten en boetevergoedingen voor de nog lopende contracten in de openingsbalans per 1 januari 2018 voor een bedrag van € 18 mln. verwerkt onder de 'Overige vorderingen'. Het eigen vermogen in de openingsbalans 2018 is na aftrek van een uitgestelde belastingverplichting met € 14 mln. verhoogd.

Toepassing van de 'aangepaste retrospectieve transitie methode' voor IFRS 15 vereist aanvullende toelichting voor ieder onderdeel van de balans- of winst- en verliesrekening- dat wijzigt onder IFRS 15. Voor Eneco is dit van toepassing voor de contractwervingskosten en boetevergoedingen. Onder IAS 18 werden deze kosten direct in de winst- en verliesrekening verwerkt. De additionele kosten, in aanvulling op de reeds in het resultaat verantwoorde afschrijving op geactiveerde contractwervingskosten en boetevergoedingen, zouden bij toepassing van IAS 18 in 2018 € 8 mln. bedragen (€ 5 mln. in de 'Uitbesteed werk en andere externe kosten' en € 3 mln. in de 'Brutomarge').

Tot slot verplicht IFRS 15 om in de toelichting van de jaarrekening een uitgebreidere uitsplitsing van de opbrengsten op te nemen. Gezien de aard van de bedrijfsactiviteiten van de Groep is de uitsplitsing naar type product of dienst aangevuld met een uitsplitsing van de opbrengsten per land. Voor meer informatie over deze uitsplitsing wordt verwezen naar toelichting 3. 'Opbrengst energielevering en energie-gerelateerde activiteiten' van deze jaarrekening in samenhang met de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in toelichting 2.

Naast de reeds besproken aanpassingen in IFRS 7 zijn er op 1 januari 2018 verder geen wijzigingen in bestaande IFRS-standaarden of IFRS-interpretaties die door de Europese Commissie zijn goedgekeurd per die datum en die relevant zijn voor Eneco om in voorkomende situaties toe te passen bij het opstellen van deze jaarrekening.

De volgende door de Europese Commissie goedgekeurde nieuwe IFRS-standaard, wijzigingen in bestaande IFRS-standaarden en een nieuwe interpretatie, zijn relevant voor Eneco en zullen worden toegepast vanaf 1 januari 2019:

- IFRS 16 'Leases'

Volgens deze standaard vervalt voor lessees (huurders) bij de verwerking van het leasecontract in de jaarrekening het onderscheid tussen operating en finance leases en is off balance accounting in geval van operating leases niet langer toegestaan. Van bedrijfsmiddelen waarover de beschikkingsmacht bestaat op basis van een operating lease dient het gebruiksrecht op de balans te worden geactiveerd. Daartegenover staat een passivering van de leaseverplichting. Bedrijfsmiddelen met een waarde minder dan USD 5.000 of met een leasetermijn korter dan 12 maanden zijn binnen IFRS 16 vrijgesteld van activering. Deze nieuwe standaard vervangt de bestaande regelgeving in IFRIC 4 'Determining whether an Arrangement contains a Lease' en IAS 17 'Leases'. IFRS 16 is van toepassing voor de boekjaren die starten op of na 1 januari 2019, met de mogelijkheid tot eerdere invoering van de standaard. De Groep heeft van deze mogelijkheid geen gebruik gemaakt.

De Groep heeft een analyse uitgevoerd van de impact van deze nieuwe standaard op de geconsolideerde cijfers. Daaruit blijkt dat zowel de activa ('Leased assets' / Materiële vaste activa) als de verplichtingen ('Lease liabilities' als onderdeel van de 'Rentedragende schulden') tegen contante waarde zullen toenemen met circa € 230 mln. Het gevolg van IFRS 16 is verder

dat de geactiveerde 'Leased assets' worden afgeschreven over de resterende leasetermijnen en via de 'Afschrijvingen en bijzondere waardemutaties materiële vaste activa' ten laste van het resultaat zullen worden gebracht. De interestkosten voor het oprenten van de leaseverplichtingen zullen via de 'Financiële lasten' in de winst- en verliesrekening worden verwerkt.

Op basis van de uitgevoerde analyse is geconcludeerd dat de bestaande inkoopcontracten voor energie, zoals vermeld in toelichting 29 'Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen' en voor zover gerelateerd aan specifieke productiecapaciteit, onder de tot en met 2018 geldende regelgeving niet kwalificeren als een lease. Eneco maakt gebruik van de praktische mogelijkheid in IFRS 16 dat contracten die voorheen niet aangemerkt werden als een lease, ook met ingang van 1 januari 2019 niet kwalificeren als een lease. Of nieuwe inkoopcontracten, aangegaan vanaf 1 januari 2019, een lease bevatten zal afzonderlijk beoordeeld worden op basis van de nieuwe IFRS 16-regels.

- Wijzigingen van diverse standaarden a.g.v. 'Annual Improvements to IFRS Standards 2015-2017 Cycle'

- IFRS 3 'Business Combinations': verduidelijking inzake het verkrijgen van zeggenschap ('control') over een bedrijf waarin al werd deelgenomen in de vorm van een joint operation; deze transactie wordt aangemerkt als een bedrijfscombinatie die 'in fasen is gerealiseerd' ('business combination achieved in stages') waarbij geldt dat het reeds gehouden belang in die joint operation wordt geherwaardeerd naar de reële waarde.

- IFRS 11 'Joint Arrangements': verduidelijking inzake het verkrijgen van gezamenlijke zeggenschap ('joint control') over een bedrijf waarin al werd deelgenomen in de vorm van een joint operation; in die situatie vindt geen herwaardering naar reële waarde plaats van de reeds gehouden deelneming in dat bedrijf.

- IAS 12 'Income Taxes': verduidelijking van de reeds bestaande regels inzake de verwerking van belasting op dividenduitkeringen waardoor die nu van toepassing worden op alle belastinggevolgen van dividenden en niet alleen meer in bepaalde specifieke situaties, indien van toepassing, waarin er verschillende belastingtarieven gelden voor uitgekeerde en niet-uitgekeerde winsten.

- IAS 23 'Borrowing Costs': verduidelijking inzake de situatie dat een specifieke lening nog uitstaat nadat de activa-post die daarmee verband houdt gereed is voor het beoogde gebruik of verkoop, deze lening onderdeel wordt van de algemene leningen van een entiteit. Aan de hand daarvan wordt het percentage berekend voor het activeren van rente als onderdeel van de kostprijs van het betreffende actief (zoals materiële vaste activa).

- IFRIC 23 'Uncertainty over Income Tax Treatments'

De interpretatie geeft aan hoe de belastingpositie in de jaarrekening moet worden bepaald wanneer er onzekerheid is over de behandeling volgens de vennootschapsbelasting. De interpretatie vereist dat een entiteit bepaalt of onzekere belastingposities afzonderlijk moeten worden beoordeeld of als groep en beoordeelt of het waarschijnlijk is dat een belastingdienst een onzekere belastingpositie die is gebruikt, of wordt voorgesteld om te worden gebruikt, accepteert in de belastingaangifte door die entiteit en geeft vervolgens richtlijnen voor de verwerking en toelichting hiervan in de jaarrekening.

Overige nieuwe IFRS-standaarden, wijzigingen in bestaande standaarden en nieuwe interpretaties die op latere boekjaren van toepassing zullen zijn en/of nog niet zijn goedgekeurd door de Europese Commissie en/of niet relevant zijn voor de Groep, zijn niet nader toegelicht in deze jaarrekening.

1.3 Grondslagen voor de consolidatie

De geconsolideerde jaarrekening omvat Eneco Groep N.V., haar dochterondernemingen en het proportionele deel van haar joint operations, alsmede niet-geconsolideerde joint ventures, geassocieerde deelnemingen en overige kapitaalbelangen.

Dochterondernemingen

Een dochteronderneming is een onderneming waarover de vennootschap beslissende zeggenschap heeft. Dit houdt in dat de vennootschap direct dan wel indirect de financiële en operationele bedrijfsvoering van die onderneming beheerst met als doel economische voordelen te verkrijgen uit de activiteiten van die onderneming. Zeggenschap is gebaseerd op het feit of de investeerder (1) overheersende zeggenschap heeft over de entiteit, (2) onderhevig is aan, en rechten heeft op, variabele rendementen uit de investering in de entiteit en (3) de mogelijkheid heeft om zijn overheersende zeggenschap te gebruiken om het bedrag van deze rendementen te beïnvloeden. Over het algemeen heeft de vennootschap meer dan de helft van de aandelen van haar dochterondernemingen.

De jaarrekening van een dochteronderneming wordt volgens de integrale consolidatiemethode in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen vanaf de datum dat beslissende zeggenschap is verworven tot het moment dat die beslissende zeggenschap niet meer bestaat. Bij de bepaling of sprake is van beslissende zeggenschap worden ook potentiële stemrechten meegenomen die onmiddellijk kunnen worden uitgeoefend. Volgens de integrale consolidatiemethode worden in de geconsolideerde jaarrekening de activa, verplichtingen, baten en lasten van dochterondernemingen voor 100% opgenomen. Intercompany-balansposities, -transacties en -resultaten op dergelijke transacties tussen dochterondernemingen worden geëlimineerd.

Minderheidsbelangen (aandeel derden) bestaan uit het kapitaalbelang toebehorend aan de minderheidsaandeelhouders van de reële waarde van de activa en passiva die identificeerbaar waren bij de overname van een dochteronderneming en het minderheidsbelang in de veranderingen van het eigen vermogen die daarna hebben plaatsgevonden. Minderheidsbelangen van derden in het eigen vermogen en het resultaat van dochterondernemingen worden afzonderlijk gepresenteerd.

Joint operations / Joint ventures

Joint operations en joint ventures zijn ondernemingen voor samenwerkingsverbanden, waarvoor contractueel met één of meerdere partijen is overeengekomen, dat zij gezamenlijke beslissende zeggenschap hebben over die onderneming. Hierbij wordt onder een joint operation ('gezamenlijke bedrijfsactiviteit') verstaan een gezamenlijke overeenkomst waarbij de partijen die gezamenlijke zeggenschap over de overeenkomst hebben, recht hebben op de activa en aansprakelijk zijn voor de verplichtingen die verband houden met de overeenkomst. Een joint venture is een gezamenlijke overeenkomst waarbij de partijen die gezamenlijke zeggenschap over de overeenkomst hebben, rechten op de netto-activa van de overeenkomst hebben.

Alleen het aandeel van de Groep in activa, verplichtingen, baten en lasten in joint operations worden geconsolideerd op basis van de waarderingsgrondslagen van de Groep. Joint ventures worden op basis van de 'equity method' opgenomen volgens de waarderingsgrondslagen van de Groep. Belangen in joint operations en joint ventures worden opgenomen vanaf de datum dat gezamenlijke zeggenschap is verkregen tot het moment dat die gezamenlijke zeggenschap niet meer bestaat.

Geassocieerde deelnemingen

Een geassocieerde deelneming is een onderneming waarop invloed van betekenis wordt uitgeoefend op het financiële en operationele beleid, maar waarbij geen beslissende zeggenschap aanwezig is. Over het algemeen betreft dit een aandeel van 20% tot 50% van de stemrechten in de geassocieerde deelneming. Het aandeel in geassocieerde deelnemingen wordt in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen volgens de 'equity method'. Hierbij vindt eerste opname plaats tegen de verkrijgingsprijs van de deelneming. Vervolgens wordt de boekwaarde aangepast met het aandeel in het resultaat en verminderd met de ontvangen dividenden. De verkrijgingsprijs van een deelneming is het bedrag waarvoor de deelneming door Eneco is verworven. Als dit bedrag groter is dan de waarde van de overgenomen netto identificeerbare activa, dan omvat dit bedrag mogelijk ook goodwill. Geassocieerde deelnemingen worden opgenomen vanaf het

moment dat invloed van betekenis is verworven tot het moment dat die invloed niet meer bestaat. Resultaten van transacties met geassocieerde deelnemingen worden geëlimineerd naar rato van het kapitaalbelang in de geassocieerde deelneming. Eventuele bijzondere waardeverminderingen van geassocieerde deelnemingen worden niet geëlimineerd.

Verliezen op geassocieerde deelnemingen worden verwerkt tot het bedrag van de netto-investering in de deelneming, waarin naast de boekwaarde ook eventueel verstrekte leningen aan de deelneming zijn begrepen. Voor het aandeel in verdere verliezen wordt alleen een voorziening opgenomen indien de Groep zich daarvoor aansprakelijk heeft gesteld.

Overige kapitaalbelangen

Overige kapitaalbelangen zijn investeringen in ondernemingen waarin de Groep een belang heeft en geen beslissende zeggenschap of invloed van betekenis kan uitoefenen. Deze belangen worden gewaardeerd tegen reële waarde en mutaties in deze waarde worden in de winst- en verliesrekening opgenomen. Indien de reële waarde niet betrouwbaar te bepalen is, wordt het kapitaalbelang gewaardeerd tegen de verkrijgingsprijs. Dividenden worden verantwoord in het resultaat op het moment dat deze opeisbaar zijn.

2. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

2.1 Algemeen

Hierna worden de belangrijkste grondslagen voor waardering en resultaatbepaling samengevat die zijn gehanteerd bij het opstellen van de jaarrekening 2018.

De waarderingsgrondslagen in deze jaarrekening zijn consistent met de waarderingsgrondslagen, toegepast in de jaarrekening 2017, met uitzondering van invloeden van nieuw toegepaste en gewijzigde standaarden, zoals vermeld in paragraaf 1.2 'Nieuwe of gewijzigde IFRS-standaarden'.

Oordelen, schattingen en veronderstellingen

Het opmaken van een jaarrekening brengt mee dat het management oordelen, schattingen en veronderstellingen toepast die van invloed zijn op de verantwoorde bedragen en op de niet in de balans opgenomen rechten en verplichtingen. De toegepaste oordelen, schattingen en veronderstellingen zijn gebaseerd op marktgegevens, kennis, ervaring uit het verleden en andere factoren die onder de gegeven omstandigheden als redelijk worden beschouwd. De werkelijke resultaten kunnen echter afwijken van de gemaakte schattingen. Toegepaste oordelen, schattingen en veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld.

Oordelen

De volgende toelichtingen bevatten informatie die is gebruikt voor het vormen van oordelen bij de toepassing van de grondslagen voor financiële verslaggeving die significant effect hebben op de in de geconsolideerde jaarrekening opgenomen bedragen:

- toelichting 2.2 'Opbrengsten' onder Energielevering en Energie-gerelateerde activiteiten: of de opbrengsten worden verantwoord gedurende een periode of op een bepaald moment
- toelichting 3 'Opbrengst energielevering en energie-gerelateerde activiteiten': of de Groep acteert als agent of principaal
- toelichting 28 'Operationele leases': of een overeenkomst een lease bevat en hoe deze geclassificeerd wordt; en
- toelichting 'Overzicht van belangrijkste dochterondernemingen, joint operations, joint ventures en geassocieerde deelnemingen': de mate van zeggenschap die de Groep heeft over een deelneming.

Schattingen en veronderstellingen

Schattingwijzigingen worden verwerkt in de periode waarin de schattingen worden herzien indien de wijzigingen alleen op deze periode betrekking hebben. Indien de schattingswijziging tevens betrekking heeft op toekomstige perioden dan vindt wijziging prospectief plaats in de hiervoor relevante perioden. Informatie over de belangrijkste schattingen en veronderstellingen met een aanzienlijk risico op een materiële aanpassing van de boekwaarde van activa en passiva dan wel impact op resultaatposten zijn onder andere opgenomen in de volgende toelichtingen:

- toelichting 3 ‘Opbrengst energielevering en energie-gerelateerde activiteiten’: het geschatte verbruik inzake energielevering zoals is uitgelegd in paragraaf 2.2 (waarderinggrondslagen voor de opbrengsten);
- toelichting 12 ‘Materiële vaste activa’: de gebruiksduren van materiële vaste activa;
- toelichting 13 ‘Immateriële vaste activa’: de gebruiksduren van immateriële vaste activa en bijzondere waardeverminderingen van activa, alsmede belangrijke veronderstellingen die ten grondslag liggen aan realiseerbare bedragen in het kader van het uitvoeren van een impairment test;
- toelichting 16 ‘Uitgestelde belastingen’: erkenning van uitgestelde belastingvorderingen ofwel de beschikbaarheid van toekomstig belastbare winst waartegen overdraagbare fiscale verliezen kunnen worden gebruikt;
- toelichting 20 ‘Handelsdebiteuren’: de belangrijkste veronderstellingen die ten grondslag liggen aan het bepalen van de voorziening dubieuze debiteuren op basis van de ‘expected credit losses’-methode; en
- toelichtingen 24 ‘Personeelsvoorzieningen’ en 25 ‘Overige voorzieningen’: de belangrijkste (actuariële) parameters voor en inschattingen van de hoogte van deze voorzieningen.

Bijzondere waardevermindering van activa

Van een bijzondere waardevermindering is sprake indien de boekwaarde van een actief hoger is dan de realiseerbare waarde. De realiseerbare waarde van een actief is gelijk aan de hoogste van de verkoopprijs minus verkoopkosten of de bedrijfswaarde. De bedrijfswaarde van een actief wordt bepaald op basis van de contante waarde van de geschatte toekomstige kasstromen. Deze contante waarde wordt berekend met een disconteringsvoet vóór belastingen waarin de tijdswaarde van geld en de specifieke risico’s van het actief tot uitdrukking komen. Voor activa die niet zelfstandig kasstromen genereren en afhankelijk zijn van de kasstromen van andere activa of groepen van activa, wordt de realiseerbare waarde bepaald voor de kasstroomgenererende eenheid waarvan de betreffende activa deel uitmaken.

Een kasstroomgenererende eenheid is de kleinste identificeerbare groep activa die zelfstandig kasstromen genereert die grotendeels onafhankelijk zijn van de kasstromen uit andere activa of groepen van activa. Kasstroomgenererende eenheden worden onderscheiden op basis van de economische samenhang tussen activa en het genereren van externe kasstromen en niet op basis van afzonderlijke juridische entiteiten.

Goodwill wordt bij eerste vaststelling toegewezen aan een of meerdere kasstroomgenererende eenheden, in overeenstemming met de wijze waarop intern de goodwill door het management wordt beoordeeld.

Halfjaarlijks wordt beoordeeld of er aanwijzingen zijn voor bijzondere waardeverminderingen. Als een dergelijke aanwijzing bestaat, wordt de realiseerbare waarde bepaald voor het betreffende actief of de kasstroomgenererende eenheid. Voor goodwill wordt jaarlijks de realiseerbare waarde bepaald.

Als de boekwaarde van aan kasstroomgenererende eenheden toegewezen activa hoger is dan de realiseerbare waarde wordt de boekwaarde tot de realiseerbare waarde teruggebracht. Deze bijzondere waardevermindering wordt ten laste van het resultaat gebracht. Een bijzondere waardevermindering van een kasstroomgenererende eenheid wordt eerst in mindering gebracht

op de goodwill die aan de desbetreffende eenheid (of groepen van eenheden) is toegewezen en vervolgens naar rato in mindering gebracht op de boekwaarde van de overige activa van de betreffende eenheid (of groepen van eenheden).

Een eerder verantwoorde bijzondere waardevermindering kan worden teruggenomen ten gunste van het resultaat als de oorzaak van vermindering die daarvoor bestond niet langer bestaat of is veranderd. Een bijzondere waardevermindering wordt slechts teruggenomen tot het bedrag van de oorspronkelijke boekwaarde, verminderd met reguliere afschrijvingen. Bijzondere waardeverminderingen op goodwill worden niet teruggenomen.

Vreemde valuta

De euro (€) is de functionele valuta van de Groep en is eveneens de valuta waarin de jaarrekening wordt gepresenteerd. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend in euro tegen de wisselkoers op de datum waarop deze transacties plaatsvinden. In vreemde valuta luidende monetaire activa en verplichtingen op balansdatum worden omgerekend in euro tegen de wisselkoers op balansdatum. Valutakoersverschillen die optreden bij de omrekening worden verwerkt in het resultaat.

Indien de functionele valuta van buitenlandse dochterondernemingen, joint operations, joint ventures of geassocieerde deelnemingen afwijkt van de euro, worden de koersverschillen als gevolg van omrekening verantwoord onder translatieverschillen in het eigen vermogen. Het cumulatieve translatieverschil wordt ten gunste, respectievelijk ten laste van het resultaat gebracht bij eventuele verkoop van een buitenlandse dochteronderneming, joint operation, joint venture of geassocieerde deelneming. Translatieverschillen van monetaire items die onderdeel uitmaken of uitmaakten van de netto-investering in voornoemde buitenlandse activiteiten worden tevens gecumuleerd in de translatiereserve en bij verkoop van de buitenlandse activiteiten naar het resultaat gebracht.

Saldering

Vorderingen en verplichtingen worden per tegenpartij gesaldeerd indien sprake is van een contractueel recht tot salderen en tevens sprake is van intentie tot het gesaldeerd afwickelen. Indien de intentie of daadwerkelijke gesaldeerde afwikkeling ontbreekt, wordt per contract bepaald of sprake is van een actief of een verplichting.

2.2 Opbrengsten

Prestatieverplichtingen

Opbrengsten worden verantwoord op basis van de te verwachten vergoeding als aan de leveringsverplichting van goederen of diensten is voldaan. De vergoeding kan bestaan uit een vaste prijs met voor enkele productvormen een aanvulling met een variabele prijs. Eneco neemt de variabele prijs van de prestaties uitsluitend op wanneer het zeer waarschijnlijk is dat geen significante terugname van het cumulatieve bedrag van de opbrengsten zal plaatsvinden zodra de onzekerheid die samenhangt met de variabele prijs bekend is. Ter bepaling van de opbrengsten worden contracten geïdentificeerd evenals eventuele afzonderlijke prestatieverplichtingen binnen de contracten. Er is sprake van afzonderlijke prestatieverplichtingen indien het goed of dienst een zelfstandige waarde heeft voor de eindgebruiker en de levering niet in hoge mate afhankelijk is van andere onderdelen van het contract. Na het vaststellen van de transactieprijs wordt deze gealloceerd naar de afzonderlijke prestatieverplichtingen op basis van de prijzen waarvoor deze goederen of diensten aan afnemers worden verkocht.

Bedragen die worden gefactureerd en geïncasseerd voor eigen risico (indien Eneco als principaal optreedt), worden als opbrengst verantwoord. Bedragen die worden gefactureerd en geïncasseerd voor derden (wanneer Eneco agent is) worden niet als opbrengst verantwoord. De Groep hanteert in het algemeen een betaaltermijn van 15-30 dagen afhankelijk van het type klanten.

Voor iedere prestatieverplichting wordt vastgesteld of deze wordt voldaan gedurende een bepaalde periode of op een bepaald tijdstip. Eneco past de praktische oplossing van IFRS 15 toe om mogelijke financieringscomponenten bij voorschotten en periodieke vergoedingen van afnemers niet in aanmerking te nemen indien deze niet significant zijn op basis van een beoordeling op portfolioniveau.

Verrichte of nog te verrichten prestatieverplichtingen die in de voorgaande of latere periode worden afgewikkeld resulteren in contractactiva respectievelijk contractverplichtingen. Een contractactief uit hoofde van opbrengsten is een voorwaardelijk recht op een vergoeding voor de Groep in ruil voor goederen of diensten aan de afnemer. Zodra de goederen of diensten aan de afnemer zijn overgedragen en de Groep geen risico meer heeft uit hoofde van de transactie wordt dit actief gepresenteerd als een vordering (debiteurenvorderingen of 'nog te factureren bedragen'). Deze vorderingen vormen geen onderdeel van de contractactiva.

Een contractverplichting is de verplichting om goederen of diensten over te dragen aan een afnemer waarvoor de Groep een vergoeding heeft ontvangen of nog zal ontvangen. Te verrekenen bedragen uit hoofde van voorschotbetalingen voor energie vallen onder de overige schulden en vormen geen onderdeel van de contractverplichtingen.

Energielevering

Opbrengsten uit de verkoop van energie aan eindverbruikers worden opgenomen gedurende de periode waarin de energie wordt geleverd aan de klant. Wanneer de Groep bedragen gedurende of aan het einde van de contractduur aan de klant betaalt dan worden deze in mindering gebracht op de opbrengst gedurende de looptijd van het contract.

De afrekening van verkopen aan grootverbruikers vindt maandelijks op basis van meterstanden plaats. Voor verkopen aan kleinverbruikers is de afrekening eveneens gebaseerd op meterstanden dan wel op meteropnames gespreid over het hele jaar. De omvang van de energielevering gedurende de verslagperiode aan kleinverbruikers en de opbrengstwaarden daarvan worden daarom deels geschat op basis van historische verbruiksgegevens, standaardklantprofielen, weersomstandigheden en van toepassing zijnde energietarieven. Op basis van historische informatie van meteropnames is vastgesteld dat de gehanteerde data om verbruiksgegevens te schatten per balansdatum voldoende betrouwbaar zijn.

Het verschil tussen de leveringen aan kleingebruikers volgens de termijnfacturen en de daadwerkelijk geleverde hoeveelheid energie wordt aan het eind van de verslagperiode in de nog te factureren of te verrekenen bedragen opgenomen. De van warmteklanten ontvangen bijdragen voor aansluitkosten worden verwerkt als contractverplichtingen en worden gedurende de geschatte gebruiksduur lineair ten gunste van het resultaat gebracht.

De opbrengsten van de geleverde energie van lopende energiecontracten correspondeert direct met de afname door de afnemer. Eneco maakt gebruik van de praktische toepassing volgens IFRS 15 om de prijs van toekomstige prestatieverplichtingen niet toe te lichten en neemt alleen de verkoopverplichtingen op volgens de bepalingen van de "Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen" (zie toelichting 29).

Energie-gerelateerde activiteiten

De opbrengsten uit de aanleg, onderhoud en verhuur van energie-installaties en verbruikstoestellen alsmede uit de verkoop van zonnepanelen en abonnementen op slimme thermostaten zijn opgenomen als opbrengsten uit energie-gerelateerde activiteiten. Bij de aanleg van verbruikstoestellen en de verkoop van zonnepanelen en slimme thermostaten wordt de opbrengst verantwoord op het moment dat de beschikkingsmacht over het goed is overgedragen aan de klant. De andere genoemde energie-gerelateerde activiteiten worden als opbrengst in aanmerking genomen gedurende de periode van levering.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden opgenomen wanneer een redelijke zekerheid bestaat dat aan de voorwaarden voor verkrijging is of wordt voldaan en dat de subsidies zijn of worden ontvangen. Exploitatiesubsidies ter compensatie voor kosten worden als opbrengsten verantwoord in de periode waarin die kosten worden gemaakt.

2.3 Inkoopkosten energie

De inkoop van energie bestaat uit direct toewijsbare kosten aan de verkoop van energie aan eindverbruikers. De inkoopkosten van energiecontracten en -commodities die zijn aangegaan met als doel het daadwerkelijk verkrijgen van energie ('own use'), worden in dezelfde periode verantwoord als de periode waarin de opbrengst van de verkoop wordt gerealiseerd.

Contractwervingskosten die additioneel gemaakt worden voor het verkrijgen van contracten worden, op voorwaarde dat deze kosten worden terugverdiend, geactiveerd als vooruitbetaalde kosten en geamortiseerd over de looptijd van de contracten. De amortisatiekosten worden gepresenteerd afhankelijk van het verkoopkanaal onder 'inkoop energie' of 'uitbesteed werk en andere externe kosten'. Voor contracten met een looptijd van één jaar of korter worden deze wervingskosten direct ten laste van het resultaat gebracht.

2.4 Financiële baten en lasten

De financiële baten en lasten omvatten de rentebaten van belegde en uitstaande middelen, dividendopbrengsten van overige kapitaalbelangen, rentelasten van opgenomen gelden, valutakoersresultaten en winsten en verliezen op financiële afdekkingsinstrumenten die in het resultaat worden verwerkt. Rentebaten en -lasten worden opgenomen volgens de effectieve rentemethode. Dividendopbrengsten van overige kapitaalbelangen worden verantwoord zodra deze opeisbaar zijn.

2.5 Belastingen op het resultaat

Belastingen op het resultaat omvatten de actuele belastingen en de mutaties in de uitgestelde belastingen. Deze bedragen worden ten laste van het resultaat gebracht, tenzij het posten betreffen die rechtstreeks in het eigen vermogen worden opgenomen.

De actuele belastingen betreffen de bedragen die waarschijnlijk verschuldigd en verrekenbaar zijn over het fiscale resultaat van het verslagjaar. Deze zijn berekend op basis van de geldende belastingwetgevingen -tarieven.

Belastingen op het resultaat omvatten alle belastingen die zijn gebaseerd op fiscale winsten en verliezen, inclusief belastingen die door dochterondernemingen, geassocieerde deelnemingen of joint ventures zijn verschuldigd op uitkeringen aan de Groep.

Additionele belastingen op het resultaat voor dividenduitkeringen worden gelijktijdig verwerkt met de verplichting om het betreffende dividend uit te keren.

2.6 Materiële vaste activa

De materiële vaste activa worden opgenomen tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen. De kostprijs omvat de initiële aankoopprijs vermeerderd met alle rechtstreeks toerekenbare kosten. De kostprijs van activa die in eigen beheer worden vervaardigd bestaat uit kosten van materiaal en diensten, kosten van directe manuren en overige direct toerekenbare kosten. Kostenbijdragen van derden en overheidssubsidies worden op de kostprijs in mindering gebracht, voor zover dit geen bijdragen van afnemers betreffen. Mits daarvoor een in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting bestaat wordt in de kostprijs een contant gemaakte schatting opgenomen van het bedrag dat naar verwachting bij het einde van het gebruik van het actief nodig is voor ontmanteling, sloop, verwijdering en herstel tot de oorspronkelijke staat van de locatie waar het actief is gesitueerd.

Financieringskosten (bouwrente) die direct toerekenbaar zijn aan de verwerving, bouw of productie van een in aanmerking komend actief worden in de kostprijs opgenomen. Als een actief uit meerdere significante componenten met onderscheiden gebruiksduren bestaat, worden deze componenten afzonderlijk opgenomen.

Overheidssubsidies

Overheidssubsidies worden opgenomen wanneer een redelijke zekerheid bestaat dat aan de voorwaarden voor verkrijging is of wordt voldaan en dat de subsidies zijn of worden ontvangen. Investeringsubsidies ter compensatie van de kosten van een actief worden op de kostprijs van dat actief in mindering gebracht en vervolgens gedurende de gebruiksduur van dat actief meegenomen in de berekening van de afschrijvingen.

Uitgaven na eerste opname

Latere uitgaven worden alleen aan de boekwaarde van een actief toegevoegd indien en voor zover daardoor de toestand van het actief is verbeterd ten opzichte van zijn oorspronkelijk geraamde prestatienorm. Reparatie en onderhoud worden als last genomen in de periode dat de betreffende kosten ontstaan.

Afschrijvingen

Afschrijvingen worden ten laste van het resultaat gebracht volgens de lineaire methode op basis van de geschatte gebruiksduur, rekening houdend met de geschatte restwaarde. De gebruiksduur en restwaarde worden jaarlijks beoordeeld, eventuele aanpassingen worden prospectief verwerkt. Op grond, terreinen en activa in aanbouw wordt niet afgeschreven.

De volgende gebruiksduren worden toegepast:

Categorie	Gebruiksduur in jaren
Bedrijfsgebouwen	25 - 50
Machines en installaties	10 - 50
Overige bedrijfsmiddelen	3 - 25

2.7 Leases (de Groep als lessee)

Lease-overeenkomsten waarbij de Groep als lessee feitelijk alle voordelen en risico's van eigendom heeft, worden aangemerkt als financiële lease. Indien dit niet het geval is, worden deze overeenkomsten opgenomen en verwerkt als operationele lease.

Materiële vaste activa, die middels financiële lease zijn verworven worden bij aanvang van de lease opgenomen tegen de reële waarde van het geleasede actief, of indien lager, de contante waarde van de leasebetalingen. De desbetreffende activa worden daarna verantwoord volgens de grondslagen voor materiële vaste activa. De leasebetalingen worden gesplitst in een rentecomponent en een aflossingscomponent. De rentecomponent is gebaseerd op de constante periodieke rente over de boekwaarde van de investering. De rentecomponent wordt in de desbetreffende periode ten laste gebracht van het resultaat en de aflossing wordt in mindering gebracht op de leaseverplichting.

Betalingen uit hoofde van operationele leases worden lineair over de leaseperiode als last in het resultaat verwerkt.

2.8 Goodwill

De overnameprijs van een dochteronderneming, joint operation, joint venture of geassocieerde deelneming is gelijk aan het bedrag dat voor de verwerving van het kapitaalbelang is betaald. Wanneer deze overnameprijs hoger is dan het aandeel in de reële waarde op verwervingsdatum van de identificeerbare activa, verplichtingen en voorwaardelijke verplichtingen, wordt het meerdere verantwoord als goodwill. Een eventueel negatief verschil wordt verwerkt als bate ten gunste van het resultaat (badwill).

Goodwill wordt gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met bijzondere waardeverminderingen (impairments). Goodwill wordt toegerekend aan één of meerdere kasstroomgenererende eenheden. Jaarlijks wordt getoetst of goodwill een bijzondere waardevermindering moet ondergaan.

Betaalde goodwill bij de overname van dochterondernemingen en joint operations wordt in de balans opgenomen onder de immateriële vaste activa. Goodwill die is betaald voor het verkrijgen van een joint venture of geassocieerde deelneming is opgenomen in de verkrijgingsprijs.

2.9 Overige immateriële vaste activa

Overige immateriële vaste activa betreffen klantenbestanden verworven bij overnames, software en licenties, concessies, vergunningen, merknamen, overige rechten en ontwikkelingskosten. De kosten hiervan worden geactiveerd indien waarschijnlijk is dat deze activa economisch voordeel zullen brengen en de kosten betrouwbaar kunnen worden bepaald. Overige immateriële vaste activa worden gewaardeerd tegen kostprijs verminderd met cumulatieve afschrijvingen en eventuele bijzondere waardeverminderingen.

Klantenbestanden

Een klantenbestand dat is verkregen van een overgenomen partij wordt bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde, dit is inclusief de meegekochte geactiveerde contractwervingskosten. Deze waarde wordt op de overnamedatum bepaald op basis van de meest recente soortgelijke transacties mits de economische omstandigheden vergelijkbaar zijn, anders wordt de reële waarde bepaald door discontering van geschatte toekomstige netto kasstromen van dit actief.

Software

Software wordt geactiveerd tegen kostprijs. Zowel voor standaardsoftware als maatwerksoftware bestaat de kostprijs uit de eenmalige kosten van licenties, verhoogd met de kosten om de software gebruiksklaar te maken. Alle toerekenbare kosten van softwareproducten, die kwalificeren als immaterieel vast actief, worden tegen kostprijs opgenomen. Kosten van onderhoud van software worden als last verwerkt in de periode waarin deze ontstaan.

Merknamen

Als de Groep besluit in het kader van een bedrijfscombinatie om de merknaam van die overgenomen partij in stand te houden om commerciële redenen, wordt deze bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde. Deze waarde wordt op de overnamedatum bepaald op basis van de 'relief from royalty method'.

Ontwikkelingskosten

Ontwikkelingskosten zijn gericht op de toepassing van kennis verkregen door eigen onderzoek of door derden, voor een plan of ontwerp voor de productie of toepassing van verbeterde materialen, producten, processen, systemen of diensten, voorafgaand aan het begin van commerciële productie of gebruik. Ontwikkelingskosten worden alleen geactiveerd indien deze kunnen worden aangemerkt als immaterieel vast actief, anders worden deze kosten als last genomen in de periode waarin deze zijn ontstaan. Onderzoekskosten zijn gericht op het verwerven van nieuwe wetenschappelijke of technische kennis en inzichten. Deze kosten worden in het resultaat genomen in de periode waarin deze ontstaan.

Afschrijvingen

Afschrijvingen worden ten laste van het resultaat gebracht op basis van de geschatte gebruiksduur en vanaf het moment dat het betreffende actief beschikbaar is voor gebruik. Overige immateriële vaste activa worden afgeschreven volgens de lineaire methode. De restwaarde van deze activa is nihil.

De volgende gebruiksduren worden toegepast:

Categorie	Gebruiksduur in jaren
Klantenbestanden	6 - 20
Licenties	3 - 30
Software	3 - 5
Merkmamen	20
Concessies, vergunningen en rechten	3 - 30
Ontwikkelingskosten	5 - 15

2.10 Emissierechten

Emissierechten worden bij eerste opname onderscheiden naar rechten bestemd voor eigen gebruik ('own use') en rechten bestemd voor handelsdoeleinden.

Emissierechten die worden aangehouden om periodiek aan de overheid te kunnen leveren voor de werkelijke CO₂-uitstoot (eigen gebruik) worden opgenomen als immaterieel actief en gewaardeerd tegen kostprijs. Rechten met een vlottend karakter worden gepresenteerd als immateriële activa. Voor deze leveringsverplichting wordt een voorziening aangehouden die eveneens wordt gewaardeerd tegen kostprijs. Ingeval van een verwacht leveringstekort wordt deze voorziening ten laste van het resultaat verhoogd met de laagste van de marktwaarde van dat tekort en de boete die voor dat tekort naar verwachting verschuldigd zal zijn.

Emissierechten die worden aangehouden voor handelsdoeleinden worden verwerkt als afgeleid financieel instrument. De winst of het verlies van de herwaardering naar reële waarde van deze rechten wordt direct in het resultaat verwerkt als overige opbrengsten.

2.11 Uitgestelde belastingen

Uitgestelde belastingen worden berekend volgens de balansmethode toegepast op de relevante verschillen die bestaan tussen de boekwaarde en de fiscale waarde van activa en verplichtingen. Uitgestelde belastingen worden gewaardeerd op basis van de belastingtarieven die naar verwachting van kracht zullen zijn wanneer de vordering wordt gerealiseerd of de verplichting wordt afgewikkeld uitgaande van de geldende belastingwetgeving en -tarieven. Uitgestelde belastingen worden opgenomen tegen nominale waarde.

Uitgestelde belastingvorderingen worden opgenomen voor verrekenbare tijdelijke verschillen, de voorwaartse compensatie van fiscale verliezen en de verrekening van ongebruikte fiscaal verrekenbare tegoeden. Dit is alleen toegestaan indien en voor zover het waarschijnlijk is dat toekomstige fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee de niet-gecompenseerde fiscale verliezen en de ongebruikte fiscaal verrekenbare tegoeden kunnen worden verrekend.

Uitgestelde belastingvorderingen voor alle verrekenbare tijdelijke verschillen die verband houden met investeringen in dochterondernemingen, joint operations en belangen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures worden alleen opgenomen als het waarschijnlijk is dat het tijdelijke verschil in de nabije toekomst zal worden afgewikkeld en dat toekomstige fiscale winst beschikbaar zal zijn waarmee het tijdelijke verschil kan worden verrekend.

Uitgestelde belastingverplichtingen worden opgenomen voor alle belastbare tijdelijke verschillen die verband houden met investeringen in dochterondernemingen, joint operations en belangen in geassocieerde deelnemingen en joint ventures, behalve als de Groep het moment kan bepalen waarop het tijdelijke verschil wordt afgewikkeld en het waarschijnlijk is dat het tijdelijke verschil niet in de nabije toekomst zal worden afgewikkeld.

Uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen worden met elkaar gesaldeerd als een juridisch afdwingbaar recht op verrekening van de belastingvorderingen en -verplichtingen bestaat en de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen verband houden met belastingen die door dezelfde belastingautoriteit op dezelfde fiscale eenheid worden geheven.

2.12 Afgeleide financiële instrumenten

Bij de operationele en financieringsactiviteiten worden risico's gelopen door ontwikkelingen in marktprijzen van energiecommodities (elektriciteit, gas, olie e.d.), vreemde valuta, rentestanden en emissierechten. Om deze risico's te beheersen wordt gebruik gemaakt van afgeleide financiële instrumenten zoals termijn- en swapcontracten. Voor commoditycontracten wordt bij het aangaan van de transactie vastgesteld of het instrument bestemd is voor eigen gebruik ('own use') of risicoafdekking.

Waardering en verwerking

Afgeleide financiële instrumenten worden gewaardeerd tegen reële waarde. Mutaties in de reële waarde van afgeleide financiële instrumenten worden direct in het resultaat verwerkt, tenzij de afgeleide financiële instrumenten bestemd zijn voor eigen gebruik of worden gebruikt als risicoafdekking. De bepaling van de reële waarde van afgeleide financiële instrumenten en andere financiële instrumenten is afhankelijk van het niveau van het instrument in de reële waarde-hiërarchie:

Niveau 1

De reële waarde-bepaling van financiële instrumenten in niveau 1 wordt gebaseerd op genoteerde prijzen voor gelijke instrumenten in actieve markten zonder enige aanpassing.

Niveau 2

De reële waarde-bepaling van financiële instrumenten in niveau 2 wordt gebaseerd op marktprijzen of prijsopgaven aangevuld met andere beschikbare informatie. Bij de waarderingsmethodiek wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van observeerbare marktprijzen. De waardering van niveau 2 energiecommoditycontracten is gebaseerd op marktprijzen of prijsopgaven voor liquide perioden voor onderliggende waarden als elektriciteit, gas ('title transfer facility'), olie-gerelateerde prijzen en emissierechten. Andere contracten worden gewaardeerd middels afstemming met de tegenpartij waarbij observeerbare forwardcurves van rente en valuta worden gehanteerd.

Niveau 3

De reële waarde-bepaling van financiële instrumenten in niveau 3 wordt gebaseerd op berekeningen waarin één of meer significante inputfactoren niet zijn gebaseerd op objectieve marktdata.

Presentatie in de balans

Afgeleide financiële instrumenten met een positieve waarde worden opgenomen als kort- (afwikkeling binnen een jaar) of langlopende activa (afwikkeling na een jaar). Instrumenten met een negatieve waarde worden opgenomen onder de kort- of langlopende verplichtingen. Activa en verplichtingen worden per tegenpartij gesaldeerd indien sprake is van een contractueel recht tot salderen en tevens de intentie bestaat om de contracten netto af te wikkelen.

Eigen gebruik

Contracten worden aangemerkt voor eigen gebruik als deze worden afgewikkeld door middel van fysieke levering of ontvangst van energiecommodities of emissierechten in overeenstemming met de behoefte van de vennootschap. De transacties op basis van deze contracten worden in het resultaat verantwoord in de periode waarin de levering of ontvangst plaatsvindt (accrual accounting).

Kasstroomafdekking (cash flow hedge accounting)

Contracten worden aangemerkt als afdekkingsinstrument als daarmee het risico op schommelingen in (toekomstige) kasstromen die het resultaat kunnen beïnvloeden wordt afgedekt. Indien de afdekking is toe te wijzen aan een specifiek risico of aan de volledige mutatie van de transactie (energiecontracten) verbonden met een actief, een verplichting of een zeer waarschijnlijke toekomstige transactie, kunnen de daaraan toegewezen afgeleide financiële instrumenten worden verwerkt als afdekkingsinstrument.

Als wordt voldaan aan de voorwaarden van hedge accounting wordt het effectieve gedeelte van mutaties in de reële waarde van de desbetreffende afgeleide financiële instrumenten rechtstreeks via de reserve kasstroomafdekkingen in het eigen vermogen verwerkt. Het niet-effectieve gedeelte wordt direct verwerkt in het resultaat.

In het eigen vermogen verwerkte bedragen worden ten gunste of ten laste van het resultaat gebracht op het moment dat het afgedekte actief of verplichting wordt afgewikkeld. Wanneer een afdekkingsinstrument afloopt, wordt verkocht, beëindigd, uitgeoefend, wanneer niet langer wordt voldaan aan de voorwaarden voor deze wijze van administratieve verwerking (hedge accounting), terwijl de onderliggende toekomstige transactie nog steeds moet plaatsvinden, blijft het cumulatief resultaat in het eigen vermogen (in de reserve kasstroomafdekkingen) totdat de verwachte toekomstige transactie uiteindelijk plaatsvindt. Als de verwachte toekomstige transactie niet langer waarschijnlijk is, wordt het cumulatieve resultaat direct overgebracht van het eigen vermogen naar het resultaat.

Afdekking van netto-investeringen in een buitenlandse activiteit

Om translatieverschillen op buitenlandse, niet-euro activiteiten te mitigeren wordt 'net investment hedge accounting' toegepast. Door toepassing van deze wijze van hedge accounting worden zowel de koersverschillen als gevolg van omrekening van de buitenlandse entiteiten als de koersverschillen van de daaraan toegewezen financiële instrumenten (bijvoorbeeld leningen of valutatermijncontracten) ten gunste of ten laste van de reserve translatieverschillen gebracht (rekening houdend met uitgestelde belastingen) tot het einde van de hedge-relatie of eventuele eerdere beëindiging.

2.13 Overige financiële vaste activa

De overige financiële vaste activa bestaan voornamelijk uit langlopende vorderingen met een looptijd langer dan een jaar zoals leningen, vorderingen en vooruitbetalingen aan geassocieerde deelnemingen, joint ventures of externe partijen. De langlopende vorderingen, leningen en vooruitbetalingen worden opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode. Voor zover nodig wordt voor de overige vorderingen en leningen een bijzondere waardevermindering in aftrek genomen op basis van de 'expected credit losses'-methode volgens IFRS 9. Zie toelichting 2.16 'Handelsdebiteuren en overige vorderingen' voor meer informatie over deze methode.

2.14 Activa en verplichtingen aangehouden voor verkoop

De activa (en verplichtingen van een activagroep) aangehouden voor verkoop en beëindigde bedrijfsactiviteiten worden geclassificeerd als aangehouden voor verkoop zodra de boekwaarde niet wordt gerealiseerd door voortgezet gebruik maar door verkoop. Deze classificatie vindt alleen plaats als de verkoop van de activagroep of bedrijfsactiviteiten zeer waarschijnlijk is, deze in hun huidige toestand onmiddellijk beschikbaar zijn voor verkoop en de verkoop naar verwachting binnen een jaar zal zijn afgerond. Indien af te stoten activiteiten classificeren als beëindigde bedrijfsactiviteiten (zoals belangrijke bedrijfsonderdelen) worden de resultaten hiervan, inclusief de vergelijkende cijfers in de winst- en verliesrekening gepresenteerd op de regel beëindigde bedrijfsactiviteiten. Voor zover noodzakelijk worden eliminaties ten behoeve van de consolidatie uitgevoerd.

Activa aangehouden voor verkoop zijn gewaardeerd op boekwaarde voorafgaand aan classificatie als aangehouden voor verkoop of lagere reële waarde verminderd met verkoopkosten.

2.15 Voorraden

De voorraden worden gewaardeerd tegen kostprijs, volgens de methode van het gewogen gemiddelde of lagere opbrengstwaarde. De kostprijs is de verkrijgingsprijs inclusief direct toerekenbare kosten om de voorraden op hun huidige locatie en in hun huidige staat te brengen. De opbrengstwaarde is de geschatte verkoopprijs in het kader van normale bedrijfsvoering,

vermindert met verwachte verkoopkosten. Waardeverminderingen op voorraden worden ten laste van het resultaat geboekt als de opbrengstwaarde lager is dan de boekwaarde.

2.16 Handelsdebiteuren en overige vorderingen

Handelsdebiteuren en overige vorderingen zijn vorderingen met een looptijd korter dan een jaar. De prestaties die Eneco heeft geleverd per balansdatum en die nog niet zijn gefactureerd aan de afnemer zijn opgenomen onder de 'Nog te factureren bedragen'. Dit is inclusief de bedragen die op balansdatum aanvullend op de reeds in rekening gebrachte voorschotten nog moeten worden gefactureerd. Vorderingen worden opgenomen tegen reële waarde en vervolgens gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van een bijzondere waardevermindering op basis van de 'expected credit losses'-methode volgens IFRS 9.

Voor handelsdebiteuren wordt deze bijzondere waardevermindering bepaald voor de gehele verwachte looptijd van de vordering (de 'lifetime expected credit losses'-methode volgens IFRS 9). Dit gebeurt voor handelsdebiteuren aan de hand van een 'voorziening-matrix' die is gebaseerd op historische cijfers inzake verliezen per categorie/type debiteur, gecorrigeerd voor éénmalige effecten uit het verleden, en die relevante informatie weergeeft over de huidige omstandigheden, een redelijk betrouwbare voorspelling kan geven en de implicatie voor deze verwachte verliezen. Voor overige vorderingen (zowel lang- als kortlopend) wordt deze waardering uitgevoerd op basis van de verwachte bijzondere waardeverminderingen voor de komende twaalf maanden ('12-month expected credit losses method').

Handelsvorderingen worden afgeboekt wanneer er geen redelijke verwachting is van ontvangst van de gehele of gedeeltelijke betaling van de vordering respectievelijk het nog te factureren bedrag.

Bijzondere waardeverminderingverliezen op handelsvorderingen worden gepresenteerd als 'Overige bedrijfskosten' binnen het bedrijfsresultaat. Latere terugboekingen van eerder afgeboekte bedragen worden gecrediteerd op dezelfde regel in de winst- en verliesrekening.

Vorderingen met een looptijd korter dan een jaar worden niet tegen contante waarde gewaardeerd bij eerste opname. Vanwege het kortlopende karakter van de posten handelsdebiteuren en overige vorderingen is de boekwaarde per balansdatum gelijk aan de reële waarde.

2.17 Liquide middelen

De liquide middelen omvatten de kas- en banksaldi en deposito's met een looptijd van maximaal drie maanden of maximaal in drie maanden kunnen worden opgevraagd.

2.18 Personeelsvoorzieningen

Toegezegde-bijdrageregelingen pensioenen

Pensioenverplichtingen van bijna alle Nederlandse bedrijfsonderdelen zijn ondergebracht bij de bedrijfstakpensioenfondsen: Stichting Pensioenfonds ABP (ABP) en de Stichting Pensioenfonds Metaal en Techniek (PMT). Voor de medewerkers in Duitsland geldt een staatspensioenregeling, de bijdrage daarvoor wordt via de sociale lasten ingehouden op het salaris van de werknemers. Voor een beperkt aantal medewerkers zijn individuele verzekerde regelingen van toepassing bij verschillende verzekeringsmaatschappijen.

In geval van toekomstige tekorten kunnen pensioenpremies alleen prospectief en binnen een beperkte bandbreedte door de pensioenfondsen worden bijgesteld. Op basis van IFRS classificeren de betreffende pensioenregelingen bij het ABP en PMT als toegezegde-bijdrageregelingen van meerdere werkgevers. Een toegezegde-bijdrageregeling is een regeling waarbij een vaste premie wordt betaald ten gunste van een werknemer zonder enige resterende aanspraak van of verplichting jegens die werknemer. Verplichtingen ten aanzien van bijdragen aan

pensioen- en daaraan gerelateerde regelingen op basis van beschikbare premies, worden als last in de winst- en verliesrekening verwerkt in de periode waarop deze betrekking hebben.

De hoogte van het pensioen in Nederland is afhankelijk van leeftijd, salaris en dienstjaren. Medewerkers hebben de keuze om onder aanpassing van de hoogte van het pensioen eerder of later dan de AOW-gerechtigde leeftijd met pensioen te gaan. Dat laatste kan alleen met instemming van de Groep. Bij het ABP kunnen medewerkers met pensioen tussen 60 jaar en AOW-gerechtigde leeftijd +5 jaar. Bij PMT ligt dit tussen 5 jaar voor en 5 jaar na de AOW-gerechtigde leeftijd.

Toegezegd-pensioenregelingen

Toegezegd-pensioenregelingen zijn verplichtingen om toekomstige pensioenaanspraken uit te keren. Deze toegezegd-pensioenaanspraken zijn afhankelijk van leeftijd, dienstjaren en salaris. De verplichtingen uit hoofde van toegezegd-pensioenregelingen worden voor iedere regeling afzonderlijk actuariel berekend. Dit geldt vooral voor de pensioenregelingen in België, die inhoudelijk kwalificeren als toegezegd-pensioenregelingen doordat de werkgever een bepaalde rendementsgarantie heeft afgegeven.

Verplichtingen voor toegezegd-pensioenregelingen zijn gebaseerd op de actuariële contante waarde van de betreffende verplichting bepaald aan de hand van de 'projected unit credit'-methode. Deze methode berust op een lineaire opbouw van rechten op basis van geprojecteerde salarissen en houdt onder meer rekening met toekomstige salarisstijgingen en de inflatie. De (netto) verplichtingen zijn bepaald als het saldo van de actuariel berekende contante waarde van de verplichtingen en de reële waarde van de fondsbeleggingen volgens de actuariële rapporten. De servicekosten en netto interest zijn begrepen in de personeelskosten. Winsten en verliezen op de afwikkeling van een toegezegd-pensioenregeling worden genomen en in het resultaat verantwoord op het moment dat de afwikkeling plaatsvindt. Actuariële winsten en verliezen inzake de herwaardering van een (netto) pensioenverplichting worden in het overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten verwerkt.

(Overige) personeelsvoorzieningen

Er wordt een voorziening opgenomen voor de verplichting om bedragen uit te keren bij dienstjubilea en pensionering van medewerkers. Verder wordt een voorziening opgenomen voor de verplichting bij te dragen in de ziektekostenpremie van gepensioneerde medewerkers, voor loondoorbetaling bij ziekte en het werkgeversrisico inzake de Werkloosheidswet. Deze verplichtingen worden per rapportagedatum, voor zover van toepassing, actuariel berekend volgens de vergoeding/dienstjaren-methode ('projected unit credit'-methode) met een disconteringsvoet voor belasting waarin de actuele marktbeoordeling van de tijdswaarde van geld tot uitdrukking komt.

2.19 Overige voorzieningen

Een voorziening wordt opgenomen als een bestaande in rechte afdwingbare of feitelijke verplichting van een onzekere omvang of met een onzeker tijdstip bestaat door een gebeurtenis in het verleden en waarvan het waarschijnlijk is, dat de afwikkeling zal leiden tot een uitstroom van middelen.

Voorzieningen die binnen een jaar na balansdatum worden afgewikkeld of van beperkt materieel belang zijn worden opgenomen tegen nominale waarde. Overige voorzieningen worden opgenomen tegen de contante waarde van de verwachte uitgaven. Bij de bepaling van deze uitgaven wordt rekening gehouden met de specifieke risico's ten aanzien van de betreffende verplichting. De contante waarde wordt berekend met een disconteringsvoet voor belasting waarin de actuele marktbeoordeling van de tijdswaarde van geld tot uitdrukking komt. Voor de bepaling van de verwachte uitgaven wordt uitgegaan van gedetailleerde plannen om daarmee onzekerheden over de omvang te beperken.

Amoveringsvoorziening

Voor materiële vaste activa waarvoor een verplichting bestaat om bij het einde van het gebruik de activa te ontmantelen, te slopen en te verwijderen wordt een voorziening opgenomen ter hoogte van de contante waarde van de kosten die daaraan naar verwachting zijn verbonden. Als op grond van de verplichting de uitstroom van middelen zeer onwaarschijnlijk is, wordt geen amoveringsvoorziening gevormd. De eerste opname van een amoveringsvoorziening voor een actief wordt verwerkt in de kostprijs van het betreffende actief. Als bij latere beoordeling blijkt dat de contante waarde van de geschatte kosten voor amovering en herstel aanzienlijk afwijken van de opgebouwde voorziening, dan wordt het verschil als dotatie of vrijval verrekend met de kostprijs van het betreffende materieel vast actief. De aangepaste kostprijs wordt verder afgeschreven over de resterende gebruiksduur van dat actief. De amoveringsvoorziening wordt periodiek opgerent.

Verlieslatende contracten

Voor verlieslatende contracten wordt een voorziening gevormd indien het waarschijnlijk is dat de onvermijdelijke kosten van het nakomen van de verplichtingen hoger zijn dan de economische voordelen van die contracten.

Reorganisatie

Een reorganisatievoorziening wordt opgenomen als een gedetailleerd formeel plan is opgesteld en goedgekeurd waarbij tevens de belangrijkste kenmerken van dat plan aan de direct betrokkenen zijn meegedeeld en de geldige verwachting is gewekt dat de reorganisatie zal worden doorgevoerd. In een reorganisatievoorziening zijn slechts die kosten opgenomen die direct met de reorganisatie te maken hebben, dus die als gevolg van de reorganisatie noodzakelijk zijn en die niet in verband staan met de doorlopende activiteiten.

2.20 Rentedragende schulden

Rentedragende schulden worden bij eerste opname gewaardeerd tegen reële waarde van de ontvangen tegenprestatie verminderd met de transactiekosten die direct aan deze schulden toegewezen zijn (incl. eventuele agio / disagio). Na eerste opname worden rentedragende schulden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs op basis van de effectieve rentemethode.

2.21 Leases (de Groep als lessor)

Lease-overeenkomsten waarbij de Groep als lessor feitelijk alle voordelen en risico's van eigendom heeft, worden aangemerkt als operationele lease. Indien dit niet het geval is worden deze overeenkomsten gezien als financiële lease.

Materiële vaste activa die op basis van een operationele lease-overeenkomst aan derden ter beschikking worden gesteld, worden opgenomen en verwerkt volgens de grondslagen voor materiële vaste activa. De leasebaten worden lineair over de leaseperiode in de winst- en verliesrekening verwerkt, tenzij een andere toerekening meer in overeenstemming is met het patroon van de, met het leaseobject verkregen, opbrengsten. Eventuele vergoedingen, zoals voor service en reparatie, die opgenomen zijn in de leasetermijnen, worden verwerkt in overeenstemming met de criteria voor het verlenen van diensten.

Materiële vaste activa die op basis van een financiële lease-overeenkomst aan derden ter beschikking worden gesteld, worden als vorderingen opgenomen ter hoogte van de netto-investering in die activa. De leasebetalingen worden op basis van de constante periodieke rente gesplitst in een rentecomponent en een aflossingscomponent. De rentecomponent wordt in de betreffende periode ten gunste van het resultaat gebracht en de aflossing wordt in mindering gebracht op de leasevordering.

2.22 Handelscrediteuren en overige schulden

Handelcrediteuren en overige schulden worden tegen reële waarde in de balans opgenomen.

Daarna vindt waardering plaats tegen geamortiseerde kostprijs. Verplichtingen met een looptijd korter dan een jaar worden niet verdisconteerd bij eerste opname. Gezien de korte termijn van de posten handelscrediteuren en overige schulden is de boekwaarde per balansdatum gelijk aan de reële waarde.

De bijdragen van klanten voor aansluitkosten op het warmtenetwerk maken onderdeel uit van de contractverplichtingen.

Toelichting op de geconsolideerde winst- en verliesrekening

Alle bedragen zijn in miljoenen euro tenzij anders vermeld.

3. Opbrengst energielevering en energie-gerelateerde activiteiten

De aard van de wijzigingen en het effect van de eerste toepassing van IFRS 15 voor deze jaarrekening zijn toegelicht in paragraaf 1.2 'Nieuwe of gewijzigde IFRS-standaarden'. In de onderstaande tabellen is de opbrengst voor energielevering en energie-gerelateerde activiteiten uitgesplitst naar soort product en geografische markt.

	2018	2017
Elektriciteit	2.347	1.776
Gas	1.398	1.184
Warmte	279	270
Energie-gerelateerde activiteiten	76	79
Totaal	4.100	3.309

In de opbrengst Elektriciteit 2018 is voor € 95 mln. (2017: € 135 mln.) aan overheidssubsidies opgenomen. Voor meer informatie wordt verwezen naar toelichting 11 'Overheidssubsidies'.

Jaarlijks rekent de Groep opbrengsten over voorgaande jaren af met haar afnemers. In 2018 is voor € 30 mln. aan opbrengsten opgenomen met betrekking tot eerdere leveringsjaren.

	2018	2017
Nederland	3.286	2.596
België	789	462
Duitsland	687	560
Verenigd Koninkrijk	53	55
Frankrijk	7	7
Eliminatie onderlinge leveringen	-722	-371
Totaal	4.100	3.309

In de totale omzet 2018 is voor de Duitse activiteiten circa € 261 mln. (2017: € 219 mln.) aan gefactureerde transportvergoedingen namens netbeheerders en circa € 220 mln. (2017: € 178 mln.) aan (milieu)heffingen en belastingen opgenomen, omdat Eneco voor deze posten gezien de lokale regelgeving optreedt als principaal.

4. Overige opbrengsten

De overige opbrengsten bestaan voornamelijk uit vergoedingen voor doorbelastingen van kosten, verkopen van CO₂-rechten, vrijval bijdrage aansluitkosten en baten uit hoofde van het afstoten van belangen in dochterondernemingen en joint operations.

5. Personeelsbeloningen

	2018	2017
Lonen en salarissen	178	170
Sociale lasten	25	24
Pensioenpremies	18	18
Overige personeelskosten	43	30
Totaal	264	242

De totale personeelsbeloningen bedragen € 281 mln. (2017: € 258 mln.), hiervan zijn voor een bedrag van € 8 mln. (2017: € 7 mln.) personeelskosten geactiveerd. Voor een bedrag van € 9 mln. (2017: € 9 mln.) zijn personeelskosten als onderdeel van de kosten voor Inkoop energie en energie-gerelateerde activiteiten verantwoord in verband met het direct aan de omzet gerelateerde karakter van deze kosten.

Personeelsaantallen

De specificatie van het gemiddelde aantal personeelsleden herleid naar fulltime equivalenten (FTE) gedurende het jaar is als volgt te specificeren:

	2018	2017
Gemiddelde		
FTE's in dienst	2.990	3.049
Per 31 december		
FTE's in dienst	2.873	3.043
waarvan werkzaam buiten Nederland	726	792

6. Bezoldiging bestuurders en commissarissen

Het bezoldigingsbeleid voor de Raad van Bestuur is op voorstel van de Raad van Commissarissen goedgekeurd door de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van destijds Eneco Holding N.V. op 20 mei 2005 en is ongewijzigd van toepassing op de Groep.¹ De beloning van de Raad van Bestuur wordt vastgesteld door de Raad van Commissarissen op advies van de Remuneratie-, Selectie- en Benoemingscommissie. Het Remuneratierapport over 2018 wordt beschikbaar gesteld op de website van Eneco.

De bezoldiging van de bestuurders bestaat – met uitzondering van de bezoldiging van de heer Sondag – uit een vaste beloning en een variabele beloning. De heer Sondag heeft enkel een vaste beloning. De variabele beloning bedraagt op target 20% van het vaste jaarinkomen inclusief vakantietoeslag. Ook in 2018 was de variabele beloning van leden van de Raad van Bestuur afhankelijk van prestatiecriteria. De drie hoofdcriteria voor de variabele beloning liggen grotendeels in lijn met de strategische thema's en zijn:

- Financieel Resultaat (EBITDA);
- Succesvol privatiseringstraject (prestatie criterium voor CFO, CSGO en COO);
- Strategie, groei en overnames (prestatie criterium CSGO) en performance verbeterprogramma (prestatie criterium COO).

De pensioentoezeggingen voor de leden van de Raad van Bestuur zijn ondergebracht bij de reguliere pensioenregeling van Eneco. Sinds 1 januari 2015 is de fiscaal gefaciliteerde opbouw van pensioenaanspraken gemaximeerd op een geïndexeerd jaarsalaris van € 105.075,- bruto (2018). Als gevolg hiervan is de pensioenbijdrage voor het salaris boven

¹ De leden van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen worden aangemerkt als 'key management personnel' op grond van de bepalingen in IAS 24 'Related Party Disclosures'.

€ 105.075,- bruto (2018) anders vormgegeven en ondergebracht in de kolom 'Overig'.

De huidige arbeidsovereenkomsten met de leden van de Raad van Bestuur zijn – met uitzondering van de heer Sondag – aangegaan voor onbepaalde tijd met een opzegtermijn van vier maanden voor de vennootschap (N.V. Eneco Beheer). De arbeidsovereenkomst van de heer Sondag is aangegaan voor de bepaalde tijd van vier jaar met een opzegtermijn van 6 maanden voor de vennootschap (N.V. Eneco Beheer). De leden van de Raad van Bestuur zijn elk benoemd voor een periode van vier jaar. Bij het gedwongen verlaten van de vennootschap hebben de heren Rameau, Dubbeld en Van de Noort recht op een uitkering van 12 maanden salaris, voor de heer Sondag betreft dit maximaal 18 maanden salaris².

Specificatie van het totaal van de vergoedingen:

Bezoldiging bestuurders

x € 1.000	Bruto salaris	Variabele beloning ¹	Pensioen premie	Overig	Totaal 2018
mr. L.M. Sondag ²	336	N.v.t.	20	36	392
ir. C.J. Rameau	395	85	27	41	548
drs. G.A.J. Dubbeld	395	67	27	41	530
F.C.W. van de Noort	321	80	24	29	454
mr. J.F. de Haas ³	1.608	N.v.t.	21	40	1.669
Totaal	3.055	232	119	187	3.593

¹ De variabele beloning is gebaseerd op een schatting.

² De heer Sondag is benoemd met ingang van 25 mei 2018.

³ De heer De Haas was tot 1 september 2018 in dienst, waardoor de kosten tot deze datum zijn meegenomen. Dit bedrag is inclusief het aan hem uitgekeerde bedrag conform de afvloeiingsregeling (€ 1.221 duizend). Daarnaast is conform de gemaakte afspraken en bedrag van € 30 duizend betaald voor de prestaties over 2018.

x € 1.000	Bruto salaris	Variabele beloning ¹	Pensioen premie	Overig	Totaal 2017
mr. J.F. de Haas	530	99	30	59	718
ir. C.J. Rameau	394	74	26	40	534
drs. G.A.J. Dubbeld	394	74	26	40	534
F.C.W. van de Noort ²	287	54	20	27	388
drs. M.W.M. van der Linden ³	33	-	2	3	38
Totaal	1.638	301	104	169	2.212

¹ De daadwerkelijk uitbetaalde bonus over 2017 is € 90 duizend lager uitgevallen dan de schatting die in de jaarrekening over 2017 staat opgenomen. Dit betreft € -37 duizend voor dhr. De Haas, € -16 duizend voor dhr. Rameau, € -28 duizend voor dhr. Dubbeld en € -9 duizend voor dhr. Van de Noort.

² Benoemd op moment van splitsing, waardoor de kosten over de maanden februari tot en met december 2017 zijn meegenomen.

³ Afgetreden op moment van splitsing, zodat de kosten over de maand januari 2017 zijn meegenomen.

Bezoldiging commissarissen

De gebruikelijke bezoldiging van de voorzitter van de Raad van Commissarissen bedraagt € 36.500,- per jaar. Op 26 juli jl. is Mr. C.M. (Charlotte) Insinger MBA door de Ondernemingskamer van het Gerechtshof in Amsterdam aangesteld als tijdelijk voorzitter van de raad van commissarissen van Eneco Groep. Naar aanleiding hiervan is met de huidige voorzitter afgesproken dat zij op uur basis factureert tot een maximaal bedrag van 1,5 x de hierboven

² De waarde van de vergoeding is gefixeerd op anderhalf maal het daadwerkelijk laatstgenoten jaarsalaris vermeerderd met de vakantietoeslag, met als maximum de waarde van het salaris vermeerderd met de vakantietoeslag in de periode vanaf de beëindigingsdatum tot aan de datum dat de arbeidsovereenkomst van rechtswege zou eindigen.

vastgestelde gebruikelijke remuneratie van de Voorzitter van de Raad van Commissarissen (dit bedrag is exclusief BTW, inclusief de vaste onkostenvergoeding en vergoeding voor eventuele deelname in commissies). De overige commissarissen ontvangen elk een honorarium van € 28.700,- per jaar.

Specificatie van het totaal van de vergoedingen:

x € 1	Remuneratie	Audit commissie	Commissies		Onkosten	Totaal 2018
			Remuneratie/ selectie- en benoemings-commissie ¹	Begeleidings-commissie toekomstig aandeelhouderschap ²		
mr. C.M. Insinger MBA, voorzitter	27.375	-	-	-	-	27.375
mr. F.J. Leeflang	6.866	-	754	-	275	7.895
drs. M. Sijmons	14.350	-	1.575	-	575	16.500
ir. M.E. van Lier Lels	15.835	-	1.738	2.869	635	21.077
ir. E.H.M. van den Assem, voormalig voorzitter	20.039	1.555	-	2.855	631	25.080
ir. H.G. Dijkgraaf	7.175	1.300	-	-	288	8.763
mr. drs. M.B.A. Keim RA	28.700	5.200	-	-	1.150	35.050
drs. R. Zandbergen	28.700	5.200	658	3.561	1.150	39.269
mr. drs. A. Nicolai	28.700	-	3.150	3.561	1.150	36.561
mr. M. Enthoven	14.508	1.639	-	989	581	17.717
drs. E.Ph. Goudswaard MBA MM	6.866	-	754	-	275	7.895
Totaal	199.114	14.894	8.629	13.835	6.710	243.182

¹ Met ingang van 1 februari 2017 zijn de Remuneratiecommissie en de Selectie- en benoemingscommissie samengevoegd.

² Deze commissie is per 7 september 2018 opgeheven. De vergoeding is tot deze datum uitgekeerd.

x € 1	Remuneratie	Audit commissie	Commissies ¹		Onkosten	Totaal 2017
			Remuneratie/ selectie- en benoemings-commissie	Begeleidings-commissie toekomstig aandeelhouderschap ²		
ir. E.H.M. van den Assem, voorzitter	33.458	-	2.888	4.767	1.054	42.167
drs. M. Sijmons	26.308	-	2.888	-	1.054	30.250
ir. M.E. van Lier Lels	26.308	-	2.888	4.767	1.054	35.017
ir. H.G. Dijkgraaf	26.308	4.767	-	-	1.054	32.129
mr. drs. M.B.A. Keim RA	26.308	4.767	-	-	1.054	32.129
drs. R. Zandbergen	26.308	4.767	2.888	4.767	1.054	39.784
mr. drs. A. Nicolai	26.308	-	2.888	4.767	1.054	35.017
Totaal	191.306	14.301	14.440	19.068	7.378	246.493

¹ De RvC van Eneco Groep N.V. is op 31 januari 2017 in werking getreden. De bezoldiging in deze tabel betreft de toerekening van 11 maanden in 2017.

² De 'Begeleidingscommissie toekomstig aandeelhouderschap' is een tijdelijke commissie.

Voor een aanwezigheidsverzicht per commissaris in 2018, wordt verwezen naar het 'Bericht Raad van Commissarissen'.

7. Resultaat geassocieerde deelnemingen en joint ventures

Voor een overzicht van de geassocieerde deelnemingen en joint ventures wordt verwezen naar het in deze jaarrekening opgenomen 'Overzicht van belangrijkste dochterondernemingen, joint operations, joint ventures en geassocieerde deelnemingen'.

	2018	2017
Aandeel in het resultaat na belastingen	-4	-1
Resultaat uit desinvesteringen	-	1
Bijzondere waardeverminderingen	-5	-
Totaal	-9	-

8. Financiële baten

De financiële baten betreffen voornamelijk rentebaten van een lening met betrekking tot de financiering van een joint venture.

9. Financiële lasten

	2018	2017
Rentelasten	25	23
Oprenting voorzieningen	2	2
Overig	5	4
Totaal	32	29

Voor de gemiddelde rentelast van de leningen wordt verwezen naar toelichting 26 'Rentedragende schulden'.

10. Belastingen over het resultaat

Eneco Groep N.V. is zelfstandig belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Daarnaast vormt de enige dochter N.V. Eneco Beheer met vrijwel al haar Nederlandse dochterondernemingen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting met aan het hoofd N.V. Eneco Beheer. De specificatie van de belastingen over het resultaat is als volgt:

	2018	2017
Actuele belastinglasten/-baten	47	51
Mutatie uitgestelde belastingen	-53	-42
Belastingen over het resultaat	-6	9

In december 2018 heeft de Eerste Kamer in Nederland ingestemd met een wetwijziging die in stappen leidt tot een lager tarief van de vennootschapsbelasting (VPB) van 25% in 2018 tot uiteindelijk 20,50% in 2021. Eneco heeft de gevolgen daarvan verwerkt in de waardering van de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen voor zover deze betrekking hebben op entiteiten die onder de Nederlandse vennootschapsbelasting vallen (conform de bepalingen hiervoor in IAS 12 'Income Taxes'). Ook in België zijn de tarieven voor de vennootschapsbelasting verlaagd. Voor 2018 en 2019 geldt een verlaagd tarief van 29,6% (was: 33,99%) en vanaf 2020 wordt dit verder verlaagd tot 25%. Daarnaast worden de VPB-tarieven ook in het Verenigd Koninkrijk verlaagd van 19% in 2018 naar 17% in 2020. Deze tariefsverlagingen in Nederland,

België en in het Verenigd Koninkrijk hebben geleid tot een verlaging van de uitgestelde belastingvorderingen en –verplichtingen van per saldo circa € 40 mln. dat ten gunste van het resultaat 2018 is gebracht. Dit bedrag is verwerkt in de ‘Mutatie uitgestelde belastingen’ in de hierboven opgenomen tabel als onderdeel van de post ‘Belastingen over het resultaat’ in de geconsolideerde winst- en verliesrekening.

In 2017 zijn de klant-activiteiten in België - vooral energielevering aan consumenten en zakelijke klanten – geherstructureerd. De fiscale winst die hierdoor is gerealiseerd wordt volledig gecompenseerd door de nog beschikbare fiscale verliescompensatie. Deze transacties hebben geleid tot fiscaal afschrijfbaar activa die volgens de IFRS-regels niet verwerkt worden in de geconsolideerde balans van de Groep. Het gevolg hiervan is dat in de geconsolideerde 2017-cijfers een uitgestelde belastingvordering van € 22 mln is opgenomen die via de ‘mutatie uitgestelde belastingen’ ten gunste van het resultaat is gebracht.

De mutatie uitgestelde belastingen in de tabel hierboven is inclusief vrijval van te amortiseren Energie Investeringsaftrek van € 3 mln. (2017: € 4 mln.). Daarnaast is in dit bedrag aan uitgestelde belastingen voor per saldo € 1 mln. (last) opgenomen voor correcties uitgestelde belastingen inzake voorgaande jaren.

De specificatie van de actuele belastinglasten is als volgt:

	2018	2017
Resultaat voor belasting	130	136
Deelnemingsvrijstelling	-27	-6
Fiscaal niet-aftrekbare kosten	20	13
Fiscaal afwijkende afschrijving	35	55
Fiscaal afwijkende dotatie voorzieningen	-	-2
Correctie resultaat voorgaande jaren	10	-6
Fiscale stimuleringsmaatregelen	-5	-
Resultaat inzake transactie binnen de Groep	-	86
Inhaalregeling buitenlandse verliezen	7	39
Overige	-	1
Fiscaal resultaat	170	316
Verliescompensatie (fiscale verliezen voorgaande boekjaren)	-12	-114
Te compenseren verliezen (fiscale verliezen huidig boekjaar)	18	-
Fiscaal belastbaar bedrag	176	202
Nominaal belastingtarief	25,0%	25,0%
Nominaal belastingbedrag	44	50
Belastingeffect fiscaal afwijkende tarieven buitenland	3	1
Actuele belastinglasten	47	51

De specificatie van de effectieve belastingdruk uitgedrukt als percentage van het resultaat voor belastingen is als volgt:

	2018	2017
Nominaal belastingtarief	25,0%	25,0%
Effect van:		
- Deelnemingsvrijstelling	-5,2%	-1,1%
- Fiscaal niet-aftrekbare kosten	3,8%	2,4%
- Fiscale stimuleringsmaatregelen	-2,5%	-2,9%
- Inhaalregeling buitenlandse verliezen	1,4%	7,1%
- Mutatie uitgestelde belastingen	-28,6%	-17,1%
- Correctie resultaat voorgaande jaren	2,5%	-1,1%
- Investeringsaftrek en verrekenbare verliezen buitenland	-0,9%	-5,1%
- Fiscaal afwijkende tarieven buitenland	2,2%	1,0%
- Overige	-2,3%	-1,4%
Effectieve belastingdruk	-4,6%	6,8%

11. Overheidssubsidies

De specificatie van de overheidssubsidies die ten gunste van het resultaat zijn gebracht is als volgt:

	2018	2017
Milieuqualiteit Elektriciteitsproductie (MEP-regeling)	-	40
Energie-investeringsaftrek (EIA)	3	4
Stimulering Duurzame Energieproductie (SDE)	94	94
Overige overheidssubsidies	1	1
Totaal	98	139

Toelichting op de geconsolideerde balans

Alle bedragen zijn in miljoenen euro tenzij anders vermeld.

12. Materiële vaste activa

	Grond en bedrijfsgebouwen	Machines en installaties	Overige bedrijfsmiddelen	Activa in aanbouw	Totaal
Aanschafwaarde					
Per 1 januari 2017	84	3.704	42	98	3.928
Investeringen	-	24	1	117	142
Acquisities	2	91	2	64	159
Desinvesteringen	-	-75	-1	-	-76
Herclassificatie van / naar activa aangehouden voor verkoop	-	-	-	-2	-2
Herclassificatie overig	-	79	-	-96	-17
Translatieverschillen	-	-13	-	-1	-14
Per 31 december 2017	86	3.810	44	180	4.120
Investeringen	1	50	1	187	239
Acquisities	-	25	-	-25	-
Desinvesteringen	-11	-44	-1	-6	-62
Herclassificatie van / naar activa aangehouden voor verkoop	-	3	-	4	7
Herclassificatie overig	3	41	1	-113	-68
Translatieverschillen	-	-3	-	-	-3
Per 31 december 2018	79	3.882	45	227	4.233
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen					
Per 1 januari 2017	18	1.364	24	23	1.429
Jaarafschrijvingen en bijzondere waardemutaties	3	202	5	6	216
Desinvesteringen	-	-71	-	-	-71
Herclassificatie overig	-	11	-	-	11
Translatieverschillen	-	-2	-	-1	-3
Per 31 december 2017	21	1.504	29	28	1.582
Jaarafschrijvingen en bijzondere waardemutaties	3	174	5	-	182
Desinvesteringen	-3	-19	-1	-	-23
Herclassificatie van / naar activa aangehouden voor verkoop	-	1	-	-	1
Herclassificatie overig	-	-3	-	-	-3
Translatieverschillen	-	-1	-	-	-1
Per 31 december 2018	21	1.656	33	28	1.738
Netto boekwaarde					
Per 1 januari 2017	66	2.340	18	75	2.499
Per 31 december 2017	65	2.306	15	152	2.538
Per 31 december 2018	58	2.226	12	199	2.495

Geactiveerde rente

De in het boekjaar toerekenbare geactiveerde rente in de materiële vaste activa is nihil (2017: nihil). In 2018 bedraagt het activeringspercentage voor interest 1,35% (2017 : 1,6%).

Activa in aanbouw

De activa in aanbouw betreft voornamelijk in aanbouw zijnde windparken, zowel op land als op zee, en reguliere investeringen in warmtenetten.

Verlenging gebruiksduur Prinses Amalia Windpark

Eneco heeft in 2018 de gebruiksduur voor het Prinses Amalia Windpark (PAWP) herbeoordeeld. Deze was bij ingebruikname van het park bepaald op 10 jaar (overeenkomstig de termijn van de MEP-subsidie) en zou gedurende 2018 zijn afgelopen, daarmee ook de afschrijving van het windpark. Als gevolg van efficiëncymaatregelen gecombineerd met de verwachte ontwikkeling van de APX-prijs voor elektriciteit heeft Eneco bepaald dat de activiteiten van PAWP kunnen worden voortgezet. Dit heeft geleid tot verlenging van de gebruiksduur met 5 jaar tot in 2023. Dit resulteert in een lagere afschrijvingslast van € 19 mln. in 2018, die in de komende jaren ten laste van het resultaat wordt gebracht.

13. Immateriële vaste activa

	Goodwill	Klanten- bestanden	Licenties en software	Concessies, vergunningen, merknamen en overige rechten	Ontwikkelings- kosten	Totaal
Aanschafwaarde						
Per 1 januari 2017	160	199	83	73	4	519
Investerings	-	-	8	-	6	14
Acquisities	347	310	20	55	-	732
Desinvesteringen	-	-	-1	-	-	-1
Translatieverschillen	-	-	-	-1	-	-1
Herclassificatie overig	-1	-	6	-	-	5
Per 31 december 2017	506	509	116	127	10	1.268
Aanpassingen openingsbalans per 1 januari 2018	6	-2	-	-	-	4
Aangepaste openingsbalans per 1 januari 2018						
	512	507	116	127	10	1.272
Investerings	-	-	14	-	5	19
Acquisities	1	82	2	-	-	85
Desinvesteringen	-	-	-13	-	-2	-15
Inkrimping consolidatiekring	-1	-	-2	-1	-1	-5
Translatieverschillen	-	-	-	-	-	-
Herclassificatie overig	13	-1	4	51	-3	64
Per 31 december 2018	525	588	121	177	9	1.420
Cumulatieve afschrijvingen en bijzondere waardeverminderingen						
Per 1 januari 2017	-	143	66	27	1	237
Jaarafschrijvingen en bijzondere waardemutaties	-	39	10	6	1	56
Desinvesteringen	-	-	-1	-	-	-1
Per 31 december 2017	-	182	75	33	2	292
Jaarafschrijvingen en bijzondere waardemutaties	-	49	16	5	2	72
Desinvesteringen	-	-	-15	-	-	-15
Inkrimping consolidatiekring	-	-	-2	-	-1	-3
Per 31 december 2018	-	231	74	38	3	346
Netto boekwaarde						
Per 1 januari 2017	160	56	17	46	3	282
Per 31 december 2017	506	327	41	94	8	976
Per 31 december 2018	525	357	47	139	6	1.074

Goodwill

De goodwill per 31 december 2018 bedraagt € 525 mln. (31 december 2017: € 506 mln.). Dit betreft met name de goodwill die betrekking heeft op de groep van KGE's in Nederland voor € 138 mln., de groep van KGE's in België voor € 212 mln. (incl. de in 2017 verkregen goodwill ad € 192 mln. door de acquisitie van Eni Gas & Power N.V. - 'Eni') en € 159 mln. goodwill die betrekking heeft op de groep van KGE's in Duitsland (als gevolg van de acquisitie in 2017 van LichtBlick Holding A.G. - 'LichtBlick'). In 2017 is de structuur voor de kasstroomgenererende eenheden (KGE's) gewijzigd. Als gevolg daarvan is ook het toerekenen van goodwill aan één of

meer (groepen van) KGE's aangepast. Voor zover van toepassing is deze herallocatie uitgevoerd op basis van de 'relatieve waarde methode' volgens IAS 36 'Impairment of Assets'.

Voor de goodwill heeft een impairment-analyse plaatsgevonden waaruit is gebleken dat de realiseerbare waarde per (groep van) KGE('s) (bedrijfswaarde) hoger is dan de boekwaarde. Voor het bepalen van deze bedrijfswaarde zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd: de bedrijfswaarde van de KGE's is gebaseerd op de verwachte toekomstige kasstromen voor vijf jaren zoals opgenomen in de meerjarenplanning van de Groep, die mede tot stand is gekomen door ervaringscijfers. Vervolgens zijn deze kasstromen geëxtrapoleerd rekening houdend met de verwachte economische levensduur van de (im)materiële vaste activa die onderdeel uitmaken van deze KGE's en die doorgaans langer is dan deze vijfjaarsperiode, waarbij een langetermijngroei van 1,0% is gehanteerd. De disconteringsvoeten voor belastingen bedragen 4,9% - 7,2% en sluiten aan op de risico's van de activiteiten van de betreffende KGE's (in 2017 voor alle KGE's: 6% - 8%). Deze disconteringsvoeten zijn gebaseerd op de methode 'weighted-average cost of capital' ('WACC') waarbij de gehanteerde parameters zijn afgeleid uit de gegevens van een peer group en marktgegevens. De berekening van de bedrijfswaarde van deze activa is gevoelig voor onder meer de volgende veronderstellingen: de disconteringsvoet, het gehanteerde groeicijfer voor het extrapoleren van kasstromen voorbij de meerjarenplanning van vijf jaar en de gemiddelde levensduur van de activa. Daarbij is de disconteringsvoet de meest gevoelige factor: bij een stijging met 0,5%-punt daalt de berekende bedrijfswaarde voor het totaal van de KGE's met circa € 0,2 mld., waarbij er voor elke (groep van) KGE('s) nog geen sprake zou zijn van een impairment.

Klantenbestanden

De post klantenbestanden betreft de klantenbestanden van REMU (in 2003 overgenomen), Oxxio (in 2011 overgenomen), Dong Energy Sales (in 2014 opgenomen), in 2017 de aangekochte klantenbestanden van LichtBlick en Eni, en in 2018 de aangekochte klantenbestanden van E.ON Benelux Levering (zie toelichting 14 "Bedrijfscombinaties en overige wijzigingen in de consolidatiestructuur").

Concessies, vergunningen, merknamen en overige rechten

De post concessies, vergunningen, merknamen en overige rechten bestaat voornamelijk uit de geactiveerde merknaam voor LichtBlick en vergunningen die zijn verleend voor bestaande windparken in België en het Verenigd Koninkrijk.

Immateriële vlottende activa en voorraden

De post 'Immateriële activa en voorraden' bedraagt per 31 december 2018 € 178 mln. (2017: € 58 mln.). Hiervan heeft € 145 mln. (2017: € 34 mln.) betrekking op groenestroomcertificaten en emissierechten. Het restant op overige voorraden.

14. **Bedrijfscombinaties en overige wijzigingen in de consolidatiestructuur**

In 2018 hebben drie acquisities plaatsgevonden. Deze betreffen het energiebedrijf E.ON Benelux Levering B.V. (klantportfolio's) en twee 'smart energy' bedrijven. De acquisitie van de 'smart energy' bedrijven is niet materieel en wordt daarom niet verder toegelicht. Het totaal van de openingsbalanscijfers van deze bedrijven is hieronder vermeld in de alinea 'Overige acquisities'. Verder heeft Eneco in 2018 het recht uitgeoefend om de resterende 50% van de aandelen in LichtBlick Holding AG te verwerven. Daarnaast zijn de bedrijfscombinaties van het in 2017 aangekochte energiebedrijf en de windactiviteiten van Eni Gas & Power N.V. alsmede de in 2017 aangekochte windactiviteiten van De Wolff Verenigde Bedrijven B.V. afgerond, waardoor deze cijfers 'definitief' zijn geworden. Ook heeft Eneco de helft van het belang (10% van de aandelen) in het voor de Nederlandse kust te ontwikkelen windpark Blauwwind verkocht en een deelneming van 12,5% genomen in het voor de Belgische kust te ontwikkelen windpark SeaMade. Tot slot

heeft Eneco eind 2018 de activiteiten voor het opwekken van elektriciteit door middel van zonne-energie en water in Frankrijk verkocht.

Acquisitie E.ON Benelux Levering

Per 1 mei 2018 heeft Eneco de aankoop van de 100%-deelneming E.ON Benelux Levering B.V. (naam gewijzigd in: Eneco Zuid Nederland B.V. en hierna te noemen 'EZN') afgerond, nadat er overeenstemming was bereikt met de ondernemingsraden van beide bedrijven over deze voorgenomen acquisitie en er toestemming was verkregen van de Nederlandse mededingingsautoriteiten. De activiteiten van het in Eindhoven gevestigde energiebedrijf EZN, bestaan uit de verkoop- en levering van energie in Nederland. Bij EZN werken circa 150 mensen en het bedrijf levert energie aan circa 200.000 Nederlandse particuliere en zakelijke klanten. Doel van deze overname is om groei te realiseren op het gebied van duurzame energie en innovatieve energiediensten in Nederland.

Voor de aankoop van EZN is een koopprijs in contanten betaald van circa € 20 mln. Daarnaast is circa € 85 mln. betaald aan de voormalige eigenaar als aflossing van de bestaande financiering. Bij deze acquisitie is geen sprake van een variabel deel van de koopprijs (zgn. 'earn out'-regeling) of een uitgestelde betaling. In het tweede halfjaar van 2018 is de op reële waarde gebaseerde beoordeling van de geïdentificeerde activa en verplichtingen afgerond en daarmee zijn de cijfers voor deze bedrijfscombinatie 'definitief' geworden. Op basis van deze cijfers in de openingsbalans, leidt deze aankoop tot een badwill van circa € 11 mln. die ten gunste van het resultaat 2018 is gebracht ('Overige opbrengsten'). Daar staat tegenover dat Eneco additionele kosten heeft gemaakt van circa € 9 mln. voor onder meer het overzetten van de klantcontracten naar Eneco-systemen. Dit bedrag is ten laste van het resultaat 2018 gebracht ('Kosten uitbesteed werk en overige externe kosten'). Het bedrag aan badwill is vooral toe te schrijven aan deze afspraken en de doorwerking daarvan in de koopprijs, gecombineerd met de aangekochte klantcontracten gewaardeerd op reële waarde.

Op de overnamedatum zijn de activa en verplichtingen opgenomen tegen de reële waarde. De activa bestaan uit circa € 80 mln. immateriële vaste activa (klantcontracten), circa € 95 mln. handelsdebiteuren en overige vorderingen en circa € 35 mln. liquide middelen. De verplichtingen omvatten circa € 80 mln. kortlopende schulden (waarvan circa € 25 mln. nog te betalen belastingen, vooral energiebelasting en BTW) inclusief handelscrediteuren. Daarnaast is er circa € 10 mln. aan latente belastingverplichtingen in de openingsbalans opgenomen alsmede kortlopende financiering van circa € 85 mln. De reële waarde van de verkregen handelsdebiteuren en overige vorderingen bedraagt circa € 25 mln. inclusief € 4 mln. voorzien als niet-inbaar per acquisitiedatum.

De kosten gerelateerd aan deze overnametransactie bedragen circa € 0,5 mln., waarvan € 0,1 mln. ten laste is gebracht van het resultaat 2018 ('Kosten uitbesteed werk en overige externe kosten'). EZN draagt vanaf acquisitiedatum tot aan het moment van het overzetten van de klantcontracten naar Eneco-systemen (september 2018) circa € 140 mln. bij aan de opbrengsten van de Groep en levert, door incidentele kosten in 2018, een beperkt negatief resultaat na belastingen in 2018 vanaf de acquisitiedatum.

Acquisitie LichtBlick – aankoop 2^e tranche 50% aandelen

Eneco heeft in 2017 50% van de uitstaande aandelen in LichtBlick Holding A.G. aangekocht alsmede het recht om in de periode tot eind 2018 het resterende 50%-belang in LichtBlick Holding AG te kopen. Van die mogelijkheid heeft Eneco gebruik gemaakt en deze transactie is geëffectueerd per 19 december 2018 voor een totaal bedrag van circa € 0,2 mld. inclusief een rentevergoeding vanaf de acquisitiedatum per 28 februari 2017. Deze (voorwaardelijke) verplichting was in de geconsolideerde balans per 31 december 2017 verwerkt onder de 'Rentedragende schulden'. De Groep had in 2017 zeggenschap ('control') verkregen over LichtBlick volgens IFRS 10 'Consolidated Financial Statements'. Sinds de acquisitiedatum worden de cijfers van LichtBlick derhalve volledig geconsolideerd in de Groeps cijfers. Dit blijft ongewijzigd door deze transactie in 2018. Door deze aankoop van de resterende LichtBlick-aandelen, heeft

Eneco ook 'control' verkregen over een 100%-deelneming van LichtBlick die voorheen werd aangestuurd door de oude aandeelhouders. De beoordeling van de - op reële waarde gebaseerde - geïdentificeerde activa en verplichtingen is op balansdatum 31 december 2018 nog niet afgerond gezien de korte termijn tussen datum van deze transactie en de balansdatum. Om die reden zijn de cijfers van deze deelneming als 'voorlopig' verwerkt in de Groeps cijfers 2018; de impact van deze 100%-deelneming op de geconsolideerde balans en winst- en verliesrekening is niet materieel.

Acquisitie Eni - definitieve cijfers

Op 10 juli 2017 heeft Eneco twee 100%-deelnemingen (Eni Gas & Power N.V. en Eni Wind N.V.) gekocht. In de eerste helft van 2018 is de op reële waarde gebaseerde beoordeling van de geïdentificeerde activa en verplichtingen afgerond en daarmee zijn de cijfers voor deze bedrijfscombinatie 'definitief' geworden. Deze beoordeling heeft geresulteerd in een beperkte verlaging van de waardering (tegen reële waarde) van de aangekochte klantenbestanden en het alsnog opnemen in de balans van bepaalde contractuele verplichtingen. Per saldo is door deze twee aanpassingen het bedrag van de voor de aankoop van Eni betaalde goodwill verhoogd met circa € 6 mln. tot circa € 192 mln. Daarnaast zijn de uitgestelde belastingverplichtingen gerelateerd aan deze bedrijfscombinatie verlaagd in verband met een verlaging van het belastingtarief in België. Deze zijn bij de beoordeling van de totale belastingpositie in deze jaarrekening (zie hiervoor toelichtingen 10 'Belastingen over het resultaat' en 16 'Uitgestelde belastingen') ten gunste van het resultaat 2018 gebracht.

Acquisitie windactiviteiten De Wolff - definitieve cijfers

Eneco heeft op 1 november 2017 de windactiviteiten overgenomen van De Wolff Verenigde Bedrijven B.V. In de eerste helft van 2018 heeft de daaraan gerelateerde overdracht van een windpark in ontwikkeling plaatsgevonden waarvoor op dat moment een bedrag in contanten is betaald. Voor de bepaling van de totale investering in De Wolff is rekening gehouden met afspraken inzake een voorwaardelijke vergoeding, die afhankelijk is van het behalen van een bepaald stadium van realisatie van de windprojecten in ontwikkeling. De definitieve koopprijs voor de aandelen van alle aangekochte bedrijven was afhankelijk van het vaststellen van de eindcijfers per 31 oktober 2017 en is in het tweede halfjaar 2018 afgerond. Daarmee zijn de cijfers voor deze bedrijfscombinatie 'definitief' geworden. Daarnaast is onderzocht welk deel van de allocatie van de koopprijs aan de - op reële waarde gebaseerde - geïdentificeerde activa en verplichtingen verwerkt moet worden als materiële vaste activa of immateriële vaste activa op basis van de desbetreffende IFRS-criteria. Dit heeft geleid tot een reclassificatie ten gunste van de immateriële vaste activa van totaal € 50 mln. in verband met verkregen vergunningen voor de ontwikkeling en bouw van windprojecten. Het vaststellen van de definitieve koopprijs van de aandelen heeft geresulteerd in een zeer beperkte nabetaling in 2018 en verhoging van de waardering (tegen reële waarde) van de aangekochte activa die in het kader van deze toelichting niet materieel is. De goodwill van € 16 mln. die is ontstaan bij deze bedrijfscombinatie is het gevolg van de reële waarde-berekeningen en het opnemen van latente belastingverplichtingen. De goodwill is fiscaal niet aftrekbaar. De op reële waarde gebaseerde verkregen activa en verplichtingen betreffen (per de acquisitiedatum) vooral immateriële vaste activa voor circa € 51 mln., materiële vaste activa voor circa € 46 mln., netto werkkapitaal inclusief liquide middelen voor circa € 13 mln., latente belastingverplichtingen voor circa € 18 mln. en rentedragende schulden voor circa € 32 mln.

Overige acquisities

Overige acquisities zijn niet nader toegelicht omdat zij niet van materieel belang zijn. Het betreft twee acquisities voor een totale overnamesom van € 1 mln. en deze omvatten voornamelijk materiële vaste activa van € 2 mln., langlopende schulden van € 2 mln. en € 1 mln. goodwill.

Pro forma Groeps cijfers 2018 incl. acquisities

De opbrengsten en het resultaat na belastingen van de Groep, indien bovenstaande drie acquisities op 1 januari 2018 zouden hebben plaatsgevonden, bedragen voor het jaar 2018 € 4.377 mln., respectievelijk € 138 mln.

Verkoop 10% van de aandelen in windpark Blauwwind (Borssele III & IV) aan Partners Group

Eneco heeft op 8 januari 2018 besloten om de helft van het aandeel van de Groep in het nog te bouwen windpark Borssele III & IV over te dragen aan de Zwitserse investeringsmaatschappij Partners Group. Deze transactie is in juni 2018 geëffectueerd. Door de verkoop verlaagt Eneco haar aandeel van 20% naar 10% in dit samenwerkingsverband. Dit heeft geen gevolgen voor de verwerkingswijze volgens IFRS. Windpark Blauwwind wordt proportioneel in de geconsolideerde cijfers verwerkt op grond van IFRS 11 'Joint Arrangements'. De verkoop van de aandelen heeft ook geen gevolgen voor het afgesloten afnamecontract. In die Power Purchase Agreement is vastgelegd dat Eneco voor een periode van 15 jaar 50% van de door de windparken gegenereerde energie zal afnemen. In de eerste 15 jaar na inbedrijfstelling (naar verwachting in 2021) ontvangt Blauwwind onder de Nederlandse SDE+ subsidieregeling een gegarandeerde prijs van € 54,49/MWh. In juni 2018 zijn ook de financieringscontracten met een bankenconsortium tot stand gekomen voor de bouw van het windpark. De investeringsuitgaven (deels gefinancierd door middel van projectfinanciering) voor de constructiefase bedragen naar verwachting in totaal € 1,3 miljard.

Investing 12,5% in windpark SeaMade

In juni 2018 heeft Eneco een aandeelhoudersovereenkomst getekend met consortiumpartijen voor een 12,5%-deelname in twee grote offshore windparken Seastar en Mermaid (SeaMade N.V.) die voor de Vlaamse kust worden ontwikkeld. De nog te bouwen windparken zullen een totale capaciteit hebben van circa 487 MW. Eneco breidt hiermee de activiteiten in Belgische windparken op zee verder uit (naast deelname in het windpark Norther dat in aanbouw is). Dit sluit aan op de strategie van Eneco om verder te groeien en te investeren in het opwekken van duurzame energie in België. De overeengekomen deelname in SeaMade N.V. is geëffectueerd op 19 juli 2018. Dit samenwerkingsverband wordt op basis van IFRS 11 'Joint Arrangements' geclassificeerd als een joint operation en als gevolg daarvan proportioneel verwerkt in de Groeps cijfers. Verder heeft Eneco een Power Purchase Agreement afgesloten waarin is vastgelegd dat zij voor een periode van 18 jaar 100% van de door de windparken gegenereerde energie zal afnemen. Naast deze aankoop van aandelen zijn ook eind 2018 de financieringscontracten met een bankenconsortium tot stand gekomen voor de bouw van het windpark. De investeringsuitgaven (deels gefinancierd door middel van projectfinanciering) voor de constructiefase bedragen naar verwachting circa € 1,3 miljard.

Verkoop zon- en wateractiviteiten Eneco Frankrijk

In 2018 is besloten om de activiteiten voor het opwekken van elektriciteit door middel van zonne-energie en water in Frankrijk te verkopen ('Eneco Frankrijk', bestaande uit de vennootschap Eneco France SAS en haar dochtervennootschappen / overige deelnemingen). Op 11 december 2018 is deze verkooptransactie geëffectueerd door de juridische overdracht van de aandelen en heeft de financiële afwikkeling plaatsgevonden. Het gevolg is dat Eneco Frankrijk in december 2018 is gedeconsolideerd uit de Groeps cijfers. Tot aan dat moment zijn de resultaten van Eneco Frankrijk verwerkt in de geconsolideerde winst- en verliesrekening. Het resultaat uit deze verkoop is verantwoord onder de 'Overige opbrengsten' in de winst- en verliesrekening.

15. Geassocieerde deelnemingen en joint ventures

De Groep neemt samen met één of meerdere partijen deel in diverse ondernemingen voor gezamenlijk uit te voeren activiteiten in de vorm van geassocieerde deelnemingen en joint ventures.

De totale mutatie in 2018 in de boekwaarde van de geassocieerde deelnemingen en joint ventures bedraagt per saldo ca. € 2 mln. negatief. Dit bedrag betreft onder meer investeringen in bedrijven die aansluiten op de 'smart energy' bedrijfsactiviteiten voor innovatieve energiediensten en producten waaronder GreenFlux (een aanbieder van slimme laaddiensten voor elektrisch vervoer). Deze investering in de leverancier van software en totaaloplossingen voor elektrisch

rijden sluit aan op de ambitie van Eneco om de energietransitie te versnellen door middel van technologie. Daarnaast is er voor enkele deelnemingen in 2018 een bijzondere waardevermindering ten laste van het resultaat gebracht van totaal € 5 mln.

De samenvatting van de financiële gegevens van de geassocieerde deelnemingen en joint ventures is in onderstaande tabel weergegeven en heeft grotendeels betrekking op Greenchoice en Norther:

Informatie over de balans	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Vaste activa	827	402
Vlottende activa	417	378
Langlopende verplichtingen	811	429
Kortlopende verplichtingen	217	132
Netto activa (100%)	216	219
Netto activa deel van de Groep	63	62
Boekwaarde belang in geassocieerde deelnemingen en joint ventures (incl. betaalde goodwill)	109	111
Informatie over de winst- & verliesrekening	2018	2017
Opbrengsten (100%)	374	401
Resultaat na belasting (100%)	-7	-7
Totaal niet-gerealiseerde resultaten (100%)	-9	5
Totaal gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten (100%)	-16	-2
Totaal gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten deel van de Groep	-6	-
Resultaat na belasting en totaal gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten deel van de Groep	-11	-

In aanvulling op bovenstaande tabellen bedragen de liquide middelen van één joint venture € 173 mln. (31 december 2017: € 142 mln.) en de langlopende rentedragende schulden bedragen € 717 mln. (31 december 2017: € 355 mln.) (beide op 100%- basis).

16. Uitgestelde belastingen

De specificatie van de uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen is als volgt:

	Vorderingen		Verplichtingen	
	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Materiële vaste activa	-	1	156	178
Immateriële vaste activa	21	22	113	130
Kasstroomafdekkingen	-	-	2	4
Compensabele verliezen	5	3	-18	-19
Te verrekenen stallingsverliezen	-	-	12	16
Voorzieningen	4	1	2	-3
Totaal	30	27	267	306

De uitgestelde belastingvorderingen en -verplichtingen die betrekking hebben op kasstroomafdekkingen worden via het eigen vermogen verwerkt. De regeling ter voorkoming van dubbele belastingheffing leidt voor de stallingsverliezen van vaste inrichtingen in het buitenland tot de gepresenteerde uitgestelde belastingverplichting.

De veranderingen in de uitgestelde belastingen gedurende 2018 zijn als volgt:

	Netto-positie per 1 januari 2018 ¹	Verwerkt in winst- en verlies- rekening ²	Verwerkt in totaal niet- gerealiseerde resultaten	Overige (inclusief bedrijfs combinaties)	Netto-positie per 31 december 2018	Vorde- ringen	Verplich- tingen
Materiële vaste activa	- 177	19	-	2	- 156		- 156
Immateriële vaste activa	- 112	24	-	- 4	- 92	21	- 113
Kasstroomafdekkingen	- 4	-	2	-	- 2		- 2
Compensabele verliezen	22	-	-	1	23	23	-
Te verrekenen stallingsverliezen	- 16	6	-	- 2	- 12		- 12
Voorzieningen	4	1	-	- 3	2	6	- 4
Uitgestelde belastingverplichtingen (vorderingen) voor saldering	- 283	50	2	- 6	- 237	50	- 287
Saldering						- 20	20
Totaal						30	- 267

¹ Door de invoering van IFRS 9 en 15 zijn de correcties in de openingsbalans 2018 direct in het eigen vermogen verwerkt onder aftrek van €4 mln. aan uitgestelde belastingen. Zie voor meer uitleg over deze nieuwe IFRS-standaarden toelichting 1.2 'Nieuwe of gewijzigde IFRS-standaarden'.

² Dit bedrag is opgenomen in de 'Mutatie uitgestelde belastingen' als onderdeel van 'Belastingen over het resultaat.' Zie hiervoor toelichting '10 Belastingen over het resultaat'.

De veranderingen in de uitgestelde belastingen gedurende 2017 zijn als volgt:

	Netto-positie per 1 januari 2017	Verwerkt in winst- en verlies- rekening ¹	Verwerkt in totaal niet- gerealiseerde resultaten	Afstoten activiteiten netwerkgroep en overige	Netto-positie per 31 december 2017	Vorde- ringen	Verplich- tingen
Materiële vaste activa	-166	8	-	-19	-177	1	-178
Immateriële vaste activa	-15	30	-	-123	-108	22	-130
Kasstroomafdekkingen	-10	-	6	-	-4	-	-4
Compensabele verliezen	23	-1	-	-	22	22	-
Te verrekenen stallingsverliezen	-18	2	-	-	-16	-	-16
Voorzieningen	4	-1	-	1	4	4	-
Uitgestelde belastingverplichtingen	-182	38	6	-141	-279	49	-328
Saldering						-22	22
Totaal						27	-306

¹ Dit bedrag is opgenomen in de 'Mutatie uitgestelde belastingen' als onderdeel van 'Belastingen over het resultaat.' Zie hiervoor toelichting '10 Belastingen over het resultaat'.

De specificatie van de vervaltermijnen van verrekenbare tijdelijke verschillen na 31 december 2018 is als volgt:

Vervaltermijnen van verrekenbare verschillen	In jaren
Materiële vaste activa	1 - 45
Immateriële vaste activa	1 - 20
Kasstroomafdekkingen	1 - 20
Compensabele verliezen	1 - 10
Voorzieningen	1 - 10

Voor compensabele (voorvoegings)verliezen ten bedrage van € 18 mln. (per 31 december 2017: € 7 mln.) is geen uitgestelde belastingvordering opgenomen, omdat niet zeker is of voldoende toekomstige fiscale winsten beschikbaar zullen zijn voor de deelnemingen en vaste inrichting, die geen onderdeel vormen van de fiscale eenheid. Volgens de fiscale regelgeving in de betreffende jurisdicties is verrekening van deze verliezen voor het grootste deel onbeperkt mogelijk.

17. Afgeleide financiële instrumenten

17.1 Financiële instrumenten van de Groep

De specificatie van de reële waarde van afgeleide financiële instrumenten is als volgt:

Financiële activa	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Renteswapcontracten	-	-
Valutacontracten	8	11
Energiecommoditycontracten	233	238
CO2-emissierechtencontracten	19	6
Totaal	260	255
Classificatie		
Kortlopend	176	190
Langlopend	84	65
Totaal	260	255
Financiële verplichtingen	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Renteswapcontracten	4	3
Valutacontracten	-	2
Energiecommoditycontracten	219	221
CO2-emissierechtencontracten	3	1
Totaal	226	227
Classificatie		
Kortlopend	150	181
Langlopend	76	46
Totaal	226	227

17.2 Financiële instrumenten met waardemutaties in het resultaat

De specificatie van de reële waarde van afgeleide financiële instrumenten waarvan de waardemutaties zijn verwerkt in het resultaat is als volgt:

Financiële activa	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Renteswapcontracten	-	-
Valutacontracten	-	1
Energiecommoditycontracten	202	205
CO2-emissierechtencontracten	19	6
Totaal	221	212
Classificatie		
Kortlopend	160	180
Langlopend	61	32
Totaal	221	212
Financiële verplichtingen	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Renteswapcontracten	-	-
Valutacontracten	-	1
Energiecommoditycontracten	200	209
CO2-emissierechtencontracten	3	1
Totaal	203	211
Classificatie		
Kortlopend	139	172
Langlopend	64	39
Totaal	203	211

17.3 Financiële instrumenten met waardemutaties verwerkt in het eigen vermogen

De specificatie van de reële waarde van afgeleide financiële instrumenten waarvan de waardemutaties zijn verwerkt in het eigen vermogen via de reserve kasstroomafdekkingen is als volgt:

Financiële activa	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Renteswapcontracten	-	-
Valutacontracten	8	10
Energiecommoditycontracten	31	33
CO2-emissierechtencontracten	-	-
Totaal	39	43
Classificatie		
Kortlopend	16	10
Langlopend	23	33
Totaal	39	43
Financiële verplichtingen		
	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Renteswapcontracten	4	3
Valutacontracten	-	1
Energiecommoditycontracten	19	12
CO2-emissierechtencontracten	-	-
Totaal	23	16
Classificatie		
Kortlopend	11	9
Langlopend	12	7
Totaal	23	16

Deze instrumenten worden gebruikt in kasstroomhedge afdekkingstransacties om rente-, valuta en energieprijrisico's af te dekken.

17.4 Reële waarde hiërarchie

De hiërarchie van de op reële waarde gewaardeerde afgeleide financiële instrumenten is als volgt:

Per 31 december 2018	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Totaal
Activa				
Energiecommodity- en CO2-emissierechtencontracten	50	189	13	252
Renteswap- en valutacontracten	-	8	-	8
	50	197	13	260
Verplichtingen				
Energiecommodity- en CO2-emissierechtencontracten	4	218	-	222
Renteswap- en valutacontracten	-	4	-	4
	4	222	-	226
Per 31 december 2017				
Activa				
Energiecommodity- en CO2-emissierechtencontracten	4	238	2	244
Renteswap- en valutacontracten	1	10	-	11
	5	248	2	255
Verplichtingen				
Energiecommodity- en CO2-emissierechtencontracten	26	195	-	221
Renteswap- en valutacontracten	-	5	-	5
	26	200	-	226

17.5 Kasstroomafdekkingen

In toelichting 31.2 'Marktrisico' is het verloopoverzicht van de reserve kasstroomafdekkingen opgenomen.

De kasstroomafdekkingsinstrumenten betreffen afgeleide financiële instrumenten die netto tussen partijen worden afgerekend. De specificatie van de perioden waarin de uitgaande kasstromen van de kasstroomafdekkingen naar verwachting zullen worden gerealiseerd is als volgt:

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Verwachte kasstroom		
Binnen 1 jaar	84	118
Van 1 tot 5 jaar	21	61
Na 5 jaar	-1	-
Totaal	104	179

Het totaal van de kasstroomafdekkingen dat in de toekomst in het resultaat wordt verwerkt is onder aftrek van belastingen opgenomen in de reserve kasstroomafdekkingen. De specificatie van de perioden waarin de resultaten van de kasstroomafdekkingen naar verwachting zullen worden gerealiseerd is als volgt:

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Verwachte verwerking in het resultaat na belastingen		
Binnen 1 jaar	-	-2
Van 1 tot 5 jaar	-3	8
Na 5 jaar	-	4
Totaal	-3	10

18. Overige financiële vaste activa

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Overige kapitaalbelangen	-	5
Overige vorderingen	99	106
Contractwervingskosten ¹	30	-
Totaal	129	111

¹ Contractwervingskosten zijn als gevolg van de invoering van IFRS 15 geactiveerd per 1 januari 2018. Voor meer uitleg zie paragraaf 1.2. 'Nieuwe of gewijzigde IFRS-standaarden'.

In de Overige vorderingen zijn voor € 7 mln. contractactiva opgenomen inzake leveringen van Toon-thermostaten e.d. in combinatie met energiecontracten. Deze bedragen worden gedurende de looptijd van de desbetreffende contracten ten laste van het resultaat gebracht.

Voor het verloop van de contractwervingskosten wordt verwezen naar toelichting 21. 'Overige vorderingen'.

19. Activa en verplichtingen aangehouden voor verkoop

In 2016 heeft een herbeoordeling van het portfolio plaatsgevonden en is besloten om enkele warmte-infrastructuren en -installaties af te stoten. In 2017 zijn er contracten getekend voor de verkoop van het grootste deel van het portfolio. De overdracht daarvan heeft in 2018

plaatsgevonden. Het laatste deel van deze projecten wordt naar verwachting in 2019 verkocht. Een verdere afwaardering ten opzichte van de boekwaarde naar 'verwachte reële waarde minus verkoopkosten' is daarbij niet aan de orde.

Onder de 'activa aangehouden voor verkoop' was eind 2017 een bedrag opgenomen van in totaal € 200 mln. op grond van een op 27 januari 2017 afgesloten financieringsovereenkomst tussen N.V. Eneco Beheer (als leningverstrekker) en destijds Eneco Holding N.V. Deze vordering is op 27 januari 2018 omgezet in liquiditeiten door de verkoop van deze financieringsovereenkomst aan een bancaire instelling.

20. Handelsdebiteuren

De specificatie van de handelsdebiteuren is als volgt:

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Energiedebiteuren	659	603
Nog te factureren bedragen ¹	86	61
Overige handelsdebiteuren	55	65
Af: Voorziening voor verwachte kredietverliezen	-78	-79
Totaal	722	650

¹ De 'Nog te factureren bedragen' zijn in 2017 opgenomen onder de 'Energiedebiteuren'. Omwille van de vergelijkbaarheid is het bedrag van de 'Energiedebiteuren' ultimo 2017 hiervoor aangepast.

De specificatie van de handelsdebiteuren naar ouderdom is als volgt:

	Percentage voor verwachte kredietverliezen	Per 31 december 2018		Per 31 december 2017	
		Nominale vorderingen	Voorziening voor verwachte kredietverliezen	Nominale vorderingen	Voorziening voor verwachte kredietverliezen
Voor vervaldatum	1%	548	3	504	1
Na vervaldatum					
- tot 3 maanden	5%	130	7	84	6
- 3 tot 6 maanden	19%	21	4	16	4
- 6 tot 12 maanden	35%	23	8	23	9
- meer dan 12 maanden	72%	78	56	102	59
Nominale waarde		800	78	729	79
Af: Voorziening voor verwachte kredietverliezen ¹		-78		-79	
Totaal		722	78	650	79

¹ De voorziening in 2017 is gebaseerd op de 'incurred loss methodiek'.

Het verloop van de waardeverminderingen van de handelsdebiteuren is als volgt:

	2018	2017
Per 1 januari (berekend volgens de principes van IAS 39)	79	66
Aanpassing voorziening a.g.v. invoering IFRS 9 per 1 januari	1	-
Per 1 januari (op basis van IFRS 9)	80	66
Dotaties uit hoofde van acquisities	11	24
Toevoegingen via het resultaat	10	8
Onttrekkingen	-22	-19
Vrijval	-1	-
Per 31 december	78	79

21. Overige vorderingen

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Contractwervingskosten ¹	19	-
Overlopende activa	136	182
Zekerheidsstellingen aan handelspartijen (margin calls)	75	52
Overige vorderingen	9	10
Totaal	239	244

¹ Contractwervingskosten zijn als gevolg van de invoering van IFRS 15 geactiveerd per 1 januari 2018. Derhalve zijn de vergelijkende cijfers 2017 in deze tabel niet aangepast. Voor meer uitleg zie paragraaf 1.2. 'Nieuwe of gewijzigde IFRS-standaarden'.

Het verloop gedurende het jaar van de geactiveerde contractwervingskosten is als volgt:

	Contract wervingskosten
Per 1 januari 2018	18
Reclassificatie	5
Activering	44
Amortisering	-18
Per 31 december 2018	49
Classificatie per 31 december 2018	
Kortlopend	19
Langlopend	30
Totaal	49

De amortisering is in het resultaat 2018 verwerkt voor € 3 mln. in de 'Opbrengst energielevering en energie-gerelateerde activiteiten', voor € 2 mln. in de 'Inkoop energie en energie-gerelateerde activiteiten' en voor € 13 mln. in de 'Uitbestede werk en andere externe kosten'.

22. Liquide middelen

De liquide middelen bestaan uit kas- en banksaldi en deposito's bedragen per 31 december 2018 € 504 mln. (31 december 2017: € 465 mln.). Hiervan bedragen de niet direct opvraagbare deposito's en geblokkeerde rekeningen op 31 december 2018 € 58 mln. (31 december 2017: € 118 mln.). Deze laatste categorie middelen staan niet ter vrije beschikking van de Groep.

23. Groepsvermogen

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Aandelenkapitaal	-	-
Agioreserve	2.781	2.781
Reserve translatieverschillen	-7	-6
Reserve kasstroomafdekkingen	-3	10
Ingehouden resultaten	29	-
Onverdeeld resultaat boekjaar	136	81
Eigen vermogen toe te rekenen aan aandeelhouders van Eneco Groep N.V.	2.936	2.866
Minderheidsbelangen	3	3
Groepsvermogen Eneco	2.939	2.869

Algemeen

In het kader van de splitsing van Eneco in een energiebedrijf en netwerkbedrijf, heeft op 30 januari 2017 een informele kapitaalstorting plaatsgevonden waarbij destijds Eneco Holding N.V. (thans Stedin Holding N.V.) 100% van het geplaatste aandelenkapitaal in N.V. Eneco Beheer heeft ingebracht in de per 12 december 2016 opgerichte vennootschap Eneco Groep N.V. voor een totaal bedrag van € 2.819 mln. Dit bedrag is gelijk aan de boekwaarde van het eigen vermogen van N.V. Eneco Beheer per 30 januari 2017 dat toekomt aan de (toenmalige) aandeelhouder. Dit heeft geresulteerd in een agiostorting van € 2.781 mln. (inclusief het resultaat over januari 2017 van € 46 mln.) en een ingebrachte reserve kasstroomafdekkingen van € 38 mln. in Eneco Groep N.V., in totaal € 2.819 mln.

De openingsbalans van het groepsvermogen is aangepast met in totaal € 13 mln. Dit betreft de aanpassing in verband met de implementatie van IFRS 9 en 15 (zie toelichting 1.2 'Nieuwe of gewijzigde IFRS-standaarden').

Aandelenkapitaal

Het maatschappelijk kapitaal van Eneco Groep N.V. bedraagt € 0,2 mln., verdeeld in 20 miljoen aandelen met een nominale waarde van elk € 0,01. Per 31 december 2018 zijn 4.970.978 aandelen geplaatst en volgestort. In 2018 is hierin geen wijziging opgetreden. Eneco Groep N.V. heeft alleen gewone aandelen uitstaan.

Reserve translatieverschillen

De activa en passiva van de buitenlandse groepsmaatschappijen in vreemde valuta alsmede de op de financiering van deze dochterondernemingen betrekking hebbende langlopende leningen in vreemde valuta worden, rekening houdend met belastingen, per balansdatum omgerekend tegen de eindkoers in euro's. De hieruit voortvloeiende koersverschillen worden in de translatiereserve binnen het eigen vermogen verwerkt. De resultaten van de buitenlandse groepsmaatschappijen worden tegen gemiddelde koersen omgerekend in euro's. Het verschil tussen de nettowinst op basis van de gemiddelde koersen en de nettowinst op basis van de koersen per balansdatum wordt verwerkt in de translatiereserve binnen het eigen vermogen. Bij afstoting of vermindering van een investering in een buitenlandse activiteit worden de cumulatieve koersverschillen die verband houden met die activiteit opgenomen als resultaat in de winst- en verliesrekening. De translatiereserve staat niet ter vrije beschikking van de aandeelhouders.

De Groep past 'net investment hedge accounting' toe om haar omrekeningsverschillen van Britse activiteiten in de translatiereserve en de winst- en verliesrekening te beperken. De koersverschillen van de aangetrokken lening in Britse ponden hebben een tegengesteld effect op de koersverschillen van de Britse activiteiten. Zowel de koersverschillen van de Britse activiteiten en de aangetrokken Britse pondenlening worden in de translatiereserve verwerkt.

Reserve kasstroomafdekkingen

In de reserve kasstroomafdekkingen worden veranderingen verwerkt van de reële waarde van het effectieve deel van afgeleide financiële instrumenten die zijn aangewezen voor kasstroomafdekking waarvan de afdekkingstransactie nog niet is afgewikkeld. De Groep voldoet hierbij aan de voorwaarden van kasstroomhedge-accounting. Deze afdekkingsinstrumenten bestaan vooral uit energie-, forward- en swapcontracten die met andere marktpartijen zijn afgesloten om de marktprijsrisico's af te dekken van de inkoop en verkoop van energiecommoditycontracten. Daarnaast is onder deze reserve het effectieve deel van de afdekking met rente- en valutaswapcontracten opgenomen. De reserve kasstroomafdekkingen staat niet ter vrije beschikking van de aandeelhouders. In toelichting 31 'Beheersing van financiële risico's', onderdeel 31.2 'Marktrisico', is een nadere toelichting op de kasstroomafdekkingen opgenomen, onder meer het verloopoverzicht van deze reserve.

Ingehouden resultaten

N.V. Eneco Beheer heeft in januari 2017, in het kader van de splitsingsafspraken, € 351 mln. dividend ter beschikking gesteld aan Stedin Holding N.V. (aandeelhouder tot de splitsing van het

energie- en distributiebedrijf). N.V. Eneco Beheer had een vordering op deze aandeelhouder die door middel van deze dividenduitkering is verlaagd.

Minderheidsbelangen

Dit betreft het aandeel van derden in het eigen vermogen van dochterondernemingen, waarvan de Groep niet alle aandelen bezit.

24. Personeelsvoorzieningen

	Diensttijd gebonden uitkeringen	Overige	Totaal
Classificatie per 1 januari 2017			
Kortlopend	1	5	6
Langlopend	4	3	7
Per 1 januari 2017	5	8	13
Dotaties	1	6	7
Onttrekkingen	-1	-4	-5
Vrijval	-	-2	-2
Acquisities	4	-	4
Overig	-	-	-
Per 31 december 2017	9	8	17
Classificatie per 31 december 2017			
Kortlopend	-	7	7
Langlopend	9	1	10
Per 1 januari 2018	9	8	17
Dotaties	-	4	4
Onttrekkingen	-	-4	-4
Vrijval	-	-1	-1
Overig	-	-	-
Per 31 december 2018	9	7	16
Classificatie per 31 december 2018			
Kortlopend	1	6	7
Langlopend	8	1	9
Per 31 december 2018	9	7	16

Diensttijd gebonden uitkeringen en pensioenverplichtingen

Deze voorziening dekt de verplichting voor het uitkeren van bedragen bij het bereiken van een bepaald aantal jaren dienstverband en de pensionering van medewerkers.

Tevens zijn enkele toegezegd pensioenregelingen opgenomen ('defined benefit plans'). Gezien de niet-materiële omvang van deze netto verplichtingen (toegezegd pensioenverplichtingen minus de beleggingen van deze pensioenregelingen) van circa € 4 mln. (31 december 2017: € 5 mln.) is de toelichting volgens IAS 19 'Employee Benefits' voor 'defined benefit plans' niet opgenomen.

De voorzieningen zijn actuariel bepaald op basis van de volgende uitgangspunten:

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Diensttijd gebonden uitkeringen (NL)		
Disconteringsvoet per 31 december	1,6%	1,1%
Toekomstige salarisstijgingen	1,50%-2,50%	1,52%-2,10%
Sterftetabel	GBM & GBV 2012-2017	GBM & GBV 2009-2015
Pensioenverplichtingen (BE)		
Disconteringsvoet per 31 december	1,3% - 1,5%	1,2% - 1,5%
Toekomstige salarisstijgingen	1,5% / schaal+1%	1,0% / schaal+0,5%
Sterftetabel	MR-5/FR MR (gepensioneerd)/FR	MR-5/FR-5 MR-5 (actief)/FR MR (gepensioneerd)/FR

De uitgaven van de personeelsvoorzieningen vinden over een langere periode plaats. De voorziening wordt jaarlijks herrekend op basis van actuele personeelsgegevens en geeft de adequate weergave van de verwachte kasstromen.

Overige personeelsvoorzieningen

Onder de overige personeelsvoorzieningen zijn de verplichtingen opgenomen voor uitkeringen als gevolg van loondoorbetaling bij ziekte en uitkeringen bij werkloosheid, omdat de Groep eigenrisicodragend is voor de Werkloosheidswet (WW). Gezien het overwegend kortlopende karakter zijn deze voorzieningen tegen nominale waarde opgenomen.

25. Overige voorzieningen

	Amoverings voorziening	Verlies latende contracten	Reorganisatie	Overige	Totaal
Classificatie per 1 januari 2017					
Kortlopend	-	-	7	-	7
Langlopend	65	-	1	6	72
Per 1 januari 2017	65	-	8	6	79
Dotaties	7	8	4	3	22
Onttrekkingen	-	-	-7	-1	-8
Dotaties uit hoofde van acquisities	5	-	-	5	10
Vrijval	-1	-	-1	-	-2
Overig	-	-	-	-	-
Per 31 december 2017	76	8	4	13	101
Classificatie per 31 december 2017					
Kortlopend	-	4	1	2	7
Langlopend	76	4	3	11	94
Per 31 december 2017	76	8	4	13	101
Dotaties	12	-	16	3	31
Onttrekkingen	-	-	-12	-5	-17
Dotaties uit hoofde van acquisities	-	-	7	4	11
Vrijval	-1	-4	-	-1	-6
Overig	-	-	-	-	-
Per 31 december 2018	87	4	15	14	120
Classificatie per 31 december 2018					
Kortlopend	-	4	9	-	13
Langlopend	87	-	6	14	107
Per 31 december 2018	87	4	15	14	120

Amoveringsvoorziening

De amoveringsvoorziening heeft een langlopend karakter. De kasstromen zullen over het algemeen na tien jaar en binnen twintig jaar plaatsvinden. De bedragen vormen de beste schatting per balansdatum en worden jaarlijks beoordeeld voor de verwachte toekomstige kostenontwikkelingen voor het verwijderen van activa. De ingeschatte bedragen voor amoveringsvoorzieningen hebben inherent een onzeker karakter doordat de ontmanteling van de activa naar verwachting ver in de toekomst ligt en ervaringscijfers beperkt beschikbaar zijn. De voorzieningen zijn in 2018 opgerent met percentages in een range van 2,1% - 3,8% (2017: 2,3% - 4,6%).

Verlieslatende contracten

De uitgaven voor verlieslatende contracten zullen binnen één jaar plaatsvinden. De voorziening geeft een goede weerspiegeling van de kasstromen door de relatief kort resterende looptijd van de contracten.

Reorganisatievoorziening

In 2018 is een bedrag van € 16 mln. (2017: € 4 mln.) gedoteerd aan de reorganisatievoorziening in verband met een reorganisatie bij de Nederlandse en Belgische bedrijfsonderdelen. Daarnaast is bij de acquisitie van E.ON Benelux Levering B.V. voor een bedrag van € 7 mln. een reorganisatieverplichting gevormd. Gezien het doorgaans kortlopende karakter is de reorganisatievoorziening niet opgerent.

Overige voorzieningen

De uitgaven van de overige voorzieningen zullen naar verwachting over een langere periode plaatsvinden. Het verwachte afwikkelmoment voor deze voorzieningen is moeilijk in te schatten. De huidige bedragen vormen de beste inschatting op balansdatum.

26. Rentedragende schulden

Op 31 december 2018 hebben de rentedragende schulden van de Groep grotendeels betrekking op financieringen van windparken alsmede algemene financiering.

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Non-recourse	311	335
Overige leningen en verplichtingen	194	400
Totaal	505	735

Voor de specificatie van de perioden waarin de aflossingen zullen plaatsvinden wordt verwezen naar toelichting '31 Beheersing van financiële risico's'.

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Classificatie		
Kortlopend	41	282
Langlopend	464	453
Totaal	505	735

De belangrijkste mutatie in de (lang- en kortlopende) rentedragende schulden gedurende 2018 houdt verband met het uitoefenen van de call-optie voor LichtBlick Holding AG voor een bedrag van circa € 0,2 mld. De toename van de rentedragende schulden bedraagt € 63. mln en de overige aflossingen bedragen € 105 mln., waarvan € 68. mln betrekking heeft op de Groenleningen. Voor de overige mutaties in de rentedragende schulden wordt verwezen naar het geconsolideerde kasstroomoverzicht.

Voor de rentedragende schulden inzake de financiering van windparken en zonprojecten hebben bepaalde zekerheidstellingen plaatsgevonden in de vorm van het recht van hypotheek, pandrechten op de aandelen van de juridische entiteiten, pandrechten op energie-afnamecontracten of subsidie-overeenkomsten. De uitstaande hoofdsom voor dergelijke leningen bedroeg ultimo 2018 € 311 mln. (per 31 december 2017 € 335 mln.). Voor de overige rentedragende schulden hebben geen zekerheidstellingen plaatsgevonden.

De verplichting uit hoofde van leningen met een vastrentend karakter (reële waarde risico) bedraagt per 31 december 2018: € 82 mln. (per 31 december 2017: € 279 mln.). Voor de overige leningen gelden variabele rentepercentages die de ontwikkeling van de marktrente (kasstroom-renterisico) volgen. Aflossingsverplichtingen voor het eerste jaar na balansdatum worden opgenomen onder de kortlopende schulden.

De gemiddelde rentelast van de leningen was in 2018 3,3% (2017: 3,5%). De gemiddelde rentelast is in 2017 berekend als het gewogen gemiddelde van de rentelasten die direct zijn gerelateerd aan de rentedragende schulden, exclusief de overige financieringslasten.

De reële waarde van de leningen bedraagt per 31 december 2018 € 454 mln. (per 31 december 2017: € 650 mln.) en is berekend op basis van de 'inkomstenbenadering'. Hierbij is uitgegaan van relevante marktrentetarieven voor vergelijkbare schulden. Daarmee vallen de gegevens voor deze waarderingsberekening onder 'niveau 2' binnen de reële waarde hiërarchie.

27. Handelscrediteuren en overige schulden

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Handels- en energierecrediteuren	829	715
Ontvangen bijdragen aansluitkosten ¹	101	84
Overlopende passiva	319	331
Pensioenpremies	2	2
Overige schulden	408	209
Totaal	1.659	1.341
Classificatie		
Kortlopend	1.517	1.224
Langlopend	142	117
Totaal	1.659	1.341

¹ De 'Ontvangen bijdragen aansluitkosten' waren in 2017 onderdeel van de 'Overige schulden'. Omwille van de vergelijkbaarheid zijn de bedragen ultimo 2017 van de 'Overige schulden' aangepast.

In de geconsolideerde balans zijn onder de Overige schulden (onderdeel van de Langlopende verplichtingen) contractverplichtingen opgenomen in verband met vergoedingen die klanten betalen voor aansluiting op het warmtenetwerk (ontvangen bijdragen aansluitkosten). Onder de Handelscrediteuren zijn de reeds gefactureerde voorschotten opgenomen voorzover deze groter zijn dan het (geschatte) energieverbruik gedurende het boekjaar.

Het verloop gedurende het jaar van deze lang- en kortlopende contractverplichtingen is als volgt:

	Ontvangen bijdragen aansluitkosten
Per 1 januari 2018	84
Toevoeging bijdrage aansluitkosten	17
Vrijval bijdrage aansluitkosten als overige opbrengsten	-
Per 31 december 2018	101
Classificatie per 31 december 2018	
Kortlopend	2
Langlopend	99
Totaal	101

Gezien het karakter van de post handelscrediteuren en overige schulden is de boekwaarde gelijk aan de reële waarde.

28. Operationele leases

Kosten en verplichtingen van operationele leases

De Groep heeft operationele lease-overeenkomsten afgesloten voor ICT-voorzieningen en het wagenpark. Daarnaast zijn huurovereenkomsten gesloten voor een aantal terreinen en bedrijfspanden. In het resultaat is hiervoor een last opgenomen van € 29 mln. (2017: € 25 mln.).

De minimale verplichtingen van deze overeenkomsten vervallen als volgt:

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Binnen 1 jaar	28	30
Van 1 tot 5 jaar	91	95
Na 5 jaar	172	198
Totaal	291	323

Opbrengsten van operationele leases

Verbruikstoestellen en energie-installaties worden verhuurd voor perioden van 5 tot 15 jaar, waarbij de betreffende activa eigendom van de Groep blijven. De verhuur omvat de terbeschikkingstelling aan gebruikers inclusief het onderhoud. De verhuuropbrengsten die in het resultaat zijn verwerkt bedragen € 21 mln. (2017: € 22 mln.).

De minimale vorderingen uit hoofde van niet-opzegbare huurovereenkomsten vervallen als volgt:

	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Binnen 1 jaar	19	18
Van 1 tot 5 jaar	59	56
Na 5 jaar	36	35
Totaal	114	109

29. Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

De niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen, met uitzondering van de garanties, worden gewaardeerd tegen contante waarde. De contante waarde wordt berekend met een disconteringsvoet waarin de actuele marktbeoordeling van de tijdswaarde van geld tot uitdrukking komt.

Inkoop- en verkoopverplichtingen energie

De Groep heeft inkoopverplichtingen voor energie ter grootte van € 9,4 mld. (per 31 december 2017: € 6,1 mld.). Deze inkoopcontracten hebben betrekking op 2019 en latere jaren. De afloop hiervan zal voor € 2,2 mld. binnen 1 jaar geschieden, voor € 3,5 mld. tussen 1 en 5 jaar en voor € 3,7 mld. later dan 5 jaar. De inkoopverplichtingen omvatten energiecontracten voor eigen gebruik ('own use') met verschillende energieproducenten. Daartegenover staan reeds afgesloten verkoopverplichtingen, met name voor de zakelijke markt, die betrekking hebben op 2019 en latere jaren ter grootte van € 4,7 mld. (per 31 december 2017: € 3,4 mld.). De afloop hiervan zal voor € 2,0 mld. binnen 1 jaar geschieden, voor € 2,4 mld. tussen 1 en 5 jaar en voor € 0,3 mld. later dan 5 jaar.

Voor de inkoop van warmte zijn verplichtingen ter grootte van € 0,6 mld. (per 31 december 2017: € 0,6 mld.) aangegaan tot en met 2043. De jaarlijkse (verwachte) verkoopverplichting, voor onbepaalde tijd, van warmte bedraagt € 0,3 mld. (per 31 december 2017: € 0,3 mld.).

Investeringsverplichtingen

Ultimo 2018 is de Groep investeringsverplichtingen aangegaan voor een totaalbedrag van € 0,4 mld. (per 31 december 2017: € 0,1 mld.).

Overige (voorwaardelijke) verplichtingen

Ultimo 2018 bedragen de overige contractuele verplichtingen € 0,4 mld. (per 31 december 2017: € 0,5 mld.). Hieronder zijn voornamelijk onderhoudscontracten opgenomen.

Garanties

De Groep heeft aan derden concern- en bankgaranties verstrekt ter grootte van € 0,5 mld. (per 31 december 2017: € 0,4 mld.). Ultimo 2018 heeft N.V. Eneco Beheer garanties verstrekt voor € 0,4 mld. (per 31 december 2017: € 0,3 mld.). De resterende concerngaranties zijn verstrekt door dochtermaatschappijen van N.V. Eneco Beheer waarvoor een 403-verklaring is afgegeven.

Fiscale eenheid

Eneco Groep N.V. is zelfstandig belastingplichtig voor de vennootschaps- en omzetbelasting. Daarnaast vormt de enige dochter N.V. Eneco Beheer met vrijwel al haar Nederlandse

dochterondernemingen een fiscale eenheid voor de vennootschapsbelasting en N.V. Eneco Beheer maakt onderdeel uit van een fiscale eenheid voor de omzetbelasting voor een groot deel van de Groep. Alle vennootschappen die deel uitmaken van een fiscale eenheid zijn hoofdelijk aansprakelijk voor de belastingschulden, waarvoor die fiscale eenheid geldt.

Cashpool

Uit hoofde van de deelname in de cashpools van de Groep is N.V. Eneco Beheer hoofdelijk aansprakelijk, evenals de andere deelnemers in de cashpool, voor de tekorten in de cashpool als geheel.

Juridische procedures

De Groep is betrokken bij een aantal juridische en regulatorische claims en procedures die verband houden met de bedrijfsactiviteiten, ofwel als eiser ofwel als gedaagde. Het management zorgt ervoor dat deze zaken goed behartigd worden. Bij sommige van deze zaken kunnen bedragen worden geëist die significant zijn voor de geconsolideerde jaarrekening.

Aansprakelijkheden en voorwaardelijke verplichtingen in relatie tot deze claims en procedures worden periodiek beoordeeld op basis van de meest recente beschikbare informatie. Hierbij wordt regelmatig gebruik gemaakt van de adviezen van juristen en andere specialisten. Een voorziening wordt alleen getroffen als een negatieve uitkomst van de procedure 'waarschijnlijk' (IFRS: 'probable') wordt geacht en het bedrag van het verwachte verlies redelijkerwijs kan worden ingeschat. De daadwerkelijke uitkomst van een claim of procedure kan anders zijn dan de eerder ingeschatte aansprakelijkheid, en als gevolg daarvan een materieel negatief effect hebben op de financiële prestaties en positie van de Groep. Zo is Eneco bijvoorbeeld in rechte aangesproken tot betaling van een materieel bedrag, maar Eneco ontkent alle aansprakelijkheid hiervoor en betwist iedere vermeende verplichting tot betaling.

Splitsingsprotocol tussen de Netwerkgroep en het Energiebedrijf¹

N.V. Eneco Beheer zal voor een periode van 6 jaar gerekend vanaf 31 januari 2017 Eneco Holding N.V. (op splitsingsdatum 31 januari 2017 gewijzigd in Stedin Holding N.V.) en daarmee verbonden vennootschappen vrijwaren voor:

- alle aansprakelijkheden, claims en kosten geleden of te lijden door Stedin Holding N.V. en daarmee verbonden vennootschappen, indien en voor zover dergelijke aansprakelijkheden, claims en kosten betrekking hebben op de activiteiten of vennootschappen behorende tot de groep van N.V. Eneco Beheer en daarmee verbonden vennootschappen, ongeacht of de rechtsverhouding voor een dergelijke claim is ontstaan uit een relatie die betrekking heeft op een periode voor of na de splitsing;
- regresrecht van derden op Stedin Holding N.V. of een daarmee verbonden vennootschap betrekking hebbend op verplichtingen, als in voorgaande alinea is bedoeld; en
- belastingclaims die betrekking hebben op N.V. Eneco Beheer en daarmee verbonden vennootschappen.

Daarnaast is bepaald dat Stedin Holding N.V. voor een periode van 6 jaar gerekend vanaf 31 januari 2017, N.V. Eneco Beheer en daarmee verbonden vennootschappen zal vrijwaren voor:

- alle aansprakelijkheden, claims en kosten geleden of te lijden door N.V. Eneco Beheer en daarmee verbonden vennootschappen, indien en voor zover dergelijke aansprakelijkheden, claims en kosten betrekking hebben op de activiteiten of vennootschappen behorende tot de groep van Stedin Holding N.V. en daarmee verbonden vennootschappen, ongeacht of de rechtsverhouding voor een dergelijke claim is ontstaan uit een relatie die betrekking heeft op een periode voor of na de splitsing;
- regresrecht van derden op N.V. Eneco Beheer of een daarmee verbonden vennootschap betrekking hebbend op verplichtingen, als in voorgaande alinea is bedoeld, exclusief enige aansprakelijkheid, claim, kosten of regresrecht met betrekking tot de belastingzaken; en

¹ Het 'Energiebedrijf' bestaat uit: Eneco Groep N.V. (de nieuwe topholding van het Energiebedrijf vanaf 31 januari 2017) met al zijn dochterbedrijven en overige deelnemingen.

- belastingclaims die betrekking hebben op Stedin Holding N.V. en daarmee verbonden vennootschappen.

30. Transacties met verbonden partijen

Aan de Groep verbonden partijen zijn gelieerde maatschappijen (aandeelhouder en haar dochterondernemingen die geen onderdeel van de Eneco Groep N.V groep vormen), geassocieerde deelnemingen, joint ventures en tevens haar bestuurders.

De verkopen aan en inkopen van verbonden partijen hebben plaatsgevonden volgens voorwaarden die in het normale economische verkeer met derden gebruikelijk zijn. De vorderingen en schulden zijn niet zeker gesteld en zullen door bankbetalingen worden verrekend.

De specificatie van de handelstransacties met de belangrijkste verbonden partijen is als volgt:

	Verkopen		Inkopen	
	2018	2017	2018	2017
Gelieerde maatschappijen	-	5	-	1
Geassocieerde deelnemingen	13	31	-	-
Joint ventures	-	-	5	2
	Vorderingen		Verplichtingen	
	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Gelieerde maatschappijen	-	6	-	25
Geassocieerde deelnemingen	2	1	-	-
Joint ventures	48	44	1	-

Voor de bezoldiging van de bestuurders en commissarissen wordt verwezen naar toelichting 6 'Bezoldiging bestuurders en commissarissen'.

Indien bestuurders energieklient zijn van de Groep bestaat hiervoor geen andere relatie dan die van klant en leverancier op basis van algemeen gebruikelijke leveringsvoorwaarden onder marktconforme voorwaarden. De Groep past de vrijstelling toe om transacties met verbonden overheidsinstellingen niet toe te lichten. De gemeente Rotterdam heeft een indirecte invloed van betekenis. Naast de aandeelhoudersrelatie bestaat geen andere relatie dan die van klant en leverancier op basis van algemeen gebruikelijke leveringsvoorwaarden onder marktconforme condities.

31. Beheersing van financiële risico's

In het kader van de normale bedrijfsvoering wordt kredietrisico, (commodity-)marktrisico, valutarisico, renterisico en liquiditeitsrisico gelopen. Het beleid is erop gericht de negatieve gevolgen van onvoorziene omstandigheden op de financiële resultaten te minimaliseren.

De Raad van Bestuur is verantwoordelijk voor de risicobeheersing en er zijn procedures en richtlijnen opgesteld die ten minste eenmaal per jaar worden geëvalueerd en indien nodig aangepast. In dit kader worden door haar de procedures en richtlijnen vastgesteld en ziet zij toe op de naleving. De bevoegdheden om namens de Groep verbintenissen aan te gaan zijn vastgelegd in het Corporate Authority Manual. Daarnaast zijn voor alle business units en haar management mandaten opgesteld die de benoemde risico's beheersen zoals bijvoorbeeld bij het commodityrisico (elektriciteit, gas, warmte, emissierechten, groencertificaten en brandstoffen)

voor de inkoop- en handelsafdeling van de Groep, de business units met energie- en warmteproductie en de verkoopkanalen van de Groep.

De Raad van Bestuur bespreekt periodiek met het (business unit-)management de ontwikkeling van de resultaten, kengetallen zoals de ontwikkeling van de kpi's en de handelspositie, de belangrijkste risico's (en eventuele concentratie van bepaalde risico's) en de maatregelen om deze risico's te beheersen. Op basis van belangrijke geïdentificeerde risico's worden stress tests ontwikkeld en toegepast op de financiële meerjarenplanning. Hiermee wordt de impact van risico's op de bedrijfsvoering inzichtelijk gemaakt. Elk jaar legt het (business unit-)management verantwoording af aan de Raad van Bestuur middels een 'in control statement'.

Een intern Audit & Risk Committee, een Commodity Risk Team en een Investment Risk Team zien toe op de formulering en toepassing van het risicobeleid en adviseren de Raad van Bestuur hierover.

31.1 Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat een verlies ontstaat omdat de tegenpartij of de garantiesteller van de tegenpartij niet aan haar contractuele verplichtingen kan of zal voldoen. Voor de beheersing van dit risico wordt onderscheid gemaakt tussen debiteurenrisico (betreft handelsdebiteuren en overige vorderingen) en tegenpartijrisico (counterparty risico). Het maximale kredietrisico is gelijk aan de balanswaarde van de financiële activa met inbegrip van de afgeleide financiële instrumenten.

Debiteurenrisico

Debiteurenrisico is het risico dat een debiteur, niet zijnde een handelstegenpartij, een vordering niet zal voldoen. De meeste vorderingen zijn van beperkte omvang en verdeeld over een zeer groot aantal debiteuren. Concentratie van risico is daarom niet aan de orde.

Het beleid is erop gericht om aan klanten geen andere kredieten te verstrekken dan normale leverancierskredieten zoals vastgelegd in de van toepassing zijnde leveringsvoorwaarden. Daarnaast is op decentraal niveau in de organisatie beleid geformuleerd. De effectiviteit van dat beleid wordt centraal gemonitord en zo nodig bijgesteld.

Maatregelen die worden toegepast om het debiteurenrisico te beperken zijn:

- een actief incassobeleid.
- het gebruik van kredietlimieten, bankgaranties en/of margining (cash collateral) voor zakelijke partijen.
- de inzet van incassobureaus en differentiatie in incassomethoden voor actuele en historische klanten.

Handelsdebiteuren

De groep past de vereenvoudigde IFRS 9-benadering toe ('simplified approach') voor het bepalen van verwachte verliezen voor handelsvorderingen waarbij de 'lifetime expected credit losses'-methode wordt gebruikt. Deze methode is gebaseerd op het inherente risico dat een debiteur gedurende de gehele looptijd van de vordering, niet of niet volledig zal betalen. Daardoor moet vanaf de eerste opboeking van de vordering met dit risico in de waardering rekening worden gehouden en wordt, als gevolg van de toepassing van IFRS 9 vanaf 1 januari 2018, voor handelsvorderingen waarvan de betaaltermijn nog niet is verstreken en voor de nog te factureren bedragen al een (klein) deel van deze bedragen voorzien.

Om de verwachte verliezen te bepalen voor vorderingen op consumenten-klanten en zakelijke MKB-klanten, wordt gebruik gemaakt van een 'voorziening-matrix' ('provision matrix'). Daarin zijn handelsvorderingen gegroepeerd op basis van overeenkomstige kredietrisicokenmerken en het aantal dagen dat de vorderingen open staan.

Deze 'voorziening-matrix' bevat voor de verschillende incassostappen waarin een vordering zich kan bevinden, bijvoorbeeld '1e herinnering', 'dispuut', 'deurwaarder' of 'faillissement', afzonderlijke percentages gerelateerd aan het betreffende risicoprofiel voor het bepalen van deze verwachte verliezen. Die percentages zijn door ervaringscijfers tot stand gekomen, gecorrigeerd voor éénmalige effecten in het verleden. Bij de totstandkoming van deze percentages wordt rekening gehouden met actuele en toekomstgerichte informatie over macro-economische factoren per land die van invloed kunnen zijn op het vermogen van klanten om de vorderingen te kunnen voldoen. Daarnaast is deze 'voorziening-matrix' gesegmenteerd naar de diverse categorieën klanten, bijvoorbeeld verschillende klantproposities, en naar land.

Voor grootzakelijke klanten geldt deze procedure eveneens, aangevuld met een individuele beoordeling. Dit gebeurt onder meer op basis van credit ratings (indien beschikbaar), jaarrekeningen, persberichten en specifieke contractafspraken met deze klanten.

Op basis hiervan zijn de verwachte verliezen voor handelsvorderingen op 1 januari 2018 (bij de eerste toepassing van IFRS 9) en 31 december 2018 bepaald. Voor de cijfermatige uitwerking wordt verwezen naar toelichting 20 'Handelsdebiteuren'.

Overige vorderingen

Voor de overige vorderingen, zowel langlopend als kortlopend en gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, geldt dat voor het bepalen van verwachte verliezen deze berekening wordt uitgevoerd op basis van de '12-month expected credit losses'-methode, tenzij zou blijken dat er voor die vorderingen een significante/aanzienlijke toename in het kredietrisico is ontstaan na eerste opname van die vorderingen. In dat geval wordt een eventuele bijzondere waardevermindering ook bepaald volgens de 'lifetime expected credit losses'-methode volgens IFRS 9. Daartoe vindt een individuele beoordeling per vordering plaats. Dit gebeurt onder meer op basis van credit ratings (indien beschikbaar), jaarrekeningen, persberichten en specifieke contractafspraken met deze klanten en overige partijen.

Zie voor meer informatie over de invoering per 1 januari 2018 van IFRS 9 paragraaf 1.2 'Nieuwe of gewijzigde IFRS-standaarden'. Voor cijfermatige toelichting over de voorziening voor dubieuze debiteuren wordt verwezen naar toelichting 20 'Handelsdebiteuren'.

Tegenpartijrisico

Tegenpartijrisico is het risico dat een handelspartner niet aan haar leverings- of betalingsverplichtingen kan of zal voldoen. Dit risico heeft voornamelijk betrekking op de handel in energiegocommodities (hieronder worden tevens begrepen emissierechten, groencertificaten en brandstof ('feedstock') voor onze biomassa-centrales) en rente- en valuta-afdekkingstransacties. De basis voor de beheersing van dit risico is vastgelegd in het 'Credit Mandaat Eneco Groep' en het 'Treasury Statuut', welke beide door de Raad van Bestuur zijn vastgesteld.

De omvang van het tegenpartijrisico wordt voornamelijk bepaald door de vervangingswaarde van de toekomstige leveringen en de geleverde commodity die nog niet betaald is. De vervangingswaarde wordt per tegenpartij dagelijks berekend op basis van de actuele marktprijzen voor toekomstige leveringen. De risicopositie wordt afgemeten aan de risicotolerantie. Deze tolerantie wordt per contractpartij vastgesteld op basis van een beoordeling van de kredietwaardigheid van die tegenpartij volgens een openbare of interne rating en/of andere beoordelingsmethodieken.

Het tegenpartijrisico wordt beperkt door:

- stellen van een bepaalde financiële limietruimte gebaseerd op financiële sterkte counterparty.
- stellen van bepaalde handelsvolume restricties per tegenpartij (positiemanagement).
- gebruik maken van gestandaardiseerde overeenkomsten, met name op basis van EFET- en ISDA-voorwaarden.

- gebruik maken van margining en clearing via een derde partij.
- gebruik maken van bilaterale margining overeenkomsten met tegenpartijen.
- uitvoeren van risico reducerende transacties met tegenpartijen waar onderling elkaar (deels) opheffende posities uitstaan.
- vragen van additionele zekerheden aan tegenpartijen, zoals bankgaranties.
- eventueel afsluiten van kredietverzekeringen voor de afdekking van exposures buiten de limieten.

Margining en clearing via een derde partij vindt plaats bij het gebruik van futures. Hierbij wordt het tegenpartijrisico van een termijncontract overgedragen aan een clearingbank. Deze bank is aangesloten bij het clearinghuis dat faciliteert in de afwikkeling van futures transacties via de handelsbeurzen, zoals ICE ENDEX (InterContinental Exchange European Energy Derivatives Exchange N.V.), EEX (European Energy Exchange A.G.) en ECX (European Climate Exchange). Het clearinghuis verrekenet dagelijks tussentijdse marktwaardeveranderingen met zijn clearingbanken, die dat op hun beurt weer verrekenen met de betrokken handelspartijen (margin calls). Hierdoor wordt voor de contractpartijen het tegenpartijrisico op elkaar geneutraliseerd. Bilaterale margining impliceert eveneens een periodieke verrekening, dit kan bijvoorbeeld dagelijks of wekelijks zijn, maar dan rechtstreeks met de tegenpartij van de transactie. In het contract met de tegenpartij wordt een initiële minimale waarde (threshold) afgesproken, bilaterale margining wordt alleen toegepast wanneer deze threshold overschreden wordt.

Door de margining systematiek ontstaat liquiditeitsrisico (liquidity risk). Het risicobeleid is gericht op het bewaken en op elkaar afstemmen van het tegenpartijrisico door handel in forwards enerzijds en het liquiditeitsrisico door margining anderzijds. Voor de beheersing van beide risico's bestaat een systeem waarmee interne limieten worden bewaakt op basis van periodieke rapportages.

Financieringsinstrumenten en tegenpartijrisico bij het uitzetten van gelden

De wijze waarop de financieringsinstrumenten worden beheerd is vastgelegd in het Treasury Statuut dat is vastgesteld door de Raad van Bestuur. Bij het opnemen van gelden is het tegenpartijrisico zeer beperkt. Bij het uitzetten van gelden wordt rekening gehouden met de risicotolerantie zoals deze in het Treasury Statuut is geformuleerd. De risicopositie met een tegenpartij wordt afgemeten aan de risicotolerantie. Deze tolerantie wordt per contractpartij vastgesteld op basis van een beoordeling van de kredietwaardigheid van die tegenpartij volgens een openbare credit rating. Het tegenpartijrisico wordt verder beperkt door spreiding over meerdere partijen, vastgestelde limieten per tegenpartij en maximale looptijden voor uitzettingen.

Het tegenpartijrisico voor financiële instrumenten (swapcontracten) wordt beperkt door:

- het gebruik van raamovereenkomsten op basis van ISDA-voorwaarden; en
- procedures voor periodieke beoordeling van het tegenpartijrisico;

Door de margining systematiek op basis van credit support agreements ontstaat liquiditeitsrisico (liquidity risk). Het risicobeleid is gericht op het bewaken van dit liquiditeitsrisico op basis van periodieke rapportages.

31.2 Marktrisico

Marktrisico is het risico dat wordt gelopen over waardeveranderingen in huidige of toekomstige kasstromen en financiële instrumenten die het gevolg zijn van veranderingen in marktprijzen, markttrenten en wisselkoersen.

Prijrisico

Prijrisico's op de energie opwek-, inkoop- en leveringsportefeuilles worden beheerd door een ingerichte structuur van mandaten en limieten welke zijn vastgesteld door de Raad van Bestuur. Hierbij worden positielimieten, MtM-limieten, value-at-risk maatstaven (VaR)¹ ingezet, waarbij per

activiteit wordt bepaald welke limieten het beste gebruikt kunnen worden om de risico's te beheersen. Dagelijks wordt aan de riskmanagers en de energiehandelaren gerapporteerd over zowel de VaR als de MtM en de posities in relatie tot de afgegeven limieten.

Limietoverschrijdingen worden gerapporteerd conform de daartoe ingestelde escalatie procedures.

Het marktprijsrisico op de commodityportefeuilles voor inkoop en levering aan klanten wordt in de eerste plaats beperkt door back-to-back-transacties voor inkoop- en verkoopverplichtingen, waarbij ook gebruik wordt gemaakt van afgeleide financiële instrumenten. Waar back-to-back hedging niet mogelijk is, of alleen tegen excessief hoge transactiekosten, wordt gebruik gemaakt van gestructureerde hedging strategieën. Bij dit laatste worden de posities tijdelijk afgedekt in andere commodities, leveringstijdvakken en/of landen die historisch gezien een sterke correlatie hebben met de af te dekken prijsrisico's. Verder wordt onder meer gebruikt gemaakt van gasopslag en andere mogelijkheden uit eigen en gecontracteerde posities, om in te spelen op vraag- en aanbodschommelingen op de kortere termijn, bijvoorbeeld vanwege weersinvloeden.

Het marktprijsrisico op de 'must run' eigen opwek en de langjarige ('structured') commodity inkoopcontracten wordt eveneens beperkt door back-to-back-transacties en 'structured hedging' strategieën zoals hierboven beschreven. Voor de stuurbare opwek in het portfolio wordt een afweging gemaakt van de verwachte opbrengsten versus de kosten en het neerwaartse risico. Hierbij dient aangetekend te worden dat voor exposures die verder in de toekomst liggen er geen liquide energiehandelsmarkt is en deze uit dien hoofde moeilijk tot niet afdekbaar zijn.

De via de markten in te dekken posities uit bovenstaande activiteiten worden samengebracht, zodat de netto exposure van de Groep op actuele basis inzichtelijk is. Bij het beheer en de strategiebepaling ten aanzien van deze posities worden de vigerende marktomstandigheden in ogenschouw genomen, alsmede de verwachte vraag naar en aanbod van energie vanuit de Groep op korte en middellange termijn. Uitsluitend bij de handelsafdeling worden deze afwegingen voor de gehele Groep gemaakt. De overige bedrijfsonderdelen dienen ten alle tijden hun exposure direct in te dekken bij de handelsafdeling. Vanwege de inherent bestaande imperfecties tussen af te dekken posities en beschikbare hedge instrumenten, weersinvloed, beperkte marktliquiditeit en veranderingen in commodityprijzen ten opzichte van elkaar (bijvoorbeeld tussen verschillende commodities, leveringstijdvakken en/of landen) blijft er een restrisico bestaan bij de bovengenoemde activiteiten.

De VaR (jaarbasis) van het prijsrisico op het totaal van commodity posities (inkoop-, klantenbelevering-, opwek- en portefeuillesposities) voor het komende leveringsjaar 2019 bedroeg per 31 december 2018 € 21 mln. (31 december 2017 - voor het leveringsjaar 2018 - € 15 mln.). Deze VaR bedroeg gemiddeld in 2018 € 26 mln. (2017: € 15,5 mln.). De hogere VaR over 2018 is voornamelijk een resultante van de aanzienlijk gestegen commodity prijzen dit jaar. De VaR (10 dagen) voor portfolio posities die op korte termijn via de markt afdekbaar zijn bedroeg per 31 december 2018 € 1,8 mln. (31 december 2017: € 1,2 mln.). Deze VaR bedroeg gemiddeld in 2018 € 2,3 mln. (2017: € 1,8 mln.).

De Groep past kasstroomafdekking toe voor haar energie opwek-, inkoop- en leveringsportefeuilles en neemt hiervoor tijdelijke mutaties in het eigen vermogen op voor het effectieve deel van de afdekkingsrelatie. De Groep streeft een één op één afdekkingsrelatie na tussen de volumes van de af te dekken risico's en termijncontracten (afdekkingsinstrumenten). De omvang en tarieven van de afgedekte risico's van de kasstroomafdekkingsrelaties zijn als volgt te specificeren:

¹ De VaR representeert het potentiële verlies van een negatief scenario op een portefeuille over een bepaalde tijdsperiode, uitgaande van een betrouwbaarheidsinterval grens van 95%. VaR-calculaties zijn gebaseerd op een prijs historie en omvatten onder meer correlaties tussen producten, markten en tijdsperiodes. Door middel van backtesting worden de berekende VaR-waarden en het gebruikte model gecontroleerd.

Kasstroomafdekkingen (in GWh)	12 maanden of minder	Meer dan 12 maanden	Totaal	Gemiddeld tarief per MWh(x € 1)
Nominale omvang contracten	-3.627	-450	-4.077	35,3

De afgeleide financiële instrumenten zijn in de geconsolideerde balans opgenomen als 'Afgeleide financiële instrumenten', zowel als vaste en vlottende activa en als langlopende en kortlopende verplichtingen.

De afdekkingsinstrumenten van de afgedekte commodityrisico's in kasstroomafdekkingen per 31 december 2018 zijn als volgt nader te specificeren:

Kasstroomafdekkingen voor prijsrisico's energie opwek-, inkoop- en leveringsportefeuilles	x € 1 mln.
Per 31 december 2018	
Bruto contractwaarde van de afgeleide financiële instrumenten (deze worden veelal netto afgewikkeld ten opzichte van de marktprijs)	-144
Boekwaarde afgeleide financiële instrumenten ¹	12
Mutaties in de elementen inzake de beoordeling van afdekkingsrelaties in 2018	
Mutatie in reële waarde inzake afgeleide financiële instrumenten ter bepaling van mogelijke ineffectiviteit	-9
Mutatie in reële waarde inzake afgedekt risico ter bepaling van mogelijke ineffectiviteit	11
Wijziging van de reële waarde van de afgeleide financiële instrumenten in de niet-gerealiseerde resultaten	-8
Afdekkingsineffectiviteit opgenomen in de winst- en verliesrekening	-2
Gerecycled bedrag uit de kasstroomafdekkingsreserve naar de winst- en verliesrekening	-1

¹ De afzonderlijke debet- en creditbedragen voor deze afgeleide financiële instrumenten zijn opgenomen in toelichting 17.3 'Financiële instrumenten met waardemutaties in het eigen vermogen'.

Verschillen in het verbruik van elektriciteit en gas en opwekking van elektriciteit kunnen mogelijk leiden tot ineffectiviteit in de afdekkingsrelatie. De gereclassificeerde bedragen en ineffectiviteit uit kasstroomafdekkingsrelaties voor commodityrisico's worden in de regel 'Inkoop energie en energie-gerelateerde activiteiten' in de geconsolideerde winst- en verliesrekening opgenomen.

Vreemde valutarisico

Vreemde valutarisico is het risico dat wordt gelopen bij waardeveranderingen in financiële instrumenten als gevolg van koersveranderingen in vreemde valuta. De Treasury-afdeling is verantwoordelijk voor de beheersing van de andere valutarisico's van de Groep. In de consolidatie opgenomen vennootschappen mogen zonder instemming van de Treasury-afdeling geen open posities (exclusief commodity-gerelateerde financiële instrumenten) in vreemde valuta aanhouden die groter zijn dan € 250.000. Op basis van de totale positie in een vreemde valuta en de bijbehorende vastgestelde limiet voor open posities bepaalt de Treasury-afdeling of afdekking gewenst is en welke strategie daarbij zal worden gevolgd. Daarnaast gebruikt Eneco derivaten en leningen in vreemde valuta om het valutarisico te mitigeren. De gebruikte derivaten en leningen hebben een tegenovergesteld risicoprofiel en dezelfde onderliggende valuta, hoofdsom en timing als het risico dat ontstaat uit de bedrijfsactiviteiten, hetgeen tot een effectieve afdekking leidt, waarvoor hedge accounting wordt toegepast. Voorstaande aanpak leidt nauwelijks tot ineffectiviteit van de valuta-afdekkingen. Valutarisico's verbonden aan de commodity-gerelateerde financiële instrumenten worden overeenkomstig het prijsrisico beheerst.

De gevoeligheid van de koersmutatie voor GBP/Euro voor de Reserve translatieverschillen binnen het eigen vermogen in 2018 bij 1% koersverandering bedraagt € 1,2 mln. (2017: € 0,7 mln.).

Eneco is de afdekkingsinstrumenten aangegaan voor toekomstige inkomende kasstromen van haar buitenlandse operaties (kasstroomafdekkingen) en voor de waarde van de Britse bedrijfsactiviteiten (afdekking van een netto-investering in een buitenlandse activiteit). De Groep past kasstroomafdekkingen en afdekking van een netto-investering in een buitenlandse activiteit toe voor haar valutarisico's en neemt hiervoor tijdelijke mutaties in het eigen vermogen op voor het effectieve deel van de afdekkingsrelatie. De Groep streeft een één op één afdekkingsrelatie na tussen de omvang van de vreemde valuta en termijncontracten of leningen in vreemde valuta. De omvang en tarieven van de afgedekte risico's van de afdekkingsrelaties zijn als volgt te specificeren:

x € 1 mln.	12 maanden of minder	Meer dan 12 maanden	Totaal	Gemiddelde koers
Kasstroomafdekkingen				
Nominale waarde afgeleide financiële instrumenten	42	46	88	0,87
Afdekking van een netto-investering in een buitenlandse activiteit				
Nominale waarde (afgeleide) financiële instrumenten	110	100	210	0,91

De afgeleide financiële instrumenten zijn in de geconsolideerde balans opgenomen als 'Afgeleide financiële instrumenten', zowel als vaste en vlottende activa en als langlopende en kortlopende verplichtingen. Indien rentedragende schulden als afdekkingsinstrument worden toegepast, staan deze onder deze post in de balans opgenomen.

De afdekkingsinstrumenten voor de kasstroomafdekkingen van valutarisico's en voor de afdekking van een netto-investering in een buitenlandse activiteit met valutarisico per 31 december 2018 zijn als volgt nader te specificeren:

Valutarisico's x € 1 mln.	Kasstroomafdekkingen	Afdekking van een netto-investering in een buitenlandse activiteit
Per 31 december 2018		
Nominale waarde (afgeleide) financiële instrumenten	101	231
Boekwaarde (afgeleide) financiële instrumenten ¹	7	113
Mutaties in de elementen inzake de beoordeling van afdekkingsrelaties in 2018		
Mutatie in reële waarde inzake (afgeleide) financiële instrumenten ter bepaling van mogelijke ineffectiviteit	-1	-
Mutatie in reële waarde inzake afgedekt risico ter bepaling van mogelijke ineffectiviteit	3	1
Wijziging van de reële waarde van de (afgeleide) financiële instrumenten in de niet-gerealiseerde resultaten	-2	-
Afdekkingsineffectiviteit opgenomen in de winst- en verliesrekening	-	-
Gerecycled bedrag uit de kasstroomafdekkingsreserve naar de winst- en verliesrekening	1	-

¹ De afzonderlijke debet- en creditbedragen voor deze afgeleide financiële instrumenten zijn opgenomen in toelichting 17.3 'Financiële instrumenten met waardemutaties in het eigen vermogen'.

Afwijkingen in de ontvangsten van de kasstromen in buitenlandse valuta kunnen mogelijk leiden tot ineffectiviteit in de afdekkingsrelatie. De reclassificatie van bedragen en ineffectiviteit uit kasstroomhedge-afdekkingen voor valutarisico's worden in de regel 'Financiële baten' of 'Financiële lasten' in de geconsolideerde winst- en verliesrekening opgenomen. Voor de ongerealiseerde resultaten op valutarisico's wordt verwezen naar de regel 'Ongerealiseerd resultaat kasstroomafdekkingen' in het 'Geconsolideerd overzicht gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten'.

Renterisico

Renterisico is het risico dat wordt gelopen bij waardeveranderingen in financiële instrumenten als gevolg van een renteverandering in de markt. Het renterisico wordt beheerd door de Treasury afdeling. Het renterisicobeleid is gericht op het beheersen van de netto financieringslasten door fluctuaties in de marktrente. Hiertoe wordt uitgegaan van een bepaalde bandbreedte voor de verhouding tussen vast en variabel rentende leningen. De Groep kan gebruik maken van afgeleide financiële instrumenten zoals renteswapcontracten om het gewenste risicoprofiel te bereiken. Indien alle overige variabelen constant blijven, zal een algemene stijging van Euribor (voor een periode van twaalf maanden) met 1%-punt naar schatting leiden tot een daling van het resultaat vóór belastingen met € 0,5 mln. (2017: € 1,6 mln.).

De Groep past kasstroomafdekkingen toe voor haar renterisico's en neemt hiervoor tijdelijke mutaties in het eigen vermogen op voor het effectieve deel van de hedgerelatie. De Groep streeft een één op één afdekkingsrelatie na tussen de omvang van het renterisicoprofiel en de hiervoor afgesloten afgeleide financiële instrumenten. De omvang en tarieven van de afgedekte risico's van de afdekkingsrelatie zijn als volgt te specificeren:

Kasstroomafdekkingen in € 1 mln.	12 maanden of minder	Meer dan 12 maanden	Totaal	Gemiddeld rentetarief
Nominale waarde afgeleide financiële instrumenten	20	168	188	1,07%

De afgeleide financiële instrumenten zijn in de geconsolideerde balans opgenomen als 'Afgeleide financiële instrumenten', zowel als vaste en vlottende activa en als langlopende en kortlopende verplichtingen.

De afdekkingsinstrumenten voor de kasstroomafdekkingen van renterisico's per 31 december 2018 zijn als volgt nader te specificeren:

Kasstroomafdekkingen voor renterisico's	x € mln.
Per 31 december 2018	
Nominale waarde afgeleide financiële instrumenten	7
Boekwaarde afgeleide financiële instrumenten ¹	-4
Mutaties in de elementen inzake de beoordeling van afdekkingsrelaties in 2018	
Mutatie in reële waarde inzake afgeleide financiële instrumenten ter bepaling van mogelijke ineffectiviteit	-3
Mutatie in reële waarde inzake afgedekt risico ter bepaling van mogelijke ineffectiviteit	1
Wijziging van de reële waarde van de afgeleide financiële instrumenten in de niet-gerealiseerde resultaten	-4
Afdekkingsineffectiviteit opgenomen in de winst- en verliesrekening	1
Gerecycled bedrag uit de kasstroomafdekkingsreserve naar de winst- en verliesrekening	1

¹ De afzonderlijke debet- en creditbedragen voor deze afgeleide financiële instrumenten zijn opgenomen in toelichting 17.3 'Financiële instrumenten met waardemutaties in het eigen vermogen'.

Afwijkingen in de tijdsplanning van de constructie van windparken kunnen mogelijk leiden tot ineffektiviteit in de afdekkingsrelatie. De gereclassificeerde bedragen en ineffektiviteit uit kasstroomhedge-afdekkingen voor renterisico worden in de regel 'Financiële baten' of 'Financiële lasten' in de geconsolideerde winst- en verliesrekening opgenomen.

Reserve kasstroomafdekkingen

Het verloop van de reserve kasstroomafdekkingen over 2018 en 2017 is als volgt:

	Energie- commodities	Renteswap- contracten	Valutaswap- contracten	Totaal
Per 1 januari 2017	38	-7	-1	30
Nieuw gedefinieerde kasstroomafdekkingen in boekjaar	-9	-	-	-9
Mutatie reële waarde kasstroomafdekkingen	-7	6	-	-1
Ineffectief deel van kasstroomafdekkingen	2	-	-	2
Beëindigde kasstroomafdekkingen	-18	-	-	-18
Uitgestelde belastingverplichtingen	8	-2	-	6
Per 31 december 2017	14	-3	-1	10
Mutatie reële waarde kasstroomafdekkingsinstrumenten	-8	-3	-2	-13
Reclassificatie van reserve kasstroomafdekkingen naar de geconsolideerde winst- en verliesrekening	-1	1	1	1
Uitgestelde belastingverplichtingen	2	-	-	2
Ineffectief deel van kasstroomafdekkingen opgenomen in de geconsolideerde winst- en verliesrekening	-2	1	-	-1
Ongerealiseerd resultaat kasstroomafdekkingen in het Geconsolideerd overzicht gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	5	-4	-2	-1
Aandeel in mutatie van de kasstroomafdekking van geassocieerde deelnemingen en joint ventures, na belasting	-	-2	-	-2
Per 31 december 2018	5	-6	-2	-3

Reserve translatieverschillen

Het valutarisico waarvoor afdekking van een netto-investering in een buitenlandse activiteit wordt toegepast, beïnvloedt de reserve translatieverschillen. De invloed van de valuta-afdekkingen op deze reserve is hieronder weergegeven:

	2018
Per 1 januari	-6
Translatieverschillen in het boekjaar	-1
Mutatie afdekking van netto-investeringen in een buitenlandse activiteit	-
Mutatie in de reserve translatieverschillen voor belastingeneffecten	-7
Belastingeffecten in de mutatie reserve translatieverschillen	-
Per 31 december	-7

31.3 Liquiditeitsrisico

De Groep is een kapitaalintensief bedrijf. Het financieringsbeleid is erop gericht om te groeien naar een optimale financieringsstructuur, rekening houdend met de huidige activa-basis en het investeringsprogramma, en deze te onderhouden en verder te ontwikkelen. Uitgangspunten zijn toegang tot de kapitaalmarkt en flexibiliteit tegen acceptabele financieringskosten en -voorwaarden.

Financieringen worden voornamelijk decentraal aangetrokken voor duurzame activa, voor zover dit bijdraagt aan de realisering van het project en de decentrale financiering tegen acceptabele financieringskosten en -voorwaarden afgesloten kan worden.

Ten behoeve van de 'sourcing' voor haar energielevering koopt de Groep, naast de eigen opwek, tevens energie in via gestandaardiseerde fysieke leveringscontracten en gestructureerde langjarige inkoopcontracten met derden. Hierbij worden met tegenpartijen afspraken gemaakt over onderling te verstrekken garanties en zekerheden. De hoogte hiervan is deels afhankelijk van de kredietwaardigheid van partijen en de op elkaar gelopen ('Marked-to-Market') exposures vanwege prijsontwikkelingen op de energiemarkten. In het geval van een neerwaartse bijstelling van het kredietwaardigheidsniveau van de Groep kan dit, zonder aanvullende maatregelen ter mitigatie, mogelijk leiden tot een significante toename in de kapitaalbehoefte door zekerheidsstellingen.

Een specifiek liquiditeitsrisico vloeit voort uit margining van energiecontracten via clearinghuizen en contracten met een bilaterale marginverplichting. Voor de beheersing van dit risico zijn limieten in het mandaat vastgesteld voor zowel het openstaande saldo als de gevoeligheid voor prijsmutaties. Hierover wordt periodiek gerapporteerd aan het (business unit) management en aan het Commodity Risk Team. De gevoeligheid van de margin call bij een prijsverandering van 1% bedraagt per ultimo 2018 € 1,1 mln. (2017: € 0,7 mln.). Per ultimo 2018 is er door de Groep per saldo € 16 mln. ontvangen (2017: € 47 mln. gestort).

Om te voorkomen dat de Groep niet in staat is te voldoen aan haar financiële verplichtingen wordt groot belang gehecht aan het beheersen van alle hiervoor vermelde risico's en hiervoor zijn de nodige stuur-rapportages, -applicaties en back-up faciliteiten ingericht. Daarnaast wordt de liquiditeitsbehoefte gepland op basis van kasstroomprognoses die tevens een middellange horizon hebben. Deze kasstroomprognoses omvatten onder meer operationele kasstromen, investeringskasstromen, dividenden, te betalen interest en aflossing van schulden. Specifiek neemt de Groep daarbij de periodiciteit van haar kasstroom in ogenschouw, waarbij zij tevens rekening houdt met de gevoeligheid voor weersinvloeden. De vermogensbehoefte wordt door de Treasury-afdeling afgezet tegenover de beschikbare middelen. Maandelijks wordt hierover gerapporteerd aan de Raad van Bestuur.

Niet-gecommitteerde krediet- en garantiefaciliteiten

Bij een aantal banken zijn niet-gecommitteerde krediet- en garantiefaciliteiten overeengekomen ter grootte van in totaal € 660 mln. (2017: € 435mln.). Hiervan is € 103 mln. getrokken per ultimo 2018 (2017: € 75 mln.). Daarnaast heeft Eneco de beschikking over een Euro Commercial Paper programma van € 750 mln. waaronder eind 2018 niet getrokken is. Dit programma is opgezet in 2017.

Gecommitteerde krediet- en brugfaciliteiten

Eneco heeft de beschikking over een gecommitteerde Revolving Credit Facility ('RCF'). De RCF van € 600 mln. is in juli 2017 afgesloten en heeft een looptijd van 5 jaar.

Uitgaande kasstromen financiële instrumenten

De specificatie van de verwachte uitgaande nominale kasstromen met eventuele rente van financiële instrumenten gedurende de komende jaren is hieronder opgenomen. De kasstromen van de derivaten zijn gebaseerd op de prijzen en volumes in de contracten.

Per 31 december 2018	Binnen 1 jaar	Van 1 tot 5 jaar	Na 5 jaar	Totaal
Afgeleide financiële instrumenten	88	18	-	106
Rentedragende schulden	41	331	133	505
Handelscrediteuren en overige schulden	1.517	49	93	1.659
Totaal	1.646	398	226	2.270
Per 31 december 2017	Binnen 1 jaar	Van 1 tot 5 jaar	Na 5 jaar	Totaal
Afgeleide financiële instrumenten	7	10	-	17
Rentedragende schulden	282	284	168	734
Handelscrediteuren en overige schulden	1.224	34	83	1.341
Totaal	1.513	328	251	2.092

31.4 Saldering van financiële activa en financiële verplichtingen

Financiële activa en financiële verplichtingen worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen voor zover de Groep voldoet aan de IFRS-criteria voor saldering. Voor de transacties in afgeleide financiële instrumenten worden gestandaardiseerde contractvoorwaarden en contracttypen gebruikt zoals de 'master netting'-overeenkomsten op basis van de ISDA- en EFET-voorwaarden. De meeste contracten voor afgeleide financiële instrumenten van de Groep voldoen aan de salderingscriteria. Enerzijds omdat een in rechte afdwingbaar recht bestaat om de verantwoorde bedragen te mogen salderen en daarnaast omdat alle bedragen met betrekking tot gesaldeerde financiële activa en financiële verplichtingen in één bedrag worden afgewikkeld.

De tabel hieronder geeft alleen de financiële activa en financiële verplichtingen weer die zijn gesaldeerd in de geconsolideerde balans in overeenstemming met de salderingscriteria van IAS 32. Doordat in deze tabel niet alle in de balans vermelde financiële activa en verplichtingen zijn verwerkt, is geen aansluiting mogelijk met de nettobedragen zoals gepresenteerd in de balans.

Per 31 december 2018	Brutobedragen van opgenomen financiële activa	Brutobedragen van opgenomen financiële activa/verplichtingen die gesaldeerd zijn in de balans	Nettobedragen van financiële activa gepresenteerd in de balans
Activa			
Afgeleide financiële instrumenten	1.489	1.237	252
Overige vorderingen	771	597	174
	2.260	1.834	426
Verplichtingen			
Afgeleide financiële instrumenten	1.443	1.237	206
Overige schulden	1.091	597	494
	2.534	1.834	700
Per 31 december 2017			
Activa			
Afgeleide financiële instrumenten	1.046	801	245
Overige vorderingen	840	657	183
	1.886	1.458	428
Verplichtingen			
Afgeleide financiële instrumenten	1.012	801	211
Overige schulden	1.097	657	440
	2.109	1.458	651

32. Kapitaalmanagement

Het primaire doel van het kapitaalbeheer van de Groep is de instandhouding van een goede kredietwaardigheid en een gezonde solvabiliteit als ondersteuning van de activiteiten en het minimaliseren van de kostenvoet voor vreemd vermogen. De Groep beschouwt zowel kapitaal als ook netto schuld als relevante onderdelen van haar financiering en derhalve van haar kapitaalbeheer. De Groep kan haar kapitaalstructuur beïnvloeden door de wijziging van de verhouding tussen eigen vermogen en vreemd vermogen. De netto-rentedragende schulden (exclusief die van beëindigde bedrijfsactiviteiten) zijn gedefinieerd als de lang- en kortlopende rentedragende schulden verminderd met de liquide middelen.

De Groep bewaakt haar kapitaal met behulp van het 'Financieel Sturingskader'. Hierin wordt de ratio voor het groepsvermogen/ totaal vermogen periodiek gemonitord door de Raad van Bestuur. Ultimo 2018 bedraagt deze ratio 51,2% (per 31 december 2017: 50,7%).

Toelichting op het geconsolideerd kasstroomoverzicht

Het geconsolideerd kasstroomoverzicht is opgesteld volgens de indirecte methode. Voor de herleiding van de mutatie in de liquide middelen wordt het resultaat na belastingen aangepast voor posten van de winst- en verliesrekening en balansmutaties die geen invloed hebben op ontvangsten en uitgaven in boekjaar 2018.

In het kasstroomoverzicht wordt onderscheid gemaakt naar kasstromen uit operationele, investerings- en financieringsactiviteiten. De operationele kasstroom omvat onder andere de uitgaven voor rente en belastingen en de ontvangsten van rente en dividenden. Ontwikkelingskosten, investeringen en desinvesteringen in vaste activa (inclusief financiële belangen) worden opgenomen onder de kasstroom uit investeringsactiviteiten. De betaling van dividend wordt gezien als een uitgaande kasstroom uit financieringsactiviteiten.

33. Mutatie werkkapitaal

Het werkkapitaal omvat de voorraden en kortlopende vorderingen verminderd met de niet-rentedragende kortlopende schulden.

De mutatie van het werkkapitaal zoals opgenomen in de operationele kasstroom is als volgt:

x € 1 mln.	2018	2017
Mutatie immateriële vlottende activa	-111	-11
Mutatie voorraden	-10	7
Mutatie handelsdebiteuren	26	27
Mutatie overige vorderingen	3	236
Mutatie niet-rentedragende schulden	212	29
Totaal	120	288

Overzicht van belangrijkste dochterondernemingen, joint operations, joint ventures en geassocieerde deelnemingen

Hieronder zijn de belangrijkste dochterondernemingen, joint operations, joint ventures en geassocieerde deelnemingen weergegeven. Voor een nadere toelichting over de activiteiten en samenstelling van de groep wordt verwezen naar '1.1 Algemene informatie'.

Dochterondernemingen

Naam	Plaats	Belang
AgroPower B.V.*	Delft	100%
BioEnergieCentrale Delfzijl B.V.	Rotterdam	100%
CEN B.V.*	Hilversum	100%
Eneco B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco België B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco Belgium N.V.	Mechelen (B)	100%
Eneco Bio Golden Raand C.V.	Rotterdam	100%
Eneco Consumenten B.V. *	Rotterdam	100%
Eneco Consumenten Nederland B.V. *	Rotterdam	100%
Eneco eMobility B.V.	Rotterdam	100%
Eneco Energy Trade B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco Gasspeicher B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco Installatiebedrijven B.V. *	Rotterdam	100%
Eneco Installatiebedrijven Groep B.V. *	Rotterdam	100%
Eneco Installatiebedrijven TI B.V. *	Rotterdam	100%
Eneco Leiding over Noord B.V.	Rotterdam	100%
Eneco Mistral B.V.* (voorheen: Windkracht Nederland B.V.)	Rotterdam	100%
Eneco Services B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco Smart Energy B.V.	Rotterdam	100%
Eneco Solar Belgium N.V.	Gent (B)	100%
Eneco Solar, Bio & Hydro B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco UK Limited	Leeds (VK)	100%
Eneco Verda B.V.* (voorheen: Distri Wind B.V.)	Rotterdam	100%
Eneco Warmte & Koude B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco Warmte & Koude Leveringsbedrijf B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco Warmtenetten B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco Warmteproductie Utrecht B.V.	Rotterdam	100%
Eneco Wind B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco Wind Belgium SA	Wavre (B)	100%
Eneco Windpark Delfzijl Noord v.o.f.	Rotterdam	100%
Eneco Windmolens Offshore B.V.	Rotterdam	100%
Eneco Zakelijk B.V.*	Rotterdam	100%
Eneco Zakelijk Nederland B.V.	Rotterdam	100%
LichtBlick Holding AG	Hamburg (D)	100%
LichtBlick SE	Hamburg (D)	100%
N.V. Eneco Beheer	Rotterdam	100%
Oxxio Nederland B.V.*	Rotterdam	100%
Quby B.V.	Amsterdam	100%
Sprint B.V.*	Rotterdam	100%
Windpark de Beemden B.V.	Rotterdam	100%

* Voor deze dochterondernemingen is door N.V. Eneco Beheer een 403-verklaring afgegeven.

Joint operations

Naam	Plaats	Belang
Blauwwind Management II B.V.	Rotterdam	10%
Enecogen v.o.f.	Rotterdam	50%
Q10 Offshore Wind B.V.	Rotterdam	50%
Seamade N.V.	Oostende (B)	12,5%
Zonnepark Ameland B.V.	Ameland	33,3%

Joint ventures

Naam	Plaats	Belang
EnspireME GmbH	Kiel (D)	50%
Jedlix B.V.	Rotterdam	75%
Norther SA	Gembloers (B)	25%
PVNED Holding B.V.	Middelburg	50%

Geassocieerde deelnemingen

Naam	Plaats	Belang
Groene Energie Administratie B.V.	Rotterdam	30%
Next Kraftwerke GmbH	Keulen (D)	34%
Thermondo GmbH	Berlijn (D)	8,2%
Luminext B.V.	Amsterdam	33,3%

Een volledig overzicht van de maatschappijen, zoals bedoeld in artikel 379 Boek 2 BW Titel 9, is ten kantore van het Handelsregister te Rotterdam gedeponeerd.

Vennootschappelijke jaarrekening

Vennootschappelijke winst- en verliesrekening

x € 1 mln.	2018	2017
Resultaat dochterondernemingen	136	81
Overige resultaten na belastingen	-	-
Resultaat na belastingen	136	81

Vennootschappelijke balans

Voor winstbestemming

x € 1 mln.	Toelichting	Per 31 december 2018	Per 31 december 2017
Vaste activa			
Financiële vaste activa	3	2.936	2.866
Totaal vaste activa		2.936	2.866
Vlottende activa			
Totaal vlottende activa		-	-
TOTAAL ACTIVA		2.936	2.866
Eigen vermogen			
Aandelenkapitaal		-	-
Agioreserve		2.771	2.743
Reserve translatieverschillen		-7	-6
Reserve kasstroomafdekkingen		-3	10
Reserve niet-uitgekeerde winsten deelnemingen		34	33
Reserve kosten onderzoek en ontwikkeling		5	5
Ingehouden resultaten		-	-
Onverdeeld resultaat boekjaar		136	81
Totaal eigen vermogen	4	2.936	2.866
Langlopende verplichtingen		-	-
Totaal langlopende verplichtingen		-	-
Kortlopende verplichtingen		-	-
Totaal kortlopende verplichtingen		-	-
TOTAAL PASSIVA		2.936	2.866

Toelichting op de vennootschappelijke jaarrekening

Alle bedragen zijn in miljoenen euro tenzij anders vermeld.

1. Waarderingsgrondslagen

De vennootschappelijke jaarrekening is opgesteld volgens de bepalingen van Titel 9 Boek 2 BW, waarbij dezelfde waarderingsgrondslagen zijn toegepast als in de geconsolideerde jaarrekening, zoals toegestaan in artikel 362 lid 8, Titel 9 Boek 2 BW. Dochterondernemingen vormen een uitzondering op het voorstaande en worden gewaardeerd op netto-vermogenswaarde, die is bepaald op basis van de IFRS-grondslagen die worden gehanteerd in de geconsolideerde jaarrekening. De beschrijving van de activiteiten en de structuur van de onderneming, zoals opgenomen in de toelichting op de geconsolideerde jaarrekening is eveneens van toepassing op de vennootschappelijke jaarrekening.

2. Bezoldiging bestuurders en commissarissen

Voor de bezoldiging van bestuurders en commissarissen in overeenstemming met art. 383 BW2, Titel 9, wordt verwezen naar toelichting 6 'Bezoldiging bestuurders en commissarissen' van de geconsolideerde jaarrekening.

3. Financiële vaste activa

	Dochter ondernemingen
Per 1 januari 2017	-
Inbreng N.V. Eneco Beheer per 30 januari 2017	2.819
Resultaat dochterondernemingen	81
Mutatie kasstroomafdekkingen	-28
Translatieverschillen	-6
Per 31 december 2017	2.866
Aanpassingen openingsbalans per 1 januari 2018	13
Resultaat dochterondernemingen	136
Ontvangen dividend	-64
Mutatie kasstroomafdekkingen	-13
Overige eigen vermogen mutaties	-1
Translatieverschillen	-1
Per 31 december 2018	2.936

4. Eigen vermogen

Het verloop van het eigen vermogen van Eneco Groep N.V. is:

	Gestort en opgevraagd kapitaal	Agio- reserve	Reserve translatie- verschillen	Reserve kasstroom afdekkingen	Reserve niet- uitgekeerde winsten deel- nemingen	Reserve kosten onderzoek en ontwikkeling	Ingehouden resultaten	Onverdeeld resultaat	Totaal eigen vermogen
Per 1 januari 2017	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Inbreng N.V. Eneco Beheer per 30 januari 2017	- 2.743	-	-	38	33	5	-	-	2.819
Mutaties verder verloop boekjaar	-	-	-6	-28	-	-	-	81	47
Per 31 december 2017	- 2.743		-6	10	33	5		81	2.866
Aanpassingen openingsbalans per 1 januari 2018	-	-	-	-	-	-	13	-	13
Aangepaste openingsbalans per 1 januari 2018	- 2.743		-6	10	33	5	13	81	2.879
Totaal (niet-)gerealiseerde resultaten	-	-	-1	-13	-	-	-1	136	121
Winstbestemming 2017	-	-	-	-	-	-	17	-17	-
Dividend aan aandeelhouders van Eneco Groep N.V.	-	-	-	-	-	-	-	-64	-64
Mutaties verloop boekjaar	-	28	-	-	1	-	-29	-	-
Per 31 december 2018	- 2.771		-7	-3	34	5		136	2.936

Een toelichting op de afzonderlijke vermogenscomponenten wordt gegeven in toelichting 23 'Groepsvermogen' van de geconsolideerde jaarrekening.

Op grond van Titel 9 Boek 2 BW worden wettelijke reserves onderkend. De wettelijke reserves van Eneco Groep N.V. zijn te onderscheiden in een reserve translatieverschillen, reserve kasstroomafdekkingen, reserve niet-uitgekeerde winsten deelnemingen en een reserve kosten onderzoek & ontwikkeling. Bij de inbreng van N.V. Eneco Beheer heeft Eneco Groep N.V. alle wettelijke reserves overgenomen vanuit N.V. Eneco Beheer en haar dochterondernemingen.

Het totaal bedrag van de reserves niet-uitgekeerde winsten deelnemingen en kosten onderzoek & ontwikkeling van € 39 mln. (per 31 december 2017: € 38 mln.) is deels in mindering gebracht op de agioreserve (€ 10 mln.) en deels gecorrigeerd op de Ingehouden resultaten (€ 29 mln.), aangezien Eneco Groep N.V. nog niet beschikt over voldoende Ingehouden resultaten.

Uitkeerbare resultaten

Er is in 2018 € 63,5 mln. dividend uitgekeerd door Eneco Groep N.V.

Per 31 december 2018 bedraagt het niet-uitkeerbare vermogen dat toe te rekenen is aan de aandeelhouders van Eneco Groep N.V. € 47 mln. (per 31 december 2017: € 51 mln.), waarbij voor de reserve kasstroomafdekkingen de individuele methode is toegepast.

5. Niet uit de balans blijvende rechten en verplichtingen

Aansprakelijkheidsstelling

N.V. Eneco Beheer, dochteronderneming van Eneco Groep N.V., heeft voor haar dochterondernemingen die in het Overzicht van belangrijkste dochterondernemingen, joint operations, joint ventures en geassocieerde deelnemingen zijn gemarkeerd met * een hoofdelijke aansprakelijkheidsverklaring afgegeven zoals bedoeld in artikel 403, lid 1, sub f, Titel 9 Boek 2 BW.

Fiscale eenheid

Eneco Groep N.V. is zelfstandig belastingplichtig voor de vennootschaps- en omzetbelasting.

6. Accountantskosten

Onderstaande honoraria hebben betrekking op de accountantskosten en adviesdiensten door de externe accountant van Eneco: Deloitte Accountants B.V., zoals gedefinieerd in artikel 1.1 van de 'Wet toezicht accountantsorganisaties' (Wta), alsook de aan de accountantsorganisatie gelieerde entiteiten van het Deloitte-netwerk.

x € 1.000	Deloitte Accountants B.V.	Gelieerde Deloitte entiteiten	Totaal 2018
Controle van de jaarrekening	1.612	35	1.647
Andere controleopdrachten	562	467	1.029
Adviesdiensten op fiscaal terrein	-	5	5
Andere niet-controle diensten	27	155	182
Totaal	2.201	662	2.863

In het honorarium voor de controle van de jaarrekening van Eneco Groep N.V. zijn de werkzaamheden voor de geconsolideerde en vennootschappelijke jaarrekening van deze vennootschap opgenomen. De toegelichte honoraria met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2018 zijn ongeacht of de werkzaamheden gedurende dat boekjaar zijn verricht.

De andere controleopdrachten betreffen de controlewerkzaamheden voor statutaire jaarrekeningen van dochtermaatschappijen en hieraan gerelateerde opdrachten. Andere niet-controle diensten betreffen diensten die zijn toegestaan volgens de geldende wet- en regelgeving.

7. Voorstel winstbestemming 2018

Aan de Algemene Vergadering van Aandeelhouders op 27 maart 2019 wordt voorgesteld te besluiten tot een dividendbetaling aan de aandeelhouders van € 68 mln. van het aan de aandeelhouders toe te rekenen geconsolideerde resultaat na belastingen. Dit betekent over 2018 een uitkering van € 13,68 per aandeel. Het dividend zal worden uitgekeerd in april 2019. Verder wordt voorgesteld te besluiten om het resterende deel van het geconsolideerde resultaat na belastingen van € 68 mln. toe te voegen aan de Ingehouden resultaten.

Rotterdam, 18 februari 2019

Eneco Groep N.V.

Raad van Bestuur

Mr. L.M. (Ruud) Sondag, voorzitter
 Ir. C.J. (Kees-Jan) Rameau
 Drs. G.A.J. (Guido) Dubbeld
 F.C.W. (Frans) van de Noort

Raad van Commissarissen

Mr. C.M. (Charlotte) Insinger MBA, voorzitter
 Mr. F.J. (Frederieke) Leeftang
 Drs. E.Ph. (Ewoud) Goudswaard MBA MM
 Mr. Drs. M.B.A. (Marco) Keim RA
 Drs. R. (Rob) Zandbergen
 Mr. Drs. A. (Atzo) Nicolai
 Mr. M. (Michael) Enthoven

Copyright en merknamen

Op alle in dit jaarverslag gepubliceerde foto's berust copyright.

Eneco, Oxxio, Toon, Jedlix, Luminext, Eneco HollandseWind, Eneco WarmteWinner, Eneco HeatWinner, AgroEnergy, Eneco Crowdnett, Eneco HollandseZon, Eneco StukjeZon, Eneco Zonnehub en Woonenergie zijn geregistreerde merknamen van Eneco B.V. SchwarmEnergie, SchwarmDirigent, SchwarmBatterie, SchwarmHaus zijn geregistreerde merknamen van LichtBlick.

Disclaimer

In dit jaarverslag worden toekomstgerichte uitspraken gedaan. Deze uitspraken zijn herkenbaar aan het gebruik van bewoordingen als 'verwacht', 'naar verwachting', 'voorziet', 'heeft het voornemen', en vergelijkbare uitdrukkingen. Deze uitspraken zijn onderhevig aan risico's en onzekerheden en de werkelijke resultaten en gebeurtenissen kunnen aanmerkelijk afwijken van de huidige verwachtingen. Factoren die daartoe kunnen leiden zijn onder meer, maar niet uitsluitend, de algehele economische omstandigheden, de situatie op de markten waarop Eneco actief is, het gedrag van klanten, leveranciers en concurrenten, technologische ontwikkelingen en juridische bepalingen en voorschriften van regelgevende instanties die consequenties hebben voor de activiteiten van Eneco.

In aanvulling hierop, maar niet beperkt daartoe, kunnen toekomstige resultaten beïnvloed worden door financiële risico's, zoals valuta- en renterisico's en liquiditeits- en kredietrisico's. Eneco verwerpt iedere aansprakelijkheid of verplichting ter zake van het bijwerken of herzien van onderhavige prognoses op basis van nieuwe informatie, toekomstige gebeurtenissen of anderszins.

Uitgave

Communicatie Eneco Groep NV
Postbus 1003
3000 BA Rotterdam
info@eneco.com
www.enecogroep.nl

Vormgeving

C&F Report

Eneco Groep

Eneco Groep N.V. | Postbus 1003
3000 BA Rotterdam | www.enecogroep.nl

